

Kandidatsspeciale i teologi

Af: Susanne Lubago

Missionstyper i Guds mission i dag

En undersøgelse af missions- og diakoniforståelser
i to danske missionsorganisationer i Tanzania,
der samarbejder med Den Lutherske Kirke,
baseret på et feltstudie september/ oktober 2019

Fag: Missionsteologi og Økumenisk teologi

Vejleder: Peter Lodberg

Anslag 179.000

Missionstyper i Guds mission i dag

People in the mission of God today

Abstract

This thesis is an investigation of missions and the diaconal understandings in two Danish missionary organizations in Tanzania which cooperate with the Lutheran Church. The investigation is made by means of an analysis of the empirical data, which was gathered in September / October 2019.

First, the diaconal concept is specified historically and an account of the broad understanding of *Missio Dei* is given which created a consensus for a more holistic understanding of mission in the 21st century.

Through the Lutheran World Federation's (LWF) documents concerning missionary work and diaconal work the church has been inspired globally to relate to the context in which it is found.

In a contextual analysis of Tanzania the country's diversity was taken note of. The fact is that it is a young and influential church facing great challenges.

The two mission organizations DLM and Danmission have both had a long partnership with the church, but they have different strategies, means and foundational values.

Based on the interpretation of data from field work and interviews with the missionaries there has been an attempt to establish a homogeneous typology for each of the missionary organizations.

There was a diversity in the answers that also depended on experience, the age, the gender and the personality of those who were questioned, so it has not been possible to create a typology. What they had in common was, that most missionaries found themselves to report directly to the Employer, God.

A series of problem situations were then described, which the missionaries must relate to in the contexts of Tanzania. In a pluralistic world the work of mission must be expanded. To this, end several animal metaphors inspired by Mogens Mogensen's missionary metaphors which illustrate the diversity and creativity, which are to be found in God's Mission (*Missio Dei*) are used.

It is argued that the story of ELCT's growth went through every day mission work in the areas in question and with the help of those close to the borders brought the story further.

Church history is primarily written by local Christian Tanzanians, while the role of missionaries is relegated to the footnotes.

In the person to person meeting one can further “infect” from heart to heart with the assistance of what we ourselves have been “infected” by.

The "meeting" must in this connection be interpreted broadly, since it is not conditioned by a physical meeting, but is often promoted by it.

Introduktion: Indledning og problemformulering

I dette speciale har jeg undersøgt, hvordan mission- og diakoniforståelsen kommer til udtryk i tale og handling i to danske missionsorganisationer, Dansk Luthersk Mission (DLM) og Danmission, i samarbejdet med den lutherske kirke (ELCT) i Tanzania.

I 1988 mødte jeg den lutherske biskop, Samson Mushemba, i et tog i Danmark, og efter en skelsættende samtale blev jeg inviteret til Tanzania med et ”Karibu Tanzania” (Velkommen til Tanzania). Jeg blev lærervolontør i 1989/1990 og mødte min mand i 1990, der er søn af en af de første uddannede præster i Tanzania. Siden er vi rejst frem og tilbage. I 1991 var jeg i lærerpraktik ved en DMS-missionær i Bukobaområdet. I 1992 lavede jeg feltarbejde blandt missionærbørn på Den Danske Skole i Iringa, og i 1999 var jeg på selvbetalt ophold på Lutheran Junior Seminary i Morogoro i 4 måneder som deltagende observatør i et feltarbejde om at lære sprog og kultur. I de seneste år har jeg rejst for at monitorere et projekt blandt synshandicappede gennem Civilsamfund i Udvikling, CISU. Jeg har i årenes løb mødt de fleste missionærer fra DLM og DMS (det nuværende Danmission) og lært mange af dem at kende personligt. Jeg har også tætte relationer til tanzaniere helt tilbage fra min tid som volontør, og bevarede trods fysisk afstand venskabet til Mushemba.

Danmark og Tanzania har især igennem de sidste 50 år haft meget tætte forbindelser i form af missionsarbejde og udviklingsarbejde, bl.a. igennem Danida. Der er, sideløbende med udviklingsarbejdet, sket en udvikling i mission- og diakoniforståelsen i de to store danske missionsorganisationer, der arbejder sammen med den lutherske kirke i landet.

”Hånd i hånd” er titlen på en bog af Knud Ochsner om Tanzania, hvor forsidebilledet er et ikonisk billede af Kong Frederik IX og Tanzanias første præsident Nyerere, der går hånd i hånd.¹ Nederst på siden er et billede af en graduerende tanzanisk Ph.d., der giver hånd til DMS’s kvindelige Afrika-sekretær, efter studier i København og eksamen i Tanzania. De er symboler på det tætte partnerskab landene imellem. Hasle Kirke, hvor mine tre børn er døbt, har gennem Ochsner haft partnerskab til en landsbykirke i Tanzania siden 1975, så båndene går mellem landene både personligt, gennem kirker og organisationer, uddannelsesinstitutioner og på nationalt plan.

Jeg har tidligere skrevet bacheloropgave om den historiske udvikling af den lutherske identitet i ELCT og har fulgt begge missionsorganisationers arbejde siden min barndom. Jeg kender organisationerne indefra, men har til specialet fundet kilder og litteratur, der kunne belyse organisationerne fra andre vinkler, så jeg kunne få et akademisk blik over udviklingen.

Udover Ochsner, er der skrevet meget om den historiske udvikling i begge organisationer, af bl.a. Harald Nielsen, Søren Ehlers, Mogens Mogensen, Flemming Hansen, Jørn Henrik Olsen m.fl. (se litteraturlisten), hvor man kan se, hvordan missionsforståelser har skiftet mellem forskellige positioner. Der er også skrevet om den lutherske arv i ELCT, af bl.a. Ph.d. Brighton Juel Katabaro, og jubilæumsbogen i anledning af kirkens i Bukobas 100års fødselsdag.

Hvad er mission i vor tid? Dette spørgsmål optager mig meget, både i forhold til Danmark, i Tanzania og i et globalt perspektiv. I 2020 udkom ”Når Gud møder mennesker, missionsdokument DK 2020” fra Dansk Missionsråd (DMR),² der på én gang er et bud på et svar og et oplæg til samtale om, hvad mission er. Dette dokument, der ikke eksisterede, da jeg generede empirien, vil jeg inddrage i min perspektivering.

Specialet viser et billede af, hvordan missions- og diakonisynet forstås ved overgangen til 2020, sådan som jeg har kunnet afdække det i et feltarbejde ud fra følgende problemformulering:

Hvordan bliver forståelsen af mission og diakoni forvaltet i teori og praksis gennem DLM og Danmissions arbejde i Tanzania i samarbejde med den lutherske kirke i Tanzania (ELCT) ved overgangen til 2020?

¹ Ochsner 2006

² Kajgaard, Nielsen og Jørgensen 2020 Ny Mission, no.39,

Dette grundlæggende spørgsmål om forskellige missions- og diakoniforståelser i de to organisationer blandt missionærerne og deres samarbejde med den lutherske kirke, er også spændende i et fremtidigt perspektiv for organisationerne og fremtidige missionærer. Det hele rammes ind af den store fortælling, *Missio Dei*, Guds mission, hvori alle de små fortællinger indgår.

Tilgang, kilder og metode

Inden min afrejse til Tanzania havde jeg lavet følgende projektdesign som tilgang til specialet:

1. Problem:

Hvordan bliver forståelsen af mission og diakoni forvaltet i teori og praksis gennem DLM og Danmissions arbejde i Tanzania i samarbejdet med ELCT?

2. Formål:

At forstå aspekter af samspillet mellem missionærer, missionsselskaber, den lokale kirke og den globale verden.

3. Empiri:

Feltarbejde med kvalitative interviews med missionærer, observationer, fotos, hjemmesider fra organisationerne.

4. Teori fra teologi og diakoni, missionsteologi, antropologi og videnskabsteori.

5. Metode:

Feltarbejde, deltagerobservation og hermeneutisk fortolkning af kilder, hvor jeg vil arbejde med både diskursiv, narrativ og temaorienteret analyse.

Min empiri blev primært 11 kvalitative semistrukturerede interviews, der blev foretaget med alle DLMs og Danmissions lokale ansatte i efteråret 2019, i forbindelse med min rejse til Tanzania i september/oktober 2019. Interviewene optog jeg på min telefon til videre analyse. Mit analytiske objekt er primært de missions- og diakoniforståelser, der træder frem af empirien.³

Derudover består materialet af en feltrapport (dagbog/logbog) ført over systematiske observationer i felten med observationer af arbejdssteder og kirker samt logbog ført over uformelle samtaler med personer fra ELCT (nuværende og tidligere biskopper, præster, administrative medarbejdere, lokale ansatte, en sprogskolelærer og lokale kristne). Jeg har dokumenteret med fotos og lavet dem til en fotobog, som jeg har vedhæftet som bilag sammen med min rejseplan. Jeg lavede interviews i Dar

³ Hastrup 2003 s 15

es Salaam, Iringa, Mwanza, Bukoba, Karagwe og Hellerup, hvor Danmission har hovedkontor og holdt møde med Danmissions landekonsulenter.

Med min tætte relation til organisationerne var det ikke svært at få adgang til felten. Jeg tog, inden min rejse, kontakt til organisationernes hovedkontorer i Danmark, besøgte dem og blev mødt med stor interesse for min opgave. I juni 2019 gik jeg i gang med at planlægge min rejse og fandt ud af, at DLM skulle holde missionærkonference i 4 dage i september, hvor alle DLM's missionærer i Tanzania ville deltage. Det ville lette mit arbejde med indsamling af interviews meget, hvis jeg kunne komme med, men samtidig er det missionærernes rekrætion og frirum. Hvordan kunne jeg få adgang der? Jeg valgte at tilbyde min hjælp med børneprogrammet på rekrætionen. Jeg blev derved deltagende observatør. I forhold til Danmissions udsendinge mødtes jeg med de fleste af dem i Danmark i sommeren 2019, inden min udrejse, og jeg havde invitation til at overnatte hos dem privat i Mwanza og Karagwe. Jeg kunne ikke besøge Danmissions udsending på Zanzibar, da hun ville være i Danmark på tidspunktet for min rejse, så i stedet aftalte vi at mødes i Hellerup på Danmissions hovedkontor, når jeg kom hjem. Der mødte og interviewede jeg også Tanzanias landekonsulent, der havde været til ledermøde i LMC (Lutheran Mission Cooperation) i Njombe med bl.a. missionsorganisationer og biskopper, mens jeg havde besøgt hans hjem og hustru i Karagwe.

Feltarbejde i ELCT og missionsorganisationerne bestod af systematiske observationer, uformelle samtaler og dagbog. Jf. bilag deltog jeg i Dar es Salaam i en gudstjeneste i ELCT i Mbezi og en privat "Jumia", et cellegruppemøde i ELCT. I Iringa mødtes jeg med generalsekretæren fra ELCT i stiftet og optog et oplæg, han holdt om partnerskab. I Mwanza mødte jeg en tidligere biskop, Buberwa, og var til gudstjeneste hos en kvindelig præst i en ét år gammel luthersk kirke og besøgte bibelskolen, Nyakato, der uddanner præster og evangelister. I Karagwe var jeg med til en morgenandagt på stiftskontoret, besøgte det lutherske hotel og mødte nogle lokalt ansatte der, besøgte det lutherske hotel og så kirken, mens et kor øvede til søndagens gudstjeneste. I Bukoba mødtes jeg med den nuværende biskop Keshomshara på stiftskontoret og tog et billede af rækken af biskopper (5 i alt) fra ELCT's begyndelse,⁴ hvor Sundkler var den første. På nær Kibara har jeg, siden 1989, mødt og talt med dem alle. På den sidste dag i Bukoba mødtes jeg med Mushemba for

⁴ Bilag 1 s 24

sidste gang og overnattede i hans hjem. Han døde i påsken 2020, en fortælling er slut og nye fortællinger kan fortsætte i *Missio Dei*, Guds mission.

Specialets opbygning

I dette speciale vil jeg i kapitel 1 og 2 indkredse de forskellige missions- og diakonisyn, der historisk og teologisk er forekommet samt de paradigmeskift, de er udtryk for, på den baggrund, for især med *Missio Dei*-begrebet at kunne analysere empirien. Dernæst bringer kapitel 3 baggrundsinformation og kontekstanalyse med et kort kirkehistorisk rids af de to missionsorganisationer og en beskrivelse af landet Tanzania (TZ), ELCT og Det Lutherske Verdensforbund (LWF). Det er vigtigt, når man taler om kontekstuel teologi, at man kan klargøre den konkrete kontekst. I kapitel 4 skifter specialet spor og benytter sig af antropologiske metoder. Kapitlet baseres på min feltrapport, der er vedlagt som bilag, og er en narrativ kronologisk fremstilling af min rejse. I kapitel 5 reflekteres over metodevalget og forskerens egen rolle. Specialets tyngdepunkt ligger i præsentationen af empirien og analysen deraf i kapitel 6-7. Der er valgt forskellige analysemetoder. Jeg har primært en temaorienteret tilgang til mine feltobservationer, jeg bruger diskursive analyser af mine interviews, mens jeg bruger en narrativ metode, når jeg ud af min empiri udleder forskellige missionærtyper symboliseret ved dyr. Det munder ud i en kritisk diskussion af, hvordan organisationerne forvalter teori og praksis i forhold til ELCT i Tanzania. I kapitel 8 trækker jeg de fragmentariske indtryk ind i en konklusion, og i kapitel 9 perspektiverer jeg til det globale og lokale og *glocale* fremtidige diakoni- og missionsarbejde.

Specialets relevans

Specialet er et missionsteologisk/ økumenisk teologisk-speciale. Dets særkende er den tværfaglige tilgang til felten, hvor min teologiske, diakonale, antropologiske, pædagogiske og tværkulturelle faglighed kommer i spil - både praktisk og teoretisk og i samspil med livsfortællinger. Empirien blev genereret under kandidatuddannelsen i diakoni, men allerede på det tidspunkt med tanke på at overføre specialet til teologi. I projektet brugte jeg, hvad jeg havde lært i faget «Indføring i diakoni», for at få blik for forskellige diakoni- og missionsforståelser, samt værktøj til observation. Fra entreprenørfaget og social innovation havde jeg lært at afdække netværk, lave kontekst- og interessentanalyse og at pitche min idé, så jeg fandt de rigtige informanter og fik større gennemslagskraft. Det var medvirkende til, at jeg kunne komme ind i felten, men også til at jeg kunne se mig selv som reel deltager og ikke blot observatør.

Jeg oplevede, at min tværkulturelle pædagogiske ballast som indvandrerlærer og teologiske baggrund (på det tidspunkt som bachelor) gav mig frimodighed til at byde ind med bl.a. at kunne afholde børnegrupper og bringe hilsen i kirken, hvilket også bidrog til en indgang til felten som deltager og ikke blot tilskuer. Fra faget «Evaluering og kvalitetssikring», havde jeg lært om kvalitative interviews og at analysere data, og jeg måtte lade mange etiske overvejelser fra «Etik og Religionsfilosofi», indgå i mit forskningsdesign, ved anonymiseringen af deltagerne og i min fremstilling. Forskningens gennemførelse måtte vægtes i forhold til det etiske imperativ om ikke at skade, Kants kategoriske imperativ og næstekærlighedsbudet. Der er samtaler uden for referat, og der er medvandring og livshistorier, der flettes sammen. Gennem faget «Organisation og ledelse» har jeg fået blik for, hvad ”magt” kan betyde i en relation, og hvorledes individer kan se sig fanget i krydspres. I faget «praktisk teologi» har jeg fået blik for teologiens praktiske udtryksformer: Gudstjenesten, liturgien, homelitikken, sakramenterne, sjælesorgen, og jeg brugte dele af min empiri i en portfolioopgave, men her i specialet bliver empirien udfoldet yderligere.

Jeg har tidligere erfaring med feltarbejde, da jeg har læst pædagogisk antropologi på DPU. Som ”antropolog og teolog” - en ”zebra i forkældning” - har jeg haft adgang langt ind i felten og kan belyse det ude- og indefra. Specialets opgave er at få formidlet videre, at forståelsen af mission og diakoni stadig må udvikle sig i samarbejdet med den globale kirke, hvis den skal være relevant i en foranderlig verden - så vores missions- og diakonisyn i Danmark også udvikles i dette møde.

Mit nuværende teologiske kandidatstudie har givet mig yderligere perspektiver og linser at analysere min empiri ud fra. Jeg har arbejdet både med mission i NT i valgfaget, Johannesevangeliet, i en opgave ud fra Joh 20, 19-23, og har skrevet opgave om dåb, oplæring og mission i urkristendommen i KH ud fra Missionsinvitationen i Matt 28, 18-20, og i «etik/ religionsfilosofi» (ER) har vi arbejdet meget med teologisk antropologi. Samspillet mellem de teologiske og antropologiske tilgange giver et frugtbart møde med felten og giver en både bredere og dybere forståelse af, hvordan mission og diakoni kan opfattes.

Specialets begrænsninger

Dette speciale indeholder i sagens natur og kompleksitet en række begrænsninger og svagheder. En af dem er forskerens egen påvirkning af felten, som deltagende observatør, og derefter i udvalget af kilder. Jeg er en hvid, ciskønnet kvinde med luthersk baggrund og ligner derved missionærerne eller de andre vestlige udsendinge, og det er muligt, at der er noget, tanzanierne ikke vil fortælle til mig, selvom de fleste kendte min baggrund, og at jeg, gennem min svigerfars position, nemt kunne få

ELCT's ledere i tale. På samme vis kan det være, at missionærerne har holdt sig tilbage i forhold til kritik af de tanzaniske partnere, da de ved, at jeg er nært forbundet med dem, så de farver deres svar efter dette. Det vil være naivt at forestille sig at give en objektiv beskrivelse og gengivelse af det oplevede og sagte. Det set afhænger af øjnene, der ser og ordenes betydning af dem, der lytter eller læser, men jeg håber, at læserne gennem mit blik kan skimte konjunkturen af missions- og diakonisyn i det levede liv og de fortællinger, vi er en del af.

1 Missionssyn: Historie, indhold og udvikling

Viggo Mortensen giver, i en håndbog om mission, et overblik over missionssyn i den kristne kirke gennem tiderne. Indledningsvis skriver han, at vi lever i en fragmenteret og mangfoldig verden, hvor viden og vidensproduktion ændrer sig.⁵ Dette gør den også inden for missionsteologi

Missionsteologi er den videnskabelige disciplin, der forsøger at ledsage den kristne missionsbevægelse med akademiske studier. Mortensen definerer det nærmere som:

Missionsteologi er et kritisk akademisk studie af de menneskers holdninger og adfærd, der er drevet af ønsket om at opfylde det guddommelige mandat, de føler sig udstyret med af Jesus, til at række budskabet videre.⁶

Når man udtænker sin egen missionsteologi, gør man det ikke i et tomrum. Der er andre, der har tænkt forinden, og det er nogle af disse tanker, jeg i det følgende vil redegøre for.

1.1 Missionssynets udvikling

Missionsteologen David Boschs bog med den tvetydige titel "Transforming Mission" fra 1991,⁷ har fået kanonisk status, og er nu genoptrykt for 8. gang. Boschs definition på mission, der afslutter bogen, har vundet bred tilslutning:

Mission is, quite simply, the participation of Christians in the liberating mission of Jesus, wagering on a future that verifiable experience seems to believe. It is the good

⁵ Mortensen 2012 s 27

⁶ Ibid s 27

⁷ Bosch 1991 og 2000

*news of God's love, incarnated in the witness of a community, for the sake of the world.*⁸

Mission handler altså om viderebringelsen af de gode nyheder om Guds kærlighed, synliggjort i et fællesskab til gavn for verden. I bogen søger Bosch tilbageskuende at se et mønster i, hvordan kirkens mission og selvforståelse har udviklet sig.

*Mission indebærer en proces, hvor der sker en forandring (transformation) med mennesker og deres kultur, men samtidig en proces, som selv undergår forandring både med hensyn til teologi og praksis.*⁹

Bosch bruger Hans Küngs opdeling af den kristne kirkes historie i 6 perioder¹⁰ og Kuhns paradigmetanke,¹¹ og herved fremkommer Bosch med seks forskellige paradigmer for missionstænkning, der glider ind over hinanden og giver nye synsvinkler for mission. Hans's tese er, at denne transformation fortsætter:

*My thesis is, furthermore, that this process of transformation has not yet come to an end (and will in fact, never come to an end) and that we find ourselves, at the moment, in the midst of one of the most important shifts in the understanding and practice of the Christian mission.*¹²

Store dele af gamle paradigmer lever videre side om side med, eller bliver integreret i, nyere paradigmer. Skiftene sker heller ikke abrupt.¹³ Han benævner paradigmeskiftene: 1. Bibelen (NT-paradigme), 2. Østkirken, 3. Den romersk-katolske kirke, 4. Reformationen, 5. Oplysningstiden og 6. Det 20. århundredes missionsteologi.

⁸ Ibid s 519

⁹ Iversen 1995 s 123

¹⁰ Bosch 1991 s 185

¹¹ Bosch 1991 s 187ff

¹² Ibid, forord

¹³ Ibid s 192

Siden Boschs tragiske død i et trafikuheld i 1992,¹⁴ er der ikke skrevet noget samlet om den seneste udvikling – om vi ser nye paradigmer. Oftest er disse mønstre klarest at se på afstand.

Jeg vil i det følgende uddybe paradigmerne nærmere for både missions- og diakoniforståelsen.

Det skal siges, at et nyt paradigme ikke er ”bedre” end det gamle, men de nye synsvinkler kan være nødvendige, når nye situationer opstår. Det er heller ikke sådan, at tidligere paradigmer helt forsvinder, de kan være der sideløbende, mens nye paradigmer bliver mere fremtrædende. De følgende afsnit 1.1.1- 1.1.6 er primært baseret på Bosch¹⁵ og Iversens¹⁶ fremstilling af Bosch.

1.1.1 Bibelen, Det ny-testamentlige paradigme

NT er i høj grad missionsskrifter. De vil vise en missionspraksis, og de vil opmuntre menighederne til mission. NT bryder med GT's fremstilling af jødernes særstilling i Guds frelsesplan, og gennem Jesus peges på Guds grænsesprængende gave til alle mennesker. Som Faderen har sendt Sønnen, sendes mennesker af Sønnen.¹⁷ Mission er lydighed mod den Gud, som lader sit rige bryde frem midt i historien. I lyset af de sidste tider må alt satses på at modtage frelsen i Kristus, og frelsen skal udbredes til andre mennesker gennem kirken. I begyndelsen ses en nærforventning til Jesu genkomst, der afløses af en nyfortolkning af eskatologien. Den første tid er præget af forfølgelse, og kirken er en svag minoritet og består hovedsageligt af husmenigheder.

1.1.2 Det græsk-ortodokse paradigme

Her tilpasses kirken den hellenistiske kultur, og her bliver det afgørende for mission de kristnes moralske adfærd og deres sociale indsats i kærlighedsgerninger i de græske byer, der er truet af moralsk og kulturel nedbrydning.

Members did nurse the sick, even during epidemics, they did support orphans, widows, the elderly and the poor...In short Christian created a miniature welfare state in an empire which for the most part lacked social service.¹⁸

¹⁴ Bosch 2000 forord: xv

¹⁵ Bosch 2000

¹⁶ Iversen 1995

¹⁷ Joh 20, 18-21

¹⁸ Stark 2007 s 26 ff

Ifølge Rodney Stark var polyteismen ikke i stand til at mobilisere en motivation, der kunne få mennesker til at handle ud over egeninteresser.¹⁹ En restriktiv dåbspraksis med grundig oplæring efter omvendelse havde også en betydning for de forfulgte kristne, og kirken voksede eksplosivt. Efter den konstantinske vending, hvor kristendommen blev en majoritetsreligion og fik magt, institutionaliseres kirken, og munkebevægelserne opstår. Der bliver en filosofisk reflekterende teologi med vægtlægning på liturgien og statskirkelige hierarkiske embeder som præst og biskop. Det omfattende teologiske skifte må ses i sammenhæng med kirkens sociale og kulturelle opstigning. Mission udføres primært af munkene og breder sig ud og skaber en masse små kirker: Den koptiske, syriske, etiopiske, maronitiske, armenske, indiske og kinesiske. Mange af disse trænges radikalt tilbage af muslimerne i det 6. århundrede.

I den ortodokse kirke udvikles efter bruddet med Rom i 1054 en særlig missionsteologi: Kirken, og især dens liturgi, er mission. Herfra udgår lyset, der oplyser og tiltrækker hedningerne. Der var altså et "passivt" syn på mission, der dog blev suppleret med talen om en diakonal "liturgi efter liturgien".²⁰ Kirken blev, i denne periode, forankret i traditionen og kirkefædrene.

1.1.3 Det romersk-katolske paradigme

Fra omkring år 600 begynder den romerske kultur og det latinske sprog at præge den vestlige kristendom, som efterhånden bliver væsentligt forskellig fra den østlige. Ved *det romersk-katolske* paradigme lægges der mere vægt på kirkens doktrinsystem. Systematiseringen af den middelalderlige katolske teologi begynder med Augustin og kulminerer med Thomas Aquinas.²¹ Mission sættes i skyggen til fordel for kirken og dens institutionelle praksis. Kirken bliver frelsens lade, kontrollant og distributør. Kirken allierede sig med staten (bliver stat i staten) og christianisering og magtanvendelse går hånd i hånd. Det velorganiserede klostervæsen får, med hospitaler og skoler, en missionsk dimension.

1.1.4 Det tysk-reformatoriske paradigme

Her rykker tyngdepunktet nordpå ind i den germanske kultur. Ved reformationen opleves en ny inkulturation af kristendommen. Centrum er ikke længere kirken som universel institution, men den

¹⁹ Ibid s 31

²⁰ Iversen 1995 s 128

²¹ ibid s 129

enkelte, der frelses af nåde alene ved tro (sola gratia, sola fide). Kirkens opgave er at forkynde til tro og frelse og den enkelte kristne skal leve tro i kald og stand. Den lutherske kristendom er blevet kritiseret for at mangle syn for mission, men som forsvar kan hævdes forkyndelsens offentlige karakter på modersmålet (oversættelse af bibelen), det almene præstedømme, dvs. lægfolkets pligt til at forkynde for andre og Luthers tillid til ordets virke (sola scriptura). Ortodoksiens periode afskærer næsten totalt missionsperspektivet, men det får en opblomstring ved pietismen.

1.1.5 Det rationalistiske-kolonialistiske paradigme

Dette følger i kølvandet på den teknisk-naturvidenskabelige udvikling i oplysningstiden. Motoren i missionsarbejdet er pietismen og 1800-tallets store evangeliske vækkelser med genopdagelsen af missionsbefalingen.²² Missionen kommer til at gå hånd i hånd med kolonialiseringen og støtter hinanden indirekte. Der er en tro på den vestlige kulturs overlegenhed og behov for oplysning og udvikling. Der er dog allerede midt i 1800-tallet et ideal om "tre-selv": Der skal skabes nye kirker, der er selvunderholdende, selvudbredende og selvstyrende. Ønsket er at evangelisere hele verden i denne generation, men optimismen bliver brudt ved 1. Verdenskrigs udbrud.

1.1.6 Det postmoderne-økumeniske paradigme og den nuværende situation

I *det postmoderne-økumeniske paradigme*, som vi ifølge Bosch befinder os i nu, træder konturerne frem som en række spørgsmål. De videnskabelige fremskridt er ambivalente, den postmoderne filosofi anser en lineær fremskridtstænkning som illusorisk. Sandheden er relativ og afhænger af den synsvinkel, der lægges. Tyngdepunktet flyttes fra *Missiones Ecclesiae* (kirkens mission) til *Missio Dei* (Guds mission), og det nye paradigmes missionstekst hentes i bl.a. Gal 4, 4-6. Mission foregår i lige stor grad på alle kontinenter, og evangeliet må kontekstualiseres og "inkarneres". Der ses et behov for at konfessionelt splittede kirker kan samarbejde, og den økumeniske bevægelse arbejder og beder for enhed ud fra Joh 17, 21.

I mødet med andre religioner kan vi ikke længere hævde kulturel overlegenhed som begrundelse for mission, men Bosch pointerer, at vi i mission må orienteres ud fra Kristus, hvortil hører inkarnationen og korsfæstelsen, opstandelsen, og himmelfarten, Helligåndens sendelse og genkomsten.²³

²² Matt 28, 18-20

²³ Bosch 1991 s 512-518

Begrebet ”mission” bliver i dag klemmt fra to sider ifølge Mortensen, dels fra den sekulære brug af begrebet, dels fra det historiske misbrug af fænomenet.²⁴

Med udgangspunkt i en management-proces spørger han: Hvad er kristen missions eksistensberettigelse? Hvad ville verden miste, hvis man ikke havde kristen mission? Hvad er den vigtigste opgave, som kristen mission er sat i verden for at løse? Hvad er den ultimative nytteværdi af kristen mission?

Sammenfattende svarer han at i en pluralistisk verden bliver det den kristne missions udfordring at vandre i ydmyghed.²⁵

Fremtiden for kristendommen og dens mission vil blive mangfoldig, og billedet af en mosaik holder ikke, for det antyder, at det alt sammen ser ordentligt ud, og det gør det ikke. Med det paulinske ideal om at blive som ”den anden” for dog at frelse nogen, drives vi af hjertets tvang:

*Det forudsætter jo netop, at man ikke opgiver evangeliet, for det er kun det, der kan forkyndes til frelse. Mister man det, mister al mission både sin mening og sin dynamik.*²⁶

1.2 Missio Dei

I den sidste halvdel af det 20. århundrede er der dannet en fælles forståelse i missionsteologien af, at udspringet for al mission er Guds mission *Missio Dei*, som kirken inddrages i. ”Missio” er latin og betyder sendelse. ”Dei” er Gud i genitiv form: ”Guds sendelse”, og i en kristen kontekst forstås det både som Guds trinitariske sendelse af sig selv og Gud som det egentlige subjekt i al mission. Som Gud sendte sin søn, sender sønnen mennesker i sin mission.²⁷ Styrken i Missio Dei-begrebet er, at man får forbundet mission med et kerneområde i dogmatik, trinitetslæren.²⁸ Hvordan det skal forstås, er efterfølgende blevet diskuteret blandt sekulære teologer og evangelikale. I Kirkenes Verdensråd, WCC gik tolkningen i en sociopolitisk retning, støttet af befrielsesteologien, og vægten

²⁴ Mortensen 2012 s. 10

²⁵ Mika 6, 8

²⁶ Mortensen 2012 s 59

²⁷ Luk 10, 16

²⁸ Mortensen 2012 s 302

blev lagt på en dennesidig oprettelse af Guds rige på jord med frihed, fred og retfærdighed. Lausanne-bevægelsen fortolkede det i stedet,²⁹ så Guds mission blev til inspiration for proklamation, evangelisering og kirkevækst. I de senere år er fronterne blødt op da:

At tro på Guds rige uden i ord og gerning at søge at dele denne tro med andre mennesker er en selvmodsigelse.³⁰

Denne forståelse af *Missio Dei* er der bred enighed om, både blandt evangelikale og WCC og afspejles i Lausanne-pagten fra 1974 og Nairobi erklæringen fra 1975. *Missio Dei* bliver i dag forstået som:

Guds mission, hvor Bibelen bliver læst som en stor fortælling om Guds virke, som mennesker inviteres til at blive delagtige i.³¹

Christopher Wright har i bogen ”The mission of God. Unlocking the Bible’s grand Narrative” givet en bibelteologisk fremlæggelse fra Skabelsen til Eskaton over den bibelske frelseshistorie og Guds folks mission i verden.³² Wright er oversat til dansk og bruges bredt i evangelikale kredse i Danmark.³³ Bogen slutter med ordene:

In terms of our personal participation in God’s mission in our own context and generation, we first of all need to kneel with Thomas before Christ and confess, ”My Lord and my God (Jn 20,28).³⁴

Mortensen mener derimod, at begrebet er blevet så udflydende, at det trænger til en pause. Dog ser han én legitim brug af begrebet:

At missionen er Guds, skulle kunne få os til at slappe af og alene leve i modtagelse og videregivelse. Begge dele. Der er altid mission i denne

²⁹ [Link 1, Lousannepagten](#)

³⁰ Mortensen 2012 s.121

³¹ Mortensen 2012 s 302

³² Wright 2018

³³ Wright 2013

³⁴ Wright 2006 s 535

*dobbeltbevægelse: At ånde ind og at ånde ud, at modtage og at give, at komme og at gå.*³⁵

Mortensens håndbog har titlen ”Hvad hjertet er fyldt af”.³⁶ Mortensen citerer Eberhard Jüngel for at kalde mission for kirkens hjerteslag og åndedræt.³⁷ For Mortensen er altså den eneste form for legitim mission, at man deler det, der ligger én på hjerte, at munden løber over med det, som hjertet er fuldt af, som jeg kalder at man ”smitter” med det man selv er smittet af.

Udover hos Mortensen har jeg i forsøget på at samle en missionsteologi hentet inspiration fra Hans Raun Iversen, Johannes Nissen, Mogens Mogensen og David Boschs forståelse af mission.

Iversen,³⁸ som det følgende bygger på, argumenterer for, at mission er en konstitutiv del af kirkens liv, det er ikke en interesse, beholdt missionsselskaberne, som man kan til- eller fravælge, men en inter-esse,³⁹ noget vi altid er midt i, positivt eller negativt. I praksis vil det ifølge Iversen betyde, at man ikke skal se polariseringen i mission som modpoler, men som hinandens forudsætning som tvillingecentre i en ellipse. Historisk kan det ses som Peter og Paulus, der sættes op mod hinanden. Peter repræsenterer søjleapostolatet,⁴⁰ han bliver i Jerusalem for at opbygge kirken der, og arbejder centripetalt. Paulus derimod rejste omkring i den dakendte verden og forkyndte evangeliet (vandreapostolatet),⁴¹ Han arbejdede centrifugalt. Iversen påpeger, at der ikke er nogen uforenelig modsætning mellem de to forståelser: Peter fik et syn for hedningemission (døbte hedningen Kornelius), og Paulus opbyggede menigheder gennem sine breve. Polarisationen har historisk udviklet sig, f.eks. i 1960’erne, til at stå mellem ”retro forkyndelse” og socialt engagement og ses i nyere tid som en polarisering mellem lærekonsoliderende og menighedsopbyggende kirkecentreret indsats og på den anden side: Dialog og evangelisering blandt mennesker fra andre religioner.

³⁵ Ibid s 302

³⁶ Mortensen 2012

³⁷ Ibid s 11

³⁸ Iversen 1995 s 120-140

³⁹ Ibid s 122

⁴⁰ Gal 2,9

⁴¹ Iversen 1995 s 122

Iversen bruger også metaforen: Lys og salt. Jesus kalder disciplene til at være lys (et klart signaliserende fællesskab) og salt (udadgående diakoni og evangelisering).

1.2.1 Mission som ”møde”

Da Jesus kaldte sine disciple, skete det i følge Johannesevangeliet igennem en række møder. Jesu første spørgsmål til de kommende disciple: ”Hvad søger I?”,⁴² og hans svar på spørgsmålet var ”Kom og se”.⁴³ Johannesevangeliet taler ifølge Johannes Nissen ind i en tid, hvor individualismen og den religiøse mangfoldighed er en udfordring: Globaliseringen og pluralismen har ført til, at alle religiøse opfattelser er til stede overalt og på samme tid og sat sammen i en patchwork-religiøsitet,⁴⁴ og hvor man, på politisk plan, kan tale om ”religionsmøder” og ”Clash of Civilizations”.⁴⁵ I forhold til trossystemer handler Nissens bog ”Vejen, sandheden og kærligheden”,⁴⁶ som det følgende er bygget på, mere om det personlige møde og den religiøse søgen. Situationen i dag minder ifølge Nissen på mange måder om den situation, der kendetegnede Romerriget i det første århundrede e.Kr. Den antikke fælleskultur var også stærkt præget af mange forskellige religioner og filosofier, og kristendommen var en minoritetskultur og et tilbud blandt mange andre. Johannesevangeliet henvender sig, ifølge Nissen, til en bred vifte af mennesker, der har forskellige religiøse og kulturelle baggrunde, og samtidig fastholder Johannesevangeliet, at frelsen kun findes i Kristus. Derved er skriftets missionsforståelse aktuel for kirkens mission i dag.

De første disciple kalder andre: ”Kom og se”, og gradvist kan man i evangeliet se gennem en række møder, at evangeliet sprænger grænser: Tre fortællinger har en næsten typisk funktion. I kap. 3 opsøges Jesus af en af jødedommens ledere, rådsherren Nikodemus. I kap. 4 møder han en repræsentant for samaritanerne, og i kap. 12 henvender nogle grækere sig for at komme i tale med ham.⁴⁷ Den samaritanske kvinde skynder sig ind i sin landsby, og hjertet flyder over med, hvad hun har oplevet i mødet med Jesus, så andre kommer til tro ved hendes ord.⁴⁸ Til slut i evangeliet sender

⁴² Joh 1, 38 (Oversættelse af 1948)

⁴³ Joh 1, 39

⁴⁴ Nissen 2010 s 6

⁴⁵ [Link 2 kristeligt-dagblad/civilisationernes-sammenstød](#)

⁴⁶ Nissen 2006

⁴⁷ Joh 12, 20ff.

⁴⁸ Joh 4 v 29-39

den opstandne Jesus sine disciple ud i verden med Jesu inkarnation som model: ”Som Faderen har udsendt mig, sender jeg også jer”.⁴⁹ De skal ikke gøre det i egen kraft, for de modtager Helligånden.

1.2.2 Missionsmetaforer

I bogen ”Missionsmetaforer” bruger Mogens Mogensen Lukas kap. 10,⁵⁰ med Jesu udsendelse af de 72 disciple (som en ny missionsbefaling) til at give andre billeder på kirkens mission, andre brilleglas,⁵¹ at se igennem ind i vor tid. Han spørger, hvilke billeder og følelser ordet mission fremkalder i dag. Er det billedet af korstog, kulturimperialisme, fordømmelse, eller minder det om det centrale i kirkens liv?⁵²

Teksten udlægger Mogensen således (min understregning og sammenskrivning):

Jesus så, at høsten var stor. Derfor bad Jesus sin himmelske far om at sende arbejdere ud til sin høst. Disciple lyttede til Jesus. Han sendte sine disciple ud som gæster, der skulle dele kår med deres værter. De skulle fortælle om Guds rige og helbrede de syge. Og der lå i forkyndelsen af Guds rige en invitation til at tage imod og deltage. Jesus lovpriser Gud, for det han gør, når han åbenbarer sig for mennesker.

Mogensen fremhæver derigennem ni metaforer, der uddybes i hver sit kapitel med en refleksion og praksis. Han beskriver mission som at *se* på andre mennesker med kærlighedens blik, at *bede* til Gud, som er missionens herre, at *gæste*, dvs. møde andre mennesker som deres gæster, at *lytte* til mennesker og deres historier, at *dele* alt det, som vi har fået givet, at *fortælle* historier (vores egen livshistorie og den store Guds historie), at *hele* det, der er brudt, at *invitere* til fest og deltage i festlighederne og at *synge* lovsange til Gud for hans gode gerninger mod os. Mogensen sammenfatter det som en bibelsk funderet missionsforståelse, der knytter til ved frelseshistoriens røde tråd i bibelen og som deltagelse i Guds mission i verden med visionen om Guds rige med helingen af det brudte skaberværk.

⁴⁹ Joh 20,21-23

⁵⁰ Mogensen 2019

⁵¹ Ibid s 8

⁵² Ibid s 7

Mogensen mener, at missionen skal være kontekstuel, holistisk, dynamisk og dialogisk.⁵³ Det er en mission fra neden, fra en sårbar position og er mangfoldig. Den kan derfor ikke begrænses af de præsenterede metaforer, men er præget af kreativitet.

Det er denne post-modernistiske økumeniske forståelse af *Missio Dei*, der også gennemsyrrer LWF's syn på nutidig mission, og som tydeligt ses i dokumentet "Mission in Context (MiC)" fra 2004⁵⁴ og det senere dokument *Diakonia in Context (DiC)*" fra 2009.⁵⁵ Jeg har valgt dem, da ELCT som den næststørste lutherske kirke i verden har haft indflydelse på udformningen af dokumenterne, der igen har betydning for den globale forståelse af Guds mission.

1.2.3 Mission in Context

MiC afløste "Together in Gods mission" fra 1988 og ønskede at styrke det teologiske fundament og forståelsen for mission i medlemskirkerne.⁵⁶ Formålet med MiC er:

*[to] ...help Lutheran churches throughout the world become more deeply aware of God's mission to the world and the role of the church as the body of Christ as a part of that mission; serve as a tool to accompany Lutheran churches in their self-analysis and reaffirmation of mission in their respective contexts.*⁵⁷

MiC tager udgangspunkt i Emmausberetningen og bruger nøgleordet "følgeskab".⁵⁸

MiC har underoverskriften: "Transformation, reconciliation and empowerment", som kan oversættes med: "Transformation (at nogen får det bedre), forsoning (kaldet til forsoning, da vi er blevet forsonet)⁵⁹ og "myndiggørelse" (medbestemmelse over eget liv). Disse begreber skal ses som parallelle og interaktive og skal ses i relation til andre vigtige begreber:

⁵³ Mogensen 2019 s 99-103

⁵⁴ [Link 3, Mission-in-Context-2004](#)

⁵⁵ [Link 4, Diaconia-in-Context-2009](#)

⁵⁶ MiC 2004 s 7

⁵⁷ Ibids s 9

⁵⁸ Luk 24, 13-36

⁵⁹ 2 Kor 5, 14

God's people being sent into the world to herald the breaking in of Gods gracious reign in Christ...The God of Jesus Christ is a God who is present and act in love in and for the world. God is in mission. In Jesus, God that come to the «far away country».⁶⁰

MiC beskriver Guds mission i verden med den treenige Gud som Skaber, som Forløser og som Helliggører,⁶¹ og kirkens mission udfoldes i en praksis, der viser sig i holistisk mission: «e.g. proclamation, service, advocacy and care for creation».⁶² Det deles også op i nogle udtryksformer, der er parallelle til missionsmetaforerne: At vidne, at lovprise, at pleje, at tjene, at hele og at bringe bud.⁶³ Kirken skal søge økumenisk fællesskab, være i dialog med andre religioner, engagere sig i det økologiske, samfundsmæssige og det økonomiske,⁶⁴ hvilket konkretiseres med eksempler.⁶⁵

MiC ses som et værktøj til selvanalyse for de lutherske kirker og har et stort fokus på diakoni, som jeg ikke her vil udfolde, da det kommer til udtryk i det senere dokument DiC i det følgende.⁶⁶

2 Diakonisyn: Historie, indhold og udvikling

Efter at have set nærmere på missionssynets udvikling frem mod *Missio Dei*, ses nu nærmere på diakonisynet.

Måden, hvorpå kirken har forstået sin rolle i forhold til socialt arbejde og udvikling, har også ændret sig gennem tiden. Dels har der været en skelnen mellem institutionel diakoni og mellemmenneskelig diakoni og dels mellem diakoniens ansvar i forhold til menneskets åndelige og fysiske behov. I Danmark har vi ikke en officiel definition på, hvad diakoni er: På folkekirken.dk står der:

⁶⁰MiC s 22-23

⁶¹ Ibid s 23-36

⁶² Ibid s 60

⁶³ MiC s 45-50

⁶⁴ Ibid s 51-53

⁶⁵ Ibid s 54-58

⁶⁶ DiC 2009

Diakoni er kirkens omsorg for medmennesket og en af kirkens kerneopgaver, ligesom forkyndelse, undervisning og mission er det. Sådan har det været siden den tidligste kirke, for det har sit udspring i Ny Testamentes beretninger om, hvordan Jesus mødte mennesker.⁶⁷

Diakoni kan ses som selve kirkens væren, det kirken er. Denne forståelse træder tydeligt frem i DiC:

... diakonia constitutes the “DNA” i.e. the very being of what it means to be Church and of the self-understanding of every congregation.⁶⁸

Det er denne forståelse, jeg vil drøfte nærmere i et historisk perspektiv.

2.1 Diakonisyntets udvikling

Fra urmenigheden, som den beskrives i Apostlenes Gerninger, til i dag har diakoniens rolle i kirken, lige som mission, været svingende som et pendul mellem to holdninger: At anse kirkens rolle for alene at skulle tage sig af det åndelige og at anse kirkens rolle for både at skulle tage sig af det åndelige og det sociale, de svage og udsatte i samfundet.

Mogensen udgav i 2019 bogen ”Kristendom i en brydningstid”,⁶⁹ og de følgende afsnit 2.1.1-2.1.7 er baseret på kapitlet: ”Mission, diakoni og udvikling”. Her gør Mogensen rede for kirkens selvforståelse og rolle mht. den sociale udvikling i et historisk perspektiv og inddeler diakonihistorien i forskellige perioder næsten parallelt med Bosch, men med forskellige benævnelser: 1. *Urmenigheden*, 2. *Den Konstantinske kirke og klosterbevægelsen*, 3. *Reformationen og to-regimentelæren*, 4. *Pietismen og oplysningstiden*. 5. *Den moderne missionsbevægelse*, 6. *Striden mellem liberale og evangelikale i det 20. århundrede* og 7. *Konvergens i missionsforståelsen*. I det følgende er centrale nøgleord for perioden understreget. Når jeg senere analyserer diakonisyn i praksis og ord, gør jeg det med reference til nøgleordene.

⁶⁷ [Link 5, folkekirken-arbejder/socialt-arbejde](#)

⁶⁸ DiC s 5

⁶⁹ Mogensen 2019

2.1.1 Urmenigheden

I Apostlenes Gerninger kan vi læse om den allerførste kirke, *Urmenigheden*, og om hvordan diakonien, og dermed det sociale ansvar, var en integreret del af kirken. På trods af at kirken helt naturligt anså sig selv som indehaver af et socialt ansvar, er det vigtigt at bemærke, at kirken nok kun i megen lille grad havde en reel indvirkning på samfundet. Kirkens størrelse og de sociale omstændigheder bevirkede, at urmenighederne i højere grad blot var ”alternative minisamfund”.⁷⁰ Men kirken startede altså ud med at forstå sig selv som socialt ansvarlig.

2.1.2 Den konstantinske kirke og klosterbevægelsen

I det 4. århundrede forandrede de sociale omstændigheder sig drastisk, da kristendommen blev Romerrigets officielle religion med *Den konstantinske kirke og klosterbevægelsen*. Ved den skelsættende ændring fik kirken en stor samfundsmæssig indflydelse. Dette medførte dog også, at diakonien mistede sin væsentlige plads i selve kirken, som den i urmenigheden oprindeligt havde. Fra det 4. århundrede op gennem middelalderen arbejdede kirken og staten sammen ud fra kirkens vision om:

*...at omskabe det hedenske romerske samfund til et kristent samfund baseret på et kristent menneskesyn og en kristen etik.*⁷¹

Munkebevægelsen blev det vigtigste instrument til reformeringen af det europæiske samfund og var ”arnestedet” for både mission, diakoni og udvikling.⁷² Kirken forstod sig selv som indehaver af et socialt ansvar, og diakonien havde en central plads for kirken.

2.1.3 Reformationen og toregimentelæren

Denne forståelse forandredes delvis med reformationen i 1500-tallet, hvor kongen på mange måder overtog det sociale arbejde helt. Det var også her, at forståelsen af, at kirken blot skal tage sig af det åndelige, og at det sociale og samfundsmæssige ikke vedkom kirken, opstod (*Reformationen og toregimentelæren*). Med denne udvikling forandrede visionen sig fra, at kirken ville skabe et

⁷⁰ Ibid s 141

⁷¹ Mogensens 2019 s 142

⁷² Ibid s 142

kristent samfund til, at kongen snarere ville skabe et samfund af nyttige samfundsborgere. Kirken og samfundet opfattede nu det åndelige og samfundsmæssige ansvar som adskilt fra hinanden og kirkens ansvar som udelukkende åndeligt.

2.1.4 Pietismen og oplysningstiden

Pendulet svingede igen, og med den tidlige pietisme så man, at den oprindelige forståelse vendte tilbage, *pietismen og oplysningstiden*. Her havde socialt arbejde og samfundsmæssig indflydelse en stor plads. Med visionen om at bekæmpe fattigdom, afhjælpe nød og kæmpe for retfærdighed blev mange diakonale institutioner grundlagt. Også Tranquebar-missionen, den første lutherske missionsindsats, havde samme forståelse og mente dermed, at: ”*ingen tjeneste for sjælen kunne være uden en tjeneste for legemerne*”.⁷³

Senere i 1700-tallet svingede pendulet dog atter igen. Her sneg den dualistiske forståelse, af at det sociale og åndelige skulle adskilles, sig ind i pietismen og i det danske missionsarbejde. Nu skulle missionærerne udelukkende tage sig af det åndelige og ikke længere af socialt arbejde og udvikling.

2.1.5 Den moderne missionsbevægelse

Den moderne missionsbevægelse blev skabt. Med denne udvikling skiftede kirkens vision, og den bestod nu i at skabe et kristent samfund, som ikke indbefattede alle i samfundet, som den tidligere vision, men kun ”åndeligt vakte mennesker”. Med oplysningstiden blev statens projekt at skabe et godt samfund ud fra tidens bevægelser og ideologier, og dermed forandredes visionen om et samfund funderet i et kristent menneskesyn og vision. Denne dualisme mellem det åndelige og det sociale hang på mange måder fast helt frem til slutningen af det 20. århundrede

2.1.6 Striden mellem liberale og evangelikale i det 20. århundrede

Fra oplysningstiden og op gennem det 20. århundrede opstod der forskellige opfattelser og fløje i forhold til spørgsmålet, og i 1900-tallet opstod der klart to polariseringer i Europa og USA, den liberale og den evangelikale. Begge havde tendensen til at fokusere enten på den ene eller den anden eller at tænke den ene som sekundær i forhold til den anden. For de liberale var det sociale aspekt det vigtigste, og visionen i disse kredse blev at humanisere verden frem for at kristianisere

⁷³ Mogensen 012s 144

den. De evangelikale gennemgik selv en udvikling fra alene at fokusere på evangelisation til også at anse det sociale for vigtigt, dog stadig sekundært i forhold til evangelisationen.

2.1.7 Konvergens i missionsforståelsen

Ved århundredskiftet mellem det 20. og det 21. århundrede svingede pendulet igen og indtil videre for sidste gang. Det skyldes blandt andet, at kirkerne og kirkelederne i Den tredje verden fik større indflydelse på debatten verden over. De befandt sig i et samfund, hvor der i langt højere grad var behov for, at kirken tog socialt ansvar, og hvor sekulariseringen aldrig havde vundet frem. For dem gav det derfor ikke nogen mening, at det sociale og åndelige ansvar skulle skilles ad. Det betød, at der blev skabt en forholdsvis bred konsensus om, at det sociale arbejde og udvikling, altså diakonien, burde have en central plads i kirken.

2.2 Missio Dei og Diakonia in Context

Med ovenstående historiske gennemgang er det blevet klart, at kirkens selvforståelse i forhold til sit sociale ansvar har været vidt forskellig og har været påvirket af samfundsudviklinger og tendenser igennem tiden, og at der globalt nu er konsensus om holistisk mission og diakoni, især præget af de voksende kirker i den 3. verden. Det er dokumentet DiC,⁷⁴ der også er udarbejdet af arbejdsgrupper under LWF, et eksempel på.

DiC er en fortsættelse af MiC og ser diakoni som en integreret del af mission, og at vi som kristne er partnere i Guds mission, *Missio Dei*, i verden. Som vigtige fortolkningsbegreber nævnes som i MiC: "Transformation, reconciliation and empowerment",

Indledningsvist forankres diakonien i DiC også i en trinitarisk forståelse af Gud: Som Skaber, der sikrer livsgrundlag, har omsorg for naturen og har skabt hvert menneske med værdighed i sit billede *Imago Dei*.⁷⁵ Troen på den inkarnerede søn, Kristus som frelser og forsoner (til skabelse af forsoning, der hvor der er brud) og troen på Gud Helligånd, talsmanden og Guds fortsatte tilstedeværelse i verden i et levende fællesskab.

⁷⁴ Dic 2019

⁷⁵ Ibid s 24-27

For at mission og diakoni bliver relevant, skal den tale ind i den kontekst, den er sat ind i, dvs. at den må være opmærksom på tidens tegn og kunne aflæse komplekse kontekster, som kan være sociale, økonomiske eller kulturelle, og hvor de marginaliserede, også skal kunne komme til orde. DiC taler imod ”Neoliberal Globalization”,⁷⁶ der forøger gabet mellem rige og fattige og mod en forbrugerkultur, der også er en belastning for jordens ressourcer. Ud over fattigdom og klimaforandringer nævner dokumentet også problemer som migration, Human trafficking, (især handel med kvinder), klasseforskelle, individualisering, værdisystemers sammenbrud og mangel på social sammenhængskraft.⁷⁷ Disse globale trends skal fortolkes ind i lokale kontekster og dér løfte retfærdighed, fred og integriteten af skabningen. Denne sammenhæng, mellem det globale og det lokale, skal ses både i analyse af problemer og for handlinger, det kan kaldes en ”glocal”⁷⁸ forståelse.⁷⁹

DiC viser med en trekantet model, hvor tre led står i forbindelse til hinanden, hvordan dokumentet forstår kirken:⁸⁰ Kirken er fællesskab (koinonia) i trekantens midte.

Fællesskabet har tre ytringsformer: leiturgia, kerygma, diakonia (siderne i trekanten).

De tre ytringsformer er afhængige af hinanden. Diakoni er ikke en aktivitet eller en udefra givet nødvendighed, men selve kirkens væren. Diakonien ses som en integreret del af det at være kirke på lige fod med kerygma og liturgi: *”Diakonia is deeply related to what the Church celebrates in its liturgy and announces in its preaching”*.⁸¹

Metoderne, der anvendes i det diakonale arbejde under DiC, bliver benævnt: *”See, reflect, act”*.⁸² *”Se”* vil sige at lave en grundig analyse af konteksten, hvor der er brug for diakonal handling. *”Reflekter”* vil sige at fortolke situationen i lyset af Guds holistiske mission - hvad er der brug for, omsorg eller profetisk diakoni med stemme mod uretfærdighed? *”Handl”* vil sige at arbejde

⁷⁶ Ibid s 13

⁷⁷ DiC s 15

⁷⁸ [Link 6, Oxfordreference: glocal](#)

⁷⁹ DiC s 16

⁸⁰ Ibid s 29

⁸¹ Ibid s 29

⁸² Ibid s 59

fokuseret og effektivt og forme en cirkulær proces på baggrund af de andre trin. Disse trin gælder både på individuelt, lokalsamfundsniveau og globalt niveau.

I alt, hvad vi som kristne gør, er det lutherske perspektiv vigtigt: Vi gør ikke noget for at fortjene noget ind for Gud, men for næsten. ”We do Gods work in Christ’s name for the life of the world”.⁸³

”Se, reflekter og handl” danner basis for en kontekstanalyse, og derfor vil jeg nu zoome ind til september/ oktober 2019, til Tanzania og ELCT og de danske missionsorganisationer, der var den kontekst, jeg befandt mig i de 4 uger, mit feltarbejde varede.

3 Baggrundshistorie og kontekstanalyse

I det følgende vil jeg «Se» dvs. beskrive konteksten for det sted, hvor empirien er genereret og den kirke, som missionsorganisationerne arbejder sammen med. Det er svært at sætte grænser for, hvad der er relevant kontekst at analysere. Hvor meget skal med? Hvad er alment kendt, og hvor dybt skal man gå i analysen og hvor langt tilbage? Enhver kontekst er som nævnt påvirket af politiske, religiøse, sociale, kulturelle og politiske strømninger, og alle mærker globaliserinen.

Hvor meget betyder ens eget perspektiv for den kontekst, man vælger at beskrive? Jeg har valgt kort at beskrive landet Tanzania og ELCT og LWF, der forbinder lutheranere globalt for derefter at zoome ind på de to organisationers historier. Missionsarbejdet er langt på vej udrundet af nogle fortællinger. Der er Guds store fortælling *Missio Dei* og de små fortællinger, der er med til at præge den store historie.

3.1 Tanzania

Tanzania ligger ved Afrikas østkyst. Republikken blev etableret i 1964, da Tanganyika og Zanzibar indgik en politisk forening og fik fælles forfatning.⁸⁴ Der er ca. 57 mio. indbyggere. Ca. 61 % er kristne, 36 % er muslimer og 3 % andet.⁸⁵ Tallene skal dog ses med en stor usikkerhed, og geografisk er der meget stor forskel på det religiøse billede: Langs kysten og handelsvejene er der en del muslimer, mens landet internt har været delt ud fra, hvem der har haft missionsstationer i

⁸³ Ibid s 37

⁸⁴ [Link2 globalis.dk/Lande/tanzania](https://globalis.dk/Lande/tanzania)

⁸⁵ Lindhardt 2017

områderne. I de store byer er det religiøse billede meget broget, og nye kirker skyder op og ligeledes moskeer. Religion er meget synlig i det offentlige rum, og bøn og andagt er en del af daglig praksis for mange.

Tanzania er det land i verden, der i tidens løb har modtaget mest i udviklingsbistand fra Danmark.⁸⁶ Den første præsident, efter uafhængigheden i 1961, var Julius Nyerere. Han indførte en afrikansk socialisme, Ujamaa, og gjorde kiswahili til nationalsprog.⁸⁷ Fra 1992 har der været flere partier, men partiet, CCM, sidder stadig på magten. Præsidenten i 2019 var John Magufuli, og han blev genvalgt ved valget i november 2019. I stedet overtog vicepræsident Samia Suluhu magten.⁸⁸

Tanzania er fortsat et af verdens fattigste lande. Næsten en tredjedel af befolkningen lever i ekstrem fattigdom, og uligheden vokser hurtigt både målt i indkomster og i adgangen til og kvaliteten af de sociale ydelser. (...) Landet har også oplevet imponerende og stabile økonomiske vækstrater gennem de seneste årtier blandt andet på grund af effektiv makroøkonomisk styring og bistand fra udviklingspartnere. Tanzania er i dag en af verdens 20 hurtigst voksende økonomier.⁸⁹

”Udviklingspartnere” er bl.a. missionsorganisationerne, der, udover DLM og Danmission, er BDM og Pinsemission og andre mindre FBO’er (Faith Based Organisations), der i 2019 var organiseret i DMRU,⁹⁰ (nu pr.1/1 2021 kaldet CKU)⁹¹ og 57 NGO’er, som er organiseret i CISU⁹² og arbejder i Tanzania. Jeg er selv formand for en NGO (Moyo Kwa Moyo, MKM),⁹³ der arbejder blandt synshandicappede i Tanzania og har modtaget projektmidler fra Danida.

⁸⁶ [Link 8, um Landepolitik, Tanzania_DK](#) s 5

⁸⁷ Iversen 1981 s 34-37

⁸⁸ [Link 9, globalnyt.dk Præsidentskifte](#)

⁸⁹ [Link 8, um Landepolitik, Tanzania_DK](#) s 5

⁹⁰ [Link 10, DMR_Medlemmer](#)

⁹¹ [Link 11, cku](#)

⁹² [Link 12, cisu](#)

⁹³ [Link 13, Moyo Kwa Moyo](#)

Kirken i Afrika er gammel. I Sundkler og Steeds afrikanske kirkehistorie beskrives det,⁹⁴ hvorledes store dele af Nordafrika var kristent, indtil islam kom til området, og Etiopien blev kristent i 300-tallet. Med vandringer fra Etiopien kan troen på en almægtig Skaber godt have præget stammereligionerne i Østafrika.⁹⁵ Knud Ochsner skriver i sin bog om religion i Kagera (region i Tanzania),⁹⁶ at der ikke fandtes noget specielt ord for religion i det traditionelle samfund. Hele livet var præget af den religiøse dimension, men der skelnedes klart mellem det hellige og det profane.⁹⁷ Mennesket sås i det traditionelle samfund ikke som et isoleret individ, men som et uundværligt medlem af et fællesskab, der var tæt forbundne med andre i et hierarki.

I begyndelsen af 1500-tallet erobrede portugiserne en række arabiske kystbyer i Østafrika, og i kølvandet på dem kom de første katolske missionærer.⁹⁸ ”De hvide fædre” begyndte deres mission omkring år 1878 i Tanzania. Nu er ca. 20 % af befolkningen katolikker.

De første lutherske missionærer kom til landet i 1887 og var fra Tyskland. Den anglikanske kirke har også haft missionærer i landet gennem Church Missionary Society, CMS. Den største spredning af kirken er sket gennem mennesker, der flytter fra et sted til et andet og tager evangeliet med sig. I de seneste ca. 50 år har den karismatiske bevægelse bredt sig fra ud i forskellige kirkesamfund på tværs stærkt iblandet elementer fra traditionel afrikansk religion og traditionel healing, den øst-afrikanske vækkelse og ”helligåndsbevægelser” (Pentecostal Movements).⁹⁹ I 2011 var der ifølge Lindhardt ca. 10 %, der tilsluttede sig det karismatiske, men meget af bevægelsen er inden for de eksisterende kirkesamfund.¹⁰⁰ Det er dog en bevægelse i kraftig vækst.

⁹⁴ Sundkler 2000

⁹⁵ Ochsner 2006, s 14

⁹⁶ Ochsner 1977

⁹⁷ Ochsner 1993 s 34

⁹⁸ Ochsner 2006 s 14

⁹⁹ Lindhardt 2017 s 39

¹⁰⁰ Ibid s 39

3.2 Evangelical Lutheran Church in Tanzania, (ELCT)

I jubilæumsbogen¹⁰¹ og hos Ochsner¹⁰² beskrives ELCTs historie. Berlin III Missionary Society (BMS) var de første, der sendte lutherske missionærer fra Tyskland til Tanganyika, som landet hed som tysk koloni. Deres første missionsstation blev åbnet ved Kigamboni i Dar es Salaam i 1887. Det andet hold, Berlin I, var også fra Tyskland. De bosatte sig i det sydlige højland og åbnede deres første missionsstation i 1891 på Ipagika, der senere blev ELCT Konde Stift. Senere kom Bethelmissionen til Tanga. I 1910 etablerede de tyske missionærer en forsyningsstation i Bukoba, Kagera, som hjælp på vejen til Rwanda. Der var der allerede en kristen menighed, etableret af unge handelsrejsende, der i Uganda var blevet kristne. ”Kristendommen blev hentet - ikke bragt” siges det om den lutherske kirke i Kagera området. Nawagila beskriver i alt 6 identificerede menigheder, der var i Kagera, inden der kom missionærer til området.¹⁰³ Disse første kristne havde en selvstændig protestantisk identitet, som var bygget på deres læsning af de bibelske skrifter som Guds ord. De blev derfor kaldt *læserne*.¹⁰⁴ Denne personlige omgang med de bibelske skrifter adskilte disse menigheder fra katolikkerne.

Dannelse af ELCT¹⁰⁵

I 1938 var der syv lutherske kirker i Tanganyika. I 1938 dannede kirkerne et forbund kaldet Federation of Lutheran Churches (FLC) in Tanganyika, som fastlandet kaldtes før 1963. I 1963, ved foreningen med Zanzibar, ændredes det nationale navn til Tanzania, og kirken blev omdøbt til ”Kanisa Kiluteri cha Tanzania, KKKT”,¹⁰⁶ Den evangelisk-lutherske kirke i Tanzania. Der er over 1500 præster, og dertil kommer evangelister og diakoner. ELCT er fordelt på distrikter, med hver sin biskop. De forskellige stifter har, i tidens løb haft forskellige partnere i form af missionsselskaber fra bl.a. Nordeuropa og USA. For til dels at koordinere arbejdet har man dannet Lutheran Mission Cooperation, LMC,¹⁰⁷ og mødes en gang årligt til en rundbordssamtale for at

¹⁰¹ Buberwa 2010

¹⁰² Ochsner 2006

¹⁰³ Niwagila 1991, kap 1

¹⁰⁴ Pors 2000 s 25

¹⁰⁵ [Link 14, ELCT](#)

¹⁰⁶ KKKT=ELCT

¹⁰⁷ [Link 15, LMC](#)

vedtage næste års strategier og budget. I 1990 blev der i ELCT, under Mushembas ledelse, vedtaget en principiel ret til kvindelig ordination, men man overlod det til de enkelte stifter, hvornår de ville indføre det.

Kirken har i dag over 7,9 mill. medlemmer og er derved en af de største lutherske kirker i verden.¹⁰⁸ ELCT er medlem af LWF (Lutheran World Federation) og henter meget af sin teologi og inspiration derfra og har selv været med til at præge sammenslutningen. Jeg vil i det følgende redegøre nærmere derfor.

3.3 Det Lutherske Verdensforbund

Det Lutherske Verdensforbund (LWF)¹⁰⁹ er en global sammenslutning af 148 lutherske kirker i 99 lande og repræsenterer over 74 mio. af verdens anslåede 2,5 mia. kristne.¹¹⁰ Det blev etableret i 1947 og deler på trods af diversitet mellem de forskellige kirkesamfund 5 lutherske grundværdier: at være evangeliske, sakramentale, diakonale, bekendelsestro og økumeniske, men hvad man forstår ved disse 5 punkter fortolkes meget bredt. LWF bygger på Luthers kernepunkt: «sola scriptura-princippet», som er den overbevisning, at den sande lære findes i «Skriften alene». Hvor hovedparten af lutherske kristne før var at finde på den nordlige halvkugle i Tyskland, de skandinaviske og baltiske lande samt USA, findes de største lutherske kirker nu i Afrika; dvs. i Etiopien, Tanzania og Nigeria, som er udsprunget af missionsbevægelserne. På grund af deres størrelse er de med til at sætte dagsordenen for LWF. I perioden 1977-1984 var det ELCT's første tanzaniske biskop, Josiah Kibira, der var præsident for denne organisation.¹¹¹

Biskop Mushemba sad i årene 1995-2005 i LWF's bestyrelse,¹¹² samtidig med at han fra 1992-2007 var præsiderende biskop over hele Tanzania. ELCT har en stærk røst ind i LWF og bruger LWF og dens midler ind i kirken. LWF har bl.a. udgivet de tidligere nævnte dokumenter om hhv. Mission og Diakoni, som de lutherske kirker i verden i fællesskab står bag, MiC og DiC, der tidligere i

¹⁰⁸ [Link 16, LWF, Tanzania](#)

¹⁰⁹ [Link 17, LWF](#)

¹¹⁰ [Link 18, learnreligions.christianity-statistics](#)

¹¹¹ Bilag 5

¹¹² [Link 19, Mushemba](#)

specialet er blevet refereret til. I juni 2021 blev den første kvinde valgt som generalsekretær af LWF¹¹³ og i samme måned blev der, ved et møde i Vatikanet, indledt et formelt diakonalt samarbejde med LWF og Caritas: "Stand together for the sake of the neighbor".¹¹⁴

3.4 De to organisationers historie frem til 2019

Fra den store økumeniske verden som fjernkontekst zoomer vi ind på to lutherske missionsorganisationer i Danmark, DLM og Danmission, som var de største missionsorganisationer i Danmark i 2019. DLM er størst i forhold til antallet af missionærer (45, heraf ca. 10 i Tanzania), der er finansieret primært ved privat indsamlet budget og arveindtægter, 33 mio.¹¹⁵ Danmission er størst i forhold til samlet omsætning inkl. penge fra genbrugsvirksomhed og staten på 70 mio. og har 5 udsendinge i Tanzania i 2019, 15 udsendinge globalt i alt.

Dansk missionshistorie er i de sidste par århundreder i forskning og videnskabelig litteratur særligt centreret omkring Det Danske Missionsselskab, DMS, og enkelte andre selskaber.

I 2019 udkom Harald Nielsens to-bindsværk om DMS/ Danmission i perioden 1821-1985, og i 2021, i Danmissions jubilæumsår, udkom hans bog: "Missionssyn gennem 200 år".¹¹⁶

I 2019 udkom Daniel Henschens "Da danskerne ville omvende verden – historien om missionsbevægelsen",¹¹⁷ men DLM beskrives ikke. Forfatteren begrundet det i en e-mail til mig med:

Jeg har valgt at begrænse mig til de folkekirkelige missionsorganisationer, der samarbejdede om ydre mission først uformelt og senere i Dansk Missionsråd, Nordisk Missionsråd osv. Det er det samarbejde jeg definerer som missionsbevægelsen. Og det samarbejde blev Luthersk Mission først en del af ret sent, efter bogens hovedperiode. Historien om Luthersk Mission

¹¹³ [Link 20, -anne-burghardt-new-general-secretary](#)

¹¹⁴ [Link 21, common-vision-joint-service](#)

¹¹⁵ [Link 22, lms_aarsregnskab_2018_-19](#)

¹¹⁶ Nielsen 2021

¹¹⁷ Henschens 2019

har med andre ord været en parallelhistorie med mange fællestræk, men ikke en historie om den danske missionsbevægelse, som jeg ser den.¹¹⁸

Det er, efter min mening, en stor blind vinkel. Det er rigtigt, at DLM, der havde været medlem siden 1956 i perioden 1969-1997, meldte sig ud af DMR. På det tidspunkt var DMR knyttet stærkt sammen med WCC, og man kunne ikke stå inde for Uppsala-erklæringen, som man mente var synkretistisk og dennesidig i frelsesforståelsen. DLM tilsluttede sig i stedet Lausanne-pagten i 1974, der fastholder Guds hellighed, Bibelens ufejlbarlighed og Jesu stedfortrædende offerdød som den eneste vej til fred og frelse.¹¹⁹ Da DMR skiftede status til at være et samarbejdsorgan og ikke nødvendigvis have samme teologi, meldte DLM sig ind igen ind.¹²⁰ DLM har en stærk opfattelse af sig selv som en luthersk missionsbevægelse, og har et stort frivilligt bagland. Denne forbindelse består på flere niveauer.

Dels er de udsendte naturligvis organisatorisk og økonomisk afhængige af hjælp hjemmefra, men også i åndelig og menneskelig forstand er der en stærk forbindelse. Forbøn, opmuntring og generel medleven i missionsarbejdet har derfor altid været en naturlig forpligtelse for DLM's medlemmer i Danmark, og der er nær-kontaktordninger mellem missionærer og menigheder.¹²¹

DLM's internationale arbejde er generelt overset i forskningsmæssig forstand. En undtagelse er nuværende LM-missionær Flemming Hansen, som i 2001-2004 udarbejdede en ph.d.-afhandling om forholdet mellem mission, kirke og tradition, som jeg kort refererer til.¹²² Derudover har jeg benyttet Søren Ehlers kandidatspeciale fra KU 2019 og DLM's 150 års jubilæumsskrift fra 2018,¹²³ samt DLMs hjemmeside.¹²⁴ Det er en åbenlys svaghed i dette speciale, at missionshistorien kun stammer fra DLM selv, og derfor kan være vinklet i en bestemt retning.

¹¹⁸ Bilag 6

¹¹⁹ [Link 23, lausannepagten](#)

¹²⁰ Christensen et al (2011) s. 98

¹²¹ Ehlers 2019 s 207

¹²² Hansen 2004

¹²³ Toft et al 2018

¹²⁴ [Link 24, DLM](#)

3.4.1 Dansk Luthersk Missions historie og missionssyn

Luthersk Missionsforening, LM,¹²⁵ stiftet 1869, fri sammenslutning af lægfolk, der inden for den danske folkekirke virker for personlig kristendom på Bibelens og den lutherske bekendelses grund.¹²⁶

Foreningen blev stiftet i 1868 på Bornholm af smeden Christian Møller, der havde været frimenighedsprædikant. Han var inspireret af den svenske prædikant Carl Olof Rosenius (1816-1868) og på dennes opfordring valgte Christian Møller at vende tilbage til folkekirken og stiftede Luthersk Mission til at virke inden for denne.¹²⁷ Kort før 1900 blev også ydre mission en del af arbejdet med udsendelsen af en associeret missionær til Japan. Senere kom andre missionærer til, og Luthersk Mission har gennem tiden drevet missionsarbejde i en lang række lande, eksempelvis Tanzania, Surinam, Etiopien, Peru og Cambodja. I flere af disse lande er arbejdet dog sket i partnerskab med andre selskaber. Når jeg har valgt at skrive DLM, er det for at bruge den internationale benævnelse, Danish Lutheran Mission, og den forkortelse, der fremgår af hjemmesiden for foreningen.¹²⁸

Ehlers kandidatspeciale er en historisk analyse,¹²⁹ der særligt behandler de praktiske aspekter af missionsarbejdet i DLM og forsøger at svare på, hvordan missionens vilkår og forudsætninger har ændret sig gennem tiden. Ehlers har valgt at inddele DLM's missionshistorie i 4 perioder ud fra nogle skelsættende begivenheder: 1. Den tidlige periode, 2. På egne ben, 3. Guldalderen, 4. Den nyeste tid. Det følgende er baseret på Ehlers analyse.

1911-1956 den tidlige periode. 1911: Ved delegeretmødet besluttet det at overtage ansvaret for to af Brødremenighedens missionærer i Unyamwezi (En region i Tanganyika/Tanzania). Luthersk

¹²⁵ LM = DLM i international sammenhæng

¹²⁶ [Link 25, denstoredanske.lex: DLM](#)

¹²⁷ [Link 26, dlm./missionshistorie/ lms-tilblivelse](#)

¹²⁸ [Link 27, dlm.dk/lm-international](#)

¹²⁹ [Link 28, emissio. Ehlers speciale 2019](#)

Mission driver nu for første gang selv et konkret ydremissionsarbejde.

1956-1978 på egne ben, 1956: Evangeliska Fosterlandsstiftelsen overdrager ansvaret for Ulangadalen til Luthersk Mission, som derved for første gang bliver et *selvstændigt* missionsselskab. I samme periode bevæger både missionskirker og stater sig mod selvstændighed, herunder Tanzania i 1963.

1978-2003 guldalderen, 1978: Missionsskolen i Hillerød oprettes med henblik på at uddanne og udsende flere missionærer. I de følgende år stiger missionærantallet markant og toppe i 1994 med 91 udsendte. I Tanzania opretter man en international kostskole for missionærbørn for at få forældre til at blive længere i landet. Den havde på et tidspunkt ca. 30 børn.

2003-2019 den nyeste tid, 2003: Luthersk Mission udsender sine første missionærer til Cambodja. Der er ingen luthersk kirke, så man er tvunget til at indgå i samarbejde med andre kirkesamfund fra begyndelsen, og arbejdet er stadig et økumenisk pionerarbejde med klassisk forkyndelse og socialt arbejde på kollegier og jobtræning til bl.a. prostituerede.

I specialet konkluderes det, efter nedslag i kilder fra forskellige dele af Luthersk Missions historie, at selskabet grundlæggende har beholdt det samme syn på mission gennem hele sin historie:

Selskabet ønsker at ikke-kristne folkeslag må høre det kristne evangelium og komme til tro på Jesus. I dansk kontekst er det forholdsvis unikt, at et missionsselskab har holdt så konsekvent fast i sit formål.¹³⁰

I DLMs strategidokument for perioden 2017-2021 fastholdes dette syn, og da midlerne må prioriteres, har men valgt at koncentrere arbejdet i 5 lande og i disse at række ud til de mindst nåede. DLM fastholder også et fokus på diakoni:

Jesus imødekom menneskers fysiske, psykiske og åndelige behov. Han hjalp det hele menneske. Det ønsker vi også at videreføre både i ord og handling. Der skal derfor altid være et diakonalt aspekt i vores engagement i et missionsområde – men det tager forskellig form efter den kultur, vi opererer i. Vi kan ikke være troværdige Kristus-vidnesbyrd, hvis vi ikke tager det hele menneske alvorligt. LM's internationale arbejde skal derfor rumme en bredde af aktiviteter, der matcher både evangelisering

¹³⁰ Ehlers 2019 s 187

og diakoni. Det gælder i forhold til mennesker i alle livsfaser – børn, unge, voksne, ældre.¹³¹

I DLM's værdigrundlag står der 4 kerneværdier: Tydelig mission, frit evangelium, troværdig bibel, nådegaver i funktion.¹³² I mit interview spurgte jeg DLM's missionærer, hvordan de tolkede det.

3.4.1.1 DLM i Tanzania

Som nævnt begyndte arbejdet for DLM i Tanganyika i 1911, hvor landet stadig var en tysk koloni. Søren Haahr Ibsen kom til landet i 1922 og arbejdede der i 40 år. I 1946 blev han biskop i Brødremenigheden. Samarbejdet med brødremenigheden stoppede i 2014, så DLM har nu kun samarbejde med ELCT. Tanzania er det land, DLM har været i i længst tid og sendt flest missionærer til, så der er, igennem årene, knyttet stærke bånd. I perioden fra 1987-2009 drev DLM en kostskole i Iringa for missionærbørn fra 4-9 klasse, for at forældrene kunne forlænge deres ophold i Tanzania. Halvdelen af missionærerne nu i 2021 har været hjemme en årrække, hvor børnene er blevet etableret og fortsætter nu deres arbejde. Skolen bliver p.t. omdannet til kursus- og retrætecenter for ELCT. I DLM's nuværende strategi for Tanzania står der:

Nomadearbejdet, Iringa stift, fortsættes og LM's ansvarsområder overdrages løbende (...)

Mara stift prioriteres for at kapacitetsopbygge og styrke stiftet teologisk og finansielt LM arbejder for en øget diakonal indsats (evt. i muslimsk område)

Soma Biblia overtager det finansielle ansvar ved udgangen af strategiperioden.¹³³

Budgettet er på næsten 5 mio. kr. om året, hvoraf langt de fleste er egne indsamlede midler. DLM erkender selv, at de har en svag diakonal profil i Tanzania,¹³⁴ og at de har et ønske om at udbygge dette, hvis de kan rekruttere de rette folk og med nyansættelser. I 2021 opprioriteredes dette område med en nyansat missionær.

¹³¹ [Link 29, dlm.strategi_2017-2021](#) s 3

¹³² [Link 30.dlm/kernevaerdifolder](#)

¹³³ [Link 29, dlm.strategi_2017-2021](#) s 11

¹³⁴ [Link 29, dlm.strategi_2017-2021](#) s 12

Det primære mål for DLM's samarbejde med ELCT er: "Skabe syn i kirken for mission blandt mindst nåede folkegrupper i Tanzania". Ifølge DLM har ELCT, på trods af sin størrelse og vækst, fortsat brug for støtte:

Kirken har dog en åndeligt moden ledelse, der evner at lede organisationen, men kirken bliver efter LM's opfattelse meget påvirket af liberal teologi, ligesom den i mindre grad har udviklet blik for at være missionerende. Arbejdet for at nå mindst nåede folkegrupper i Tanzania fylder derfor forholdsvis lidt i kirkens eget arbejde.¹³⁵

3.4.2 Danmissions historie og missionssyn

Det følgende baseres primært på Harald Nielsen fremstilling af DMS' historie. DMS, stiftes i 1821 og er med sine 200 år, Danmarks ældste missionsselskab.¹³⁶ I begyndelsen har det ikke noget selvstændigt missionsarbejde, men støtter andres. I 1863 udsendes de første til arbejde i Indien. I 1921 har DMS 100 missionærer i Kina og Indien, 99 skoler, 3 hospitaler, mange lokale ansatte og 1682 støttekredse i Danmark. I 1946 sammenlægges DMS med Dansk Kirke Mission i Arabien og får dermed aktiviteter i Mellemøsten, og i 1947 begynder DMS i Tanzania. Den kinesiske revolution tvinger DMS ud af Kina. I stedet kommer flere andre missionsområder til bl.a. Japan, Nepal og lande i Mellemøsten. Sideløbende har Dansk Santalmission og andre missionsorganisationer udviklet deres arbejde. Indimellem sker der fusioner.¹³⁷ Harald Niensens omfattende undersøgelse af DMS' historie ligger i krydsfeltet mellem kirkehistorie og missionshistorie, som han mener ikke kan isoleres fra den store historie.¹³⁸ Nielsen har arbejdet med at fremstille de paradigmeskift, som har fundet sted i DMS' historie, som han forstår som markante skift i tankemåde og missionssyn frem til, at han blev generalsekretær for DMS i 1985. Efterfølgende fusionerer DMS og Santalmissionen til organisationen Danmission, som Harald Nielsen kalder et fusionsselskab, og der godkendes et samlet missionsdokument.¹³⁹ Af nyere vigtige begivenheder er 2005: Danmission begynder arbejde med dialog og konfliktløsning i Libanon,

¹³⁵ Ibid s 11

¹³⁶ [Link 31, danmission.dk/hvem/historie/](http://danmission.dk/hvem/historie/)

¹³⁷ Nielsen 2019, 2, s 275

¹³⁸ Nielsen 2018 s 21

¹³⁹ Ibid s 109

etablering af arbejde i Myanmar 2007 og godkendelsen af Udenrigsministeriet til at komme på finansloven. Fra 2017 har Danmission indgået partnerskabsaftale med Danida, og EU støtter for første gang arbejdet.¹⁴⁰

I anledningen af jubilæumsåret har Nielsen gennem Eksistensen udgivet nogle af de kilder, der ligger bag DMS/ Danmissions missionssyn i de 200 år, og hvad der, fra 2015, har været Danmissions syn på sig selv og sin opgave.¹⁴¹ Det centrale missionsskrift blev til ved sammenlægningen af Dansk Missionsselskab og Santalmissionen i 2003. I dette forankres missionssynet i inkarnationen:

*... det at Gud kommer til os gennem mennesket Jesus af Nazareth. Det betyder at det menneskelige og det kristelige aldrig kan adskilles.*¹⁴²

Mandatet dertil er Jesu egen sendelse,¹⁴³ og det skal udmøntes i følgeskab gennem vidnesbyrd, diakoni, undervisning og samtale mellem mennesker af forskellig tro.

I Danmissions nuværende beskrivelse af sig selv forankres mission i Missio Dei-tankens:

*Den grundlæggende mission er ikke vores, men Guds. Guds mission i verden er gennem sit nærvær og sin aktive tilstedeværelse at befri og forny alt. En ny verden er på vej med liv, kærlighed, heling, retfærdighed og fred.*¹⁴⁴

Danmission beskriver sit arbejde som holistisk og står på 3 ben: Forkyndelse i ord, dialog og fattigdomsbekæmpelse.

Jeg spørger i mit semi-strukturerede interview alle Danmissions udsendinge i Tanzania, hvordan de tolker værdigrundlaget:

Danmissions kald er at deltage i Guds mission gennem to selvstændige hovedopgaver, der ikke kan sammenblandes, ikke kan skilles ad og ikke kan

¹⁴⁰ [Link 32, kristeligt-dagblad.com/Danmission-200-aars-jubilaeum](https://link.32.kristeligt-dagblad.com/Danmission-200-aars-jubilaeum)

¹⁴¹ Nielsen 2021 s 119

¹⁴² Ibid s 109

¹⁴³ Joh 20, 21

¹⁴⁴ Nielsen 2021 s 120

erstatte hinanden:

1. At styrke kirkens forkyndelse, så evangeliet høres og mennesker rodfæstes i kristen tro.

2. At tjene medmennesket og samfundet, så alle kan leve et værdigt liv i fred og i et retfærdigt samfund. Grundlaget for disse to opgaver finder vi i det dobbelte kærlighedsbud, hvorfor arbejdet altid relaterer både til Gud og mennesker.¹⁴⁵

3.4.2.1 Danmissions historie i Tanzania

Tidligere missionær i Tanzania Knud Ochsner har som nævnt beskrevet DMS' historie i Tanganyika/Tanzania om de første 60 års følgeskab i Tanzania og om de ca. 150 missionærer, der har været udsendt til landet gennem DMS.¹⁴⁶ Det følgende er baseret på hans fremstilling, Nielsen¹⁴⁷ og mundtlige kilder. DMS blev bedt om at komme til hjælp efter at tyske missionærer måtte forlade landet efter Anden Verdenskrig. De første DMS missionærer kom samtidig med at kirken i Bukoba var mødt at den østafrikanske vækkelse.

Efter krigen udvalgte kirken 5 lærerstuderende fra Kigarama (herunder Leonard Lubago),¹⁴⁸ der var blevet berørt af vækkelsen. De blev sendt til Lwandai teologiske præsteskole i Tanga og blev senere præster i nøglestillinger. De var en væsentlig faktor i, at vækkelsen blev en del af den lutherske kirke og ikke skilte sig ud derfra, da de blev bindeled til lægfolket.

DMS' missionsarbejde begyndte i 1948 med lægearbejde, og senere kom sygeplejersker. Flere var tidligere Kina-missionærer. Mange af de nye missionærer indgik på lige fod i vækkelsesbevægelsen. I begyndelsen af 1960'erne var der over 25 missionærer fra DMS i landet. På den anden side var der et stort ønske om selvbestemmelse fra kirken og ønske om nyt lederskab, og pres for *Uhuru*, (Frihed, selvstændighed). I 1961 blev Tanganyika selvstændigt, og på samme tid fik kirken i Bukoba sin autonomi i relation til de støttende missionsorganisationer. Kirken i Bukobaområdet kaldte selv enstemmigt sin første biskop, svenskeren Bengt Sundkler, der havde

¹⁴⁵ [Link 33, Danmission](#)

¹⁴⁶ Ochsner 2006 s. 14-54; 85-119

¹⁴⁷ Nielsen 2 2018

¹⁴⁸ Sundkler 1974 s 96

fungeret som «superintendent» under krigen fra 1942-45.¹⁴⁹ Med Bengt Sundkler fik kirken et bispeembede, som de kendte fra den anglikanske og katolske kirke og apostolsk succession, som DMS protesterede imod.¹⁵⁰

Sundkler var højkirkelig, og dette prægede kirken i disse år. Der blev indsat en ledelsesstruktur, der faldt meget i tråd med samfundets hierarkiske struktur, men som også lignede de lutherske ledelsesstrukturer i partnermenighederne.

Det var en selvstændig kirke, der havde valgt en svensker som sin første lutherske biskop, men Sundkler var bevidst om, at hans rolle var at bane vej for en afrikansk ledelse. Selv om Sundkler var højkirkelig, arbejdede han meget for økumeni og i kraft af sine mange internationale forbindelser fik han også positioneret Josiah Kibira i vigtige internationale forbindelser, f.eks. i WCC, hvor Kibira som præst blev valgt ind i «Faith and order commission». Kibira var den første afrikaner, der blev luthersk biskop.¹⁵¹ Han havde en stor indflydelse fra 1964 frem til sin død i 1987 både på kirken i Tanzania og LWF, hvor han var præsident fra 1977-1984. Samson Mushemba efterfulgte Kibira og var også en markant skikkelse i samarbejdet med DMS. Han var mange gange i Danmark første gang i 1988. Der blev skabt stærke bånd mellem landene.

Finn Allan Ellerbek prægede DMS gennem sine bøger, og der var mange langtidsudsendte missionærer, bl.a. Gudrun Vest, der var udsendt 1968-2004 og Anne Marie Wemmelund, der var 38 år i Tanzania. Gensidige udvekslinger, rejser og volontørophold var noget der, ifølge Nielsen, var med til at give stor kærlighed til Tanzania i DMS's bagland:

*En mission, der op gennem resten af det 20 århundrede voksede til at blive vel nok det missionsområde i DMS, der nød størst kærlighed i DMS' bagland.*¹⁵²

¹⁴⁹ Ibid s 157

¹⁵⁰ Nielsen 2018 s 230

¹⁵¹ Ibid s 231

¹⁵² Nielsen 2018 s 233

3.5 Danmission og DLM i 2021

Da coronapandemien ramte verden, trak Danmission alle sine udsendinge hjem, og de kunne først langsomt vende tilbage fra august 2020. Nu ved medio 2021 har Danmission 3 udsendinge til Tanzania, hvoraf den enes kontrakt udløber til august, og de andre kun har forlængelse frem til 2022. I alt er der nu 5 udsendinge for Danmission, 20 lokalt ansatte og 33 administrative medarbejdere. Organisationen har i 2021 et forventet budget på 107 mio. kr., heraf kommer 33% fra donationer, herunder Danida og EU. Der er ca. 4000 private givere og 1600 medlemmer af organisationen.¹⁵³

I anledningen af jubilæumsdagen d.16/6 i 2021 bragte Kristeligt Dagblad en kronik af Danmissions formand: Morten Skrubbeltrang og generalsekretær Kristian Sloth under overskriften: "Moderne mission er nærvær, nærhed og handling".¹⁵⁴

Derfor flytter vi i løbet af de næste år mere og mere ansvar ud i verden for at styrke nærværet og nærheden i vores arbejde. Vi skal være helt tæt på for at kunne bakke op om og være med til at udvikle de lokale kirkers rolle i arbejdet med for eksempel at styrke lokalbefolkningers rettigheder, beskytte naturressourcer og udvikle en teologi, der er relevant for den aktuelle situation. De lokale kirker skal turde være en endnu stærkere aktør. Det kræver mod at gøre en forskel som kirke, og vi ved, at opbakning og støtte er altafgørende for, at kirken tør spille en større rolle.¹⁵⁵

Det er spændende, hvordan det skal udmøntes i praksis, når der ikke er langtidsudsendinge, der i relationer kan sikre en kontinuitet i arbejdet: Der er færre ansatte, som har kendt de gamle samarbejdspartnere længe, de nye ansatte tænker ikke primært teologisk omkring mission, men er i stedet udvalgt efter, at de har de rette kompetencer til at administrere store Danida- og EU-bevillinger. Tidligere bestyrelsesmedlem, Hans Raun Iversen kritiserer Danmission indefra ved at sige:

¹⁵³ [Link34, kristeligt-dagblad.kritik Danmission/jubilæum](#)

¹⁵⁴ [Link 35.kristeligt-dagblad.nærhed, nærværd,handling](#)

¹⁵⁵ Ibid [Link 35.kristeligt-dagblad.nærhed, nærværd,handling](#)

”Min største bekymring er, om man som missionsselskab kan bevare sin identitet, hvis man ikke først og sidst brænder for sit eget anliggende, at dele evangeliet. Man må stille sig spørgsmålet: Vil man være et målrationelt udviklingsagentur på kristelig baggrund eller et klassisk missionsselskab, som holder fast på sine partnere, selvom det ikke altid er det mest økonomisk rationelle? Som missionsselskab er relationen til partnerne præget af lige så dybe bånd som i en familie, hvor man heller ikke bare kan sige, at nu gider man ikke have noget med den og den del af familien at gøre”.¹⁵⁶

DLM har valgt andre strategier og har styrket relationerne. I 2020 under coronapandemien valgte DLM at lade missionærerne selv vurdere, om de ville blive i Tanzania eller komme til Danmark. Cirka halvdelen blev i Tanzania. DLM har på missionærplakaten ved 2021 i alt 42 personer, heraf er 13 nyansatte i 2020, og der er 19 på plakaten for Tanzania. På regnskabet fra 2020 ses et samlet budget på 30 mio. kr. for organisationen, hvor hovedparten er private gaver. Der er samlet, talt som fuldtidsansatte, 23 i Danmark (30 personer).

Danmission er vokset økonomisk siden 2019, især på grund af projektmidler, men ikke i forhold til ansatte udsendinge. De har skåret ned i antallet af ansatte. DLM har reduceret sit budget en smule, men har en stor vækst i antallet af missionærer. DLM's strategi har været, at baglandet skulle bede konkret om 5 nye missionærer i 2020 (og der kom flere), nu beder de om at midlerne også vil komme.¹⁵⁷

Det er ikke denne strategimæssige forskel mellem organisationerne, jeg vil analysere, men tegne et billede blandt missionærerne i felten. Hvordan kommer missions- og diakonisynet til udtryk i teori og praksis? Hvordan optræder de forskellige missionærer? Kan man, i det konkrete arbejde i samarbejde med ELCT, se dette missionssyn udfoldet? Hvilke udfordringer står de og ELCT overfor? Det søger analysen af feltarbejdet at udfolde for arbejdet i Tanzania i september/ oktober 2019.

¹⁵⁶ [Link34, kristeligt-dagblad.kritik Danmission/jubilæum](#)

¹⁵⁷ [Link 36, DLM, Indsamling 2021](#)

4 Hovedafsnit: De to organisationer i felten (Tanzania) i 2019

I det følgende vil jeg redegøre for de nogle af de feltobservationer, jeg gjorde under mit 4 ugers feltarbejde i Tanzania. Som en del af antropologisk metode har jeg en meget detaljeret narrativ fremstilling i min feltdagbog, bilag 1, der allerede er væsentligt reduceret i forhold til det omfattende kildemateriale, jeg har indsamlet. Jeg har suppleret med yderligere bilag i det opfang, jeg har skønnet nødvendigt. Til nogle af informationerne er der uddybende fodnoter, der bl.a. henviser til bilag 2, Fotobogen. Jeg kunne have valgt andre fokusområder og fremstillingsmetoder, men ønsker at give et bredt blik på missionsarbejdet i 2019 gennem min fortælling, der, ind imellem objektive observationer, også har subjektive regibemærkninger og uddybninger.

4.1 »Mødet«

I løbet af de 4 uger jeg var i Tanzania mødte jeg, som det fremgår af feltrapporten og fotobogen, både missionærer og lokale tanzaniere, lutheranere og katolikker, karismatikere og konservative, anglikanere og adventister, kristne og muslimer, unge og gamle, sorte og hvide, rige og fattige, kvinder og mænd. Jeg var i byen og på landet, til gudstjeneste og i hverdagsliv. Fejrede fødsel og død, glæde og sorg. På afstand, fra mit perspektiv, ses en smuk mosaik af indtryk fra et spændende feltarbejde, utallige interaktioner og møder med mennesker, der virker ind på hinandens liv i fortid, nutid og fremtid. Utallige historier brydes og flettes ind i hinanden. Nogle møder var tilfældige, andre arrangerede. Nogle har haft betydning, andre efterlader ikke noget synligt aftryk. Jeg er bevidst om, at jeg kun præsenterer et lille udsnit af mine observationer fra mit perspektiv, i håbet om at det kan bidrage til forståelse af økumenisk missionsteologi i 2019. Jeg er bevidst om, at det er min mosaik, der ses, og at alt hurtigt kan skifte. Det er coronapandemien et eksempel på i det store billede: En enkelt flagermus har ændret historiens gang.¹⁵⁸

Med Martin Bubers ord i «Jeg og du»: «Alt virkeligt liv er møde».¹⁵⁹ Og mødet kan have skelsættende betydning i et andet menneskes liv og historie.

¹⁵⁸ [Link 37, /medwatch, Flagermus, corona](#)

¹⁵⁹ Buber 1997 s 29

4.2 Metoderefleksion

Min primære metode har været feltarbejde med deltagerobservation og kvalitative interviews, indsamling af supplerende kilder gennem uformelle samtaler, deltagelse i ritualer (gudstjenester, bøn og andagter) og samvær i 4 uger i Tanzania. Denne metode blev valgt, fordi den kvalitative metode er velegnet til at undersøge problemstillinger i dybden.¹⁶⁰ Ved selv at være til stede blandt informanterne kunne jeg studere personernes handlinger og relationer i naturlige omgivelser.¹⁶¹

Ved at spørge de to organisationers ledelse i Danmark havde jeg de formelle rammer på plads inden projektforsløbet, men jeg oplevede også, at jeg gennem de relationer, jeg har opbygget over mange år, havde skabt tillid i miljøet på egne betingelser. Jeg kendte mange ”portvogtere”,¹⁶² og jeg fik lov at gå endnu længere end de fleste ind i det private rum, både ved måltidsfællesskaber, privat indkvartering og deltagelse i den personlige andagt og bønsliv. Vi delte liv og vandrede et stykke af livsvejen sammen, og vi fik del i hinandens livshistorier. Ved hvert interview blev der underskrevet en samtykke-erklæring. Det betyder, at jeg af etiske grunde vil anonymisere mine informanter fra interviewene, og da feltet er lille, vil jeg være ekstra opmærksom på, at man som informant oplever sig hørt og genkendt i analysen af interviewet som ”type, men ikke personligt”. Mennesker, der følger missionsorganisationerne, vil dog kunne identificere dem, men informanterne var indforstået med dette.

4.2.1 Refleksion over egen rolle

Jeg har reflekteret meget over begrebet ”indtryksteknikker”,¹⁶³ og hvordan jeg ønskede at møde felten, og hvordan jeg blev opfattet.¹⁶⁴ Jeg følte, at jeg pendlede mellem to forskellige verdener, hvor jeg på én gang følte mig hjemme og alligevel var fremmed: En ”sort” og en ”hvid” – *en accepteret udenforstående*.¹⁶⁵ Der var steder på missions-compounden, i den private stue, hvor jeg fik adgang, fordi jeg er dansker ”hvid”, og der var åbne døre for mig til f.eks. tanzaniske kirkeledere

¹⁶⁰ Thagaard 2017 s 18

¹⁶¹ Ibid s 67

¹⁶² Ibid s 67

¹⁶³ Thagaard s 68

¹⁶⁴ Ibid s 68

¹⁶⁵ Ibid s 77

og biskopper, f.eks. i kraft af min afdøde svigerfars position i kirken. Der var steder, jeg blev tiltalt ”søster” og ”svigerinde” qua mit ægteskab og sprogkundskaber ”sort” og kunne indkvarteres privat. I den tanzaniske kontekst præsenterede jeg mig selv som: ”Mama Koku”, (mor til Koku, min ældste datter, navnet signalerede at jeg var gift med en mand fra haya-stammen). Dette kan, på mange måder, ses som fordele for mit studie: Jeg blev mødt af åbenhed, gæstfrihed og tillid og mødte stor interesse og velvilje for mit projekt overalt. Samtidig var jeg også klar over, at jeg, ved mit personlige engagement og involvering, har mange blinde pletter, både fordi jeg ikke får stillet kritiske spørgsmål og problematiseret i dybden på stedet for ikke at ”ødelægge stemningen”, men også fordi der er noget jeg ikke længere ”ser”, da jeg færdes, så hjemmევant i Tanzania efter mange år (og i missionærkulturen) og har tilpasset mig kulturen og fulgt med forandringerne der ”gone native”.¹⁶⁶

4.2.2. Den praktiske udførelse

Jeg forsøgte med mine feltnoter og observationer at lave ”objektive” observationer, mens jeg deltog i gudstjenester, andagter, samvær og passede mine dagligdags pligter. Den ene dag skulle vi i børnegruppen lave dyremasker. Mens jeg lavede min maske, gik det langsomt op for mig, at jeg var en ”zebra”, der havde forvildet sig ind på et anderledes territorium. Jeg var både ”sort og hvid” og var brobygger imellem begge verdener. Alle, både børn og voksne, skulle på et tidspunkt tage deres maske på og skulle så indgå i en fortælling, der blev læst op. De rejste sig fra deres plads, når deres dyr blev nævnt, og skulle finde tilbage til en ny plads. I tågen kunne jeg se forskellige ”missionærtyper” tegne sig som dyremasker ud fra typologiske beskrivelse af de personer, jeg havde interviewet: Der var elefanter, kamæleoner, mus, hunde, ugler og æsler m.fl. I legen skulle de finde en ny plads, når deres dyr blev læst op. Dette blev ny opdagelse, en erkendelse af, at alle de forskellige missionærtyper og funktioner, havde en betydning for den store fortælling.¹⁶⁷

Thagaard beskriver dette ”lyn fra en klar himmel”, som noget hyppigt fremkommende i antropologisk metode gennem systematik og indlevelse, en metode og dans med materialet.

*Udviklingen af en teoretisk forståelse kan (...) beskrives som et ”sort boks-fænomen”:
Vi kan iagttage, hvad der går ind og kommer ud, men vi kan ikke fuldstændig gøre*

¹⁶⁶ [Link 38, metodeguiden.going-native](#)

¹⁶⁷ [Link 38, Video fra konferensen i Iringa](#), se dyrelegen 0:48-1:00

rede for, hvad der sker mellem input og output. Kreativiteten følger sin egen kurs. Den indsigt, forskeren opnår, kan indtræffe pludseligt og uventet, ”som et lyn fra en klar himmel”. Men grundlaget for den hænger sammen med en systematisk tilgang til forskningsarbejdet.¹⁶⁸

Inden min afrejse havde jeg lavet en interviewguide til et semi-struktureret interview (et kvalitativ forskningsinterview) med 29 spørgsmål.¹⁶⁹ Jeg havde øvet mig på forskellige interviewteknikker og havde opdelt interviewet i 4 dele, hvor den første del skulle skabe tryghed, de næste to dele være det, jeg primært ville analysere og den sidste del faktuelle svar om alder, køn og uddannelse. Mellem hver del blev der, som tidligere nævnt, holdt en lille pause, og efterfølgende er alle interviews optaget, registeret og lagt på min computer. Det var meget forskelligt, hvor lang tid jeg brugte på hvert interview. De korteste tog ca. 30 minutter, de længste flere timer, men jeg søgte at styre interviewet, så det berørte de temaer, som jeg gerne ville have information om: Mission og diakoni og samarbejdet med den lutherske kirke, men jeg oplevede også en stor åbenhed om personlige livsfortællinger og blev selv berørt i mødet. Jeg gjorde mig mange etiske overvejelser omkring balancen mellem venskabsrelationer og forskningstilknytning, og holder mig til princippet om, at forskningen ikke må få uheldige konsekvenser for de deltagende.¹⁷⁰ Jeg endte ud med over 100 sider transskription og sammenfatninger, kodninger og gule markeringer af tekstpassager, der bruges i analysen. Materialet kan gøres tilgængelig, men er pga. omfanget ikke vedhæftet som bilag. Interviewpersonerne er givet et nummer. De første 6 er fra DLM, og de sidste 5 er fra Danmission.

I begyndelsen skrev jeg logbog i papirform, men senere skrev jeg på min telefon og tog billeder undervejs. Det var ikke unaturligt at have telefonen med mig, heller ikke i kirken. Flere har deres salmebog som en app på telefonen, så telefoner var fremme, og andre end jeg tog billeder.

5 Analyse af empiri: Indledende overvejelser

Jeg havde et klart billede af organisationernes selvbillede, kendte mange missionærer og var fortrolig med den lutherske kirke i Tanzania. Jeg ønskede at lave en lidt karikeret figur, en

¹⁶⁸ Thagaard 2017 s 17

¹⁶⁹ Ibid s 87

¹⁷⁰ Thagaard 2017 s 87

typologi:¹⁷¹ En ”typisk” missionær fra DLM og en ”typisk” udsending fra Danmission. I det personlige møde og interviewet med hver enkelt missionær fandt jeg ud af, at det var mere kompliceret og nuanceret, hvilket udfoldes i analysen. Jeg er blevet klar over, at der ud over fysisk afstand kan være langt fra Danmark til Tanzania, og der kan være langt fra, hvad der skrives på en hjemmeside til det konkrete arbejde missionærerne/ udsendingene står i, i Tanzania. Det kan være svært at formidle hvad missions- og diakoniarbejdet består i, når det ikke er i det primære led, men snarere i ”forsyningstropperne”, hvor ELCT står i yderste led.

5.1 Feltanalyse: ELCT, fra top til lægfolket, gudstjeneste og hverdags-praksis

Jeg har interviewet 3 biskopper, og talt med flere af kirkens ledende præster, som man kan sige udgør centrale nøglepersoner:¹⁷² Interviewene af kirkens ledere var på engelsk, da de er flydende i det, og nogle interviews er optaget, men ikke transskriberet. Med de fleste lægfolk har jeg deltaget i samtalerne på kiswahili. Jeg har også lavet deltagerobservation ved gudstjenester og andagter og møder på cellegruppeniveau, kaldt ”jumia”, og jeg har mødt og talt med mange lokale tanzaniere.

På ELCT’s hjemmeside beskrives kirkens vision, mission og fokus,¹⁷³ som spejler *Missio Dei*-tanken i den tanzaniske kontekst:

*The Church focuses on propagating the "holistic" Gospel serving man through spiritual, social, economic, and environmental programs / interventions in order to have a God loving community hence fulfilling God's mission in Tanzania*¹⁷⁴ (min fremhævelse).

Jeg vil i det følgende give et indtryk af, hvordan ELCT søger at opfylde deres plads i Guds mission, og de mange forskellige måder, jeg oplevede dette ”holistiske” evangelium gennem gudstjenester, prædikener, andagter og bøn under mit ophold. I bilag 2 s. 11-13, har jeg dokumenteret andre kontekster med bøn og andagter uden for ELCT. Det kan synes fragmentarisk, men træder tydeligere frem, når jeg zoomer ind på en enkelt observation: ”jumia”, som jeg vil analysere nærmere, som en model for kirkens egen holistiske mission og diakonisyn med syn for den fattige,

¹⁷¹ Ibid 213

¹⁷² Bilag 5

¹⁷³ [Link 14, ELCT](#)

¹⁷⁴ Ibid

og senere bruger jeg også dele af empirien i min kritiske diskussion af mission- og diakonisynt i praksis.

5.1.1 Glimt fra praksis i Tanzania, gudstjeneste, forkyndelse og andagtsliv:

Det følgende beskriver forskellige udtryksformer ved gudstjenester i ELCT forskellige steder i Tanzania. Der er forskel på land og by, rig og fattig.

Gudstjenesten i en storbykirke ved ELCT Mbezi Beach, Dar Es Salaam d 29/9-2019:¹⁷⁵

Den første gudstjeneste jeg deltog i, var en høstgudstjeneste i en stor bykirke i Dar es Salaam. Gudstjenesten begyndte kl. 6.30, hvor der var lovsang med et af kirkens kor, mens folk ankom. Der var over 1000 mennesker (De fleste kvinder og også nogle små børn, de lidt ældre børn var i andre lokaler i "Sunday school"). Der holdt store, dyre biler udenfor og de fleste mennesker i kirken havde farvestrålende kjoler eller nystrøgne skjorter på. 10 minutter efter at jeg var kommet, var der procession med 5 præster og ca. 10 kirkeældste. De 4 præster er tanzaniske mænd, den sidste er en hvid kvinde, som, jeg senere får at vide, er gift med en tanzanier og har været præst i Tanzania siden 2010. De kirkeældste er af blandet køn og har nogle hvide dragter på med røde kors på ryggen. Da klokken er 10.15 er første del af gudstjenesten officielt slut, og præsterne holder pause inden den næste gudstjeneste (der efter planen skulle begynde kl. 10), og der kommer endnu flere gudstjenestedeltagere. (Der er også en engelsksproget gudstjeneste om eftermiddagen).

Der er to storskærme, hvor man kan læse salmerne og følge med i liturgien, som er genkendelig i en luthersk tradition. Der synges/ messes igennem hele liturgien i en vekselvirkning mellem præster og menighed. Der medvirker forskellige kor, og først efter 45 minutter begynder prædikenen (troede jeg, men det var igen beskeder fra den ene præst om kirkens ugentlige aktiviteter og "jumias" ansvarsområder), der var igen korsang og først efter 85 min. tager præsten ordet igen efter en 2 minutter lang fri intens bøn, og derefter en tekstlæsning.¹⁷⁶ Senere i prædiken er der tekstlæsning fra Salme 103, 1-4. Indimellem siger menigheden "Halleluja", "Amen" eller klapper. Prædikenen varer 23 minutter. Under næste salme bæres høstofferet ind, der blandt andet består af æg, kyllinger, en ged, en hane, mælk, papaya, bananer og penge i kuverter. De forskellige præster har forskellige

¹⁷⁵ [Link 39, Høstgudstjeneste Mbezi 29/9 19](#)
[Bemærk forbønshandling 2.08.30-2:10- og offergang...2.17](#)

¹⁷⁶ 5 Mos 8. 17-19.

roller under gudstjenesten. De er alle med ved nadveruddelingen og i en forbønshandling til slut i gudstjenesten, hvor der højlydt bedes for syge og uddrives onde ånder. Det er den kvindelige præst, der sammen med menigheden beder Fadervor og lyser velsignelsen. De kirkeældste sørger for beskeder og læser op om kollektbidrag (70.000.000 shilling i ugens løb = 250.000 d.kr) og sørger også for en auktion efter gudstjenesten. Hele gudstjenesten streames og kan efterfølgende ses på YouTube, eller følges fra andre steder i verden, der også bringer deres økonomiske bidrag til kirken.

Gudstjeneste i en ”almindelig” bykirke i Mwanza

Det er en almindelig gudstjeneste i en ét år gammel luthersk kirke. Menigheden sidder på hvide plastikstole. Der er en kvindelig præst,¹⁷⁷ og hun følger den sædvanlige lutherske liturgi, som hun messer. Alt foregår traditionelt, som havde man været til en dansk gudstjeneste bortset fra sproget og musikken. Der er korsang, fællessang, salme 75 som veksellor, Fadervor, liturgisk syndsbeholdelse, læsninger, igen korsang, prædiken ud fra Gal 5 om friheden i Kristus. De kirkeældste medvirker ved beskeder (om kollekten der sidste uge var på 230.000 shilling = ca. 650 d.kr) og under nadver. Jeg bliver også bedt om at bringe en hilsen, og til auktionen efter gudstjenesten udenfor overbyder nogle hinanden for til sidst at donere ELCT-kalenderen, de har købt, til mig, som ellers var udsolgt. I deres fattigdom kunne de dele og give til mig, det berørte mig dybt.

Senere er jeg til gudstjeneste ved Nyakato bibelskoles kirke. Den er mere traditionel i sin udformning med kirkebænke, og liturgien følger også det traditionelt lutherske. Man hilser uden for kirken i en cirkel. Jeg mødtes med den pensionerede biskop, Buberwa,¹⁷⁸ som jeg interviewer efterfølgende i et beskedent kollegieværelse, som han bor i. Han underviser på bibelskolen.

Andagter og bøn i private tanzaniske hjem

Jeg besøgte som nævnt mange kristne tanzanier privat, også fra andre kirkesamfund. Jeg var med i glæde og sorg, til barselsbesøg og på kondolencebesøg.¹⁷⁹ For de lutherske kristne var det typisk, at der før aftensmåltidet synges en salme, læses en tekst fra bibelen (evt. kalenderen) og bedes en bøn.

¹⁷⁷ Bilag 1 s 14 og 15

¹⁷⁸ Bilag 1 s 16

¹⁷⁹ Bilag 1 s 33

Ved det første måltid, jeg deltager i, er det en gæst, der beder en fri bøn før vi spiser. Hos min svoger er det ham, der leder bønnen.

En aften bliver jeg hos min svigermor inviteret ind i soveværelset, hvor der synges en salme, og jeg bliver bedt om at lede bønnen, der afsluttes med fadervor. Hos den dansk/ tanzaniske familie, Katabaro bedes der også bordbøn som en del af daglig praksis.¹⁸⁰ I et andet hjem hos den pensionerede biskop Mushemba bliver der også læst og bedt efter aftensmaden.¹⁸¹ Jeg besøger og spiser også hos to katolske familier, der også beder bordbøn og hos en adventistfamilie. Bøn og bibellæsning er en del af daglig praksis som en naturlig ting.

Andagt på Stiftkontoret i Karagwe 17/10

Efter en morgenvandring sammen med en udsending fra Danmission med solopgang over bjergene, kommer vi til kirkens stiftskontor til den daglige andagt for kirkens personale. Der var 6 mænd og 8 kvinder. Der læses en morgenandagtsliturgi fra salmebogen (Sala za Asubuhi) synges, læses dagens bibeltekst fra ELCT's kalender, en af de ansatte holder en fri refleksion over teksten. Der er en hilsen til og fra mig, og der gives beskeder.

Andagt til Jumia (Fellowship) d.12/10

Den lutherske kirke har delt de fleste af sine menigheder ind i små cellegrupper, der både er småfællesskaber og har praktiske opgaver i kirken. Det oplevede jeg i Mbezi, i Mwanza og Bukoba. Også den store menighed i Segerera i Dar es Salaam på over 5000 medlemmer er delt op i små husmenigheder i små nabolag, med ca. 10 familier, der mødes hver lørdag. Derudover er der også "fellowships", en slags vækkelsesmøder, der har en friere form med lovsang, bøn, vidnesbyrd og mere karismatiske udfoldelser. Disse møder gik på tværs af Jumia-grupperne, men pga. tidspres nåede jeg ikke at deltage denne gang. Når man hilser på hinanden efter gudstjenesten/ jumia/ fellowship, er det ofte med et "Bwana Yesu asifiwe".¹⁸² Det signalerer, at man tilhører vækkelsesfløjen.

¹⁸⁰ Ibid s 1 s 24-25

¹⁸¹ Ibid s 24

¹⁸² Herren Jesus være priset

5.1.2 Feltnotat fra Jumia:

Jeg er på besøg hos min mands ”bror” (= fætter). Vi står tidligt op, og jeg deltager i Jumia med min ”svigerinde” hos deres nabo i Segerea, et middelklasseområde i Dar Es Salaam. Uden for nabohuset stod der nogle plastikstole stillet frem, men da det småregnede, tager vi stolene med ind og mødes privat. Vi er 14 personer (10 voksne 4 børn) lørdag d.12/10, og vi begynder kl. 6.30, nogle kommer dumpende. Vi synger 3 sange fra salmebogen, har liturgisk syndsbevidsthed, læser søndagens tekst, værten, en lægmand udlægger teksten, beder en bøn og derefter er der andre, der beder. Der bliver igen sunget, og der er indsamling, (230.000 shillings = 650 d.kr, der bliver bragt til kirken næste dag). Der bliver bedt for kollekten, lyst velsignelsen, der bliver givet praktiske beskeder, og derefter er der uformelt samvær. Som en del af nabofamilien bliver jeg budt velkommen. Jeg kan indgå i fællesskabet, da jeg også kender salmerne og kan synge med på kiswahili. Jeg beder ikke selv, men hører deres bøn og kunne indgå i ”Fadervor”. Hele samværet tager 35 minutter. Flere hilser mig bagefter med et ”Bwana Yesu asifiwe”, og jeg svarer ”amen”.

5.1.3 Analyse af praksis: Jumia

Måden, ELCT har integreret diakonien på, er ved dannelsen af ”jumia”, og ved at holde vækkelsesmøder uden for gudstjenesten har ELCT, i den almindelige gudstjeneste med sakramenteforvaltningen, kunnet bibeholde en konservativ praksis i liturgien med inddragelse af nyere musik. ”Jumia” består som nævnt af op til 10-15 husstande i lokalmiljøet både på landet og i lokalområderne omkring storbykirkerne. De er spredt ud over hele ELCT og mødes ugentligt.

Jumiaen rækker ud med diakonal hjælp i nabolaget og har på skift praktiske opgaver i kirken. Tidligere Biskop Buberwa, som jeg mødte d.13/10, har taget initiativ til at organisere det i Kageraområdet, og det er fortsat under biskop Keshomshahara, som jeg mødte d. 18/10. Det er dog en gammel praksis, der griber tilbage, til den måde kirken blev ledet under biskop Kibira.

Keshomshahara siger, at der hver søndag ved gudstjenesten bliver annonceret, hvor de lokale *ten-cell communities* [jumia] skal mødes i private hjem på skift. Han ser bønnerne som et vigtigt instrument til at dæmme op for de karismatiske bevægelser, der også har tag i mange mennesker og især de unge: «*It can quench the thirst of going to other denominations*». ¹⁸³

¹⁸³ Logbogsnotat fra d 18/10 2019

Cellegrupperne har et stærkt socialt fællesskab indbyrdes, men de opfordres også ved gudstjenesterne til at have en «diakonal ånd», der rækker ud i lokalmiljøet – at elske sin nabo = sin næste, (f.eks. ved indsamlinger til at betale hospitalsregninger og besøg).

ELCT har siden sin dannelse haft fokus på den diakonale treklang: Man satsede på skolevæsenet, man tog sig af syge og nødlidende, og man forkyndte Guds ord:

De tre sider af samme sag blev aldrig adskilt. De var en helhed, og det er umuligt at forstå evangeliets sejr i en kultur, hvor sjæl, legeme og ånd bliver opfattet som en helhed, hvis man ikke fastholder treklangen.¹⁸⁴

Også i dag er diakonien en vigtig del af ELCT's identitet. Det ses som enhver kristens kald på det individuelle plan. Kirken samler penge ind til nødlidende, besøger syge og har et organiseret diakoniarbejde i stifterne.¹⁸⁵ Det er meget forgrenet: F.eks. hospitaler, skole for døve, børnehjem, HIV-arbejde og opbyggelse af lokale netværk. Det følgende er hovedsageligt baseret på mine interviews med de tre biskopper, jeg talte med og egne uformelle samtaler og observationer.

Meget udføres i partnerskab med internationale missionsorganisationer. Årligt mødes de til rundbordssamtaler LMC,¹⁸⁶ der samler biskopperne og missionsorganisationerne. De taler sammen om tildeling af ressourcer og prioriteringer og koordinerer arbejdet og forholdet mellem diakoni og mission.

”Forkyndelsen i ord og i gerning skal gå hånd i hånd”, sagde tidligere biskop Mushemba. Både Mushemba og Keshomshara ser *Poverty*, som en af kirkens største udfordringer og derfor også et anliggende for diakonien. Mushemba mener, at penge skiller folk i kirken, og at der er nogle, der er så fattige, at de skammer sig og ikke ville komme, hvis de ikke har pænt tøj på - Det ses især i storbyerne. Nuværende biskop Keshomshara har skrevet ph.d. om fattigdomsbekæmpelse.¹⁸⁷ Han mener, at fremgangsteologien, med dens håb om rigdom og succes, har nemmere ved at få tag i de fattigste med et håb om forandring, men ser også⁸ at lutherske præster bliver lokket ind i disse kirker, fordi de ofte ville kunne lønne dem bedre end den lutherske kirke kan. Det er medlemmers

¹⁸⁴ Ellerbek 1992 s. 32

¹⁸⁵ [Link 40, danmission./diakoni-tanzania/](#)

¹⁸⁶ [Link 41, LMC](#)

¹⁸⁷ Keshomshara 2008

kirke, og man skal løfte hele lokalsamfund i fællesskab, og det kan det kristne budskab, mener han. Keshomshara problematiserer ikke den store økonomiske forskel, som jeg havde bemærket fra storbykirken i Dar es Salaam til landsbyerne, udover at han mener, det var det samme med forskellene mellem Nord og Syd. Han siger, at kirken både i Nord og Syd har et ansvar i forhold til uligheden i verden, men også har et kald til at være kirke, hvor man er. Der skal prædikes et holistisk evangelium til hele verden, og kirken i Afrika har også et budskab at bringe, som vi skal lytte til, om vi vil være troværdige som kirke. Den tanzaniske teolog Fidon Mwombeki, ønsker at det afrikanske ”Ubuntu-begreb” (et afrikansk begreb, der ser en person i relation til andre) skal udbredes, men også blive mere Kristus-centreret:

Acts of humanness have to be Christ-centered to avoid selfishness through the tendency of segregating others in the process of unifying one's own community. The best ground to understand 'Ubuntu' is the Gospel as it embraces the universality of the term. When we see in people's eyes and hearts the image of God and their dignity, that is what I call ubuntu. It is like seeing the image of God in people irrespective of culture, economic status, racial, tribal, faith and ethnic considerations.¹⁸⁸

Med den forståelse af praksis, som en række ting man gør og siger, har jeg oplevet ”jumia” som ”Ubuntu”. Som cellegruppe er den ”lys og salt” i et lokalområde,¹⁸⁹ og viser som hverdagspraksis, hvad kirken er og kan være. I en *glocal* verden mødes disse mennesker i bøn, sang, offer og lægmandsforkyndelse,¹⁹⁰ for at proklamere deres kristustro og rækker ud til naboer og sognekirke med praktisk hjælp. Som *Ubuntu* er de i relation til hinanden og materialiserer NT's billede som lemmer på samme legeme med bevidstheden om at være sendt til verden og sprede de gode nyheder.

Med missionsmetaforerne kan man i praksis opleve i ”jumia”, at deltagerne *ser* hinanden som naboer, *beder* sammen, *lytter* til ordet, *gæster* hinanden, *deler* i indsamlingen til kirken og *nødlidende*, *heler* og har omsorg for syge, *inviterer* andre ind og *lovsynger* Gud.

¹⁸⁸ [Link 42, ELCT, Ubuntu](#)

¹⁸⁹ Matt 5, 13-16, Iversen 1995 s 123

¹⁹⁰ [Link 6, Oxfordreference: glocal](#)

Hvordan ELCT og LWF vil tackle udfordringen med fattigdom, og hvordan vi globalt som lemmer på samme globale legeme må tackle det, er et spørgsmål, som fylder for kirken, men biskop Kibira er kendt for citatet: *Ingen kirke er så fattig, at den ikke har noget at give, og ingen er så rig, at den ikke har noget at modtage.*¹⁹¹

Fra at ”se” og ”reflektere” omkring ELCT vendes blikket nu mod missionærerne: Hvordan ser de sig selv ind i denne opgave som givere, modtagere og handlende i mission og diakoni?

6 Analyse af interviews:

I alt har jeg udført 16 semistrukturerede interviews i en forgreningsmodel med centrale temaer,¹⁹² med nuværende og tidligere missionærer ud fra spørgeguiden.¹⁹³ De blev optaget på min telefon for at skærpe min opmærksomhed,¹⁹⁴ men det blev klart for mig, at hvis jeg ikke begrænsede min undersøgelse til kun at omfatte de missionærer, der i september 2019 arbejdede i Tanzania, ville materialet blive for omfattende. Jeg måtte derfor udelade de tidligere missionæres og volontørers refleksioner som primært materiale, selvom mødet med dem indgår i mine egne refleksioner efterfølgende.

På bagsiden af fotobogen (2. side) ses min rejseplan og hvem, der er blevet interviewet hvornår. Jeg har anonymiseret dem med nummer efter rækkefølgen på mine optagelser.

6.1 Arbejdet med at analysere interviews

De første spørgsmål og sidste spørgsmål i interviewet var mest informerende, kvantitative spørgsmål om køn, alder, uddannelse og arbejdserfaring og var med til at åbne op for samtalen. På grund af materialets store omfang er der dele, der blev sammenskrevet, enkelte lydoptagelser er forsvundet, men de centrale spørgsmål fra optagelse 3 (hos de fleste) er fuldt transkriberede. I det følgende vil ordrette citater fra interviews stå i kursiv. Der er understregninger ved centrale ord og udtryk. Gentagelser og grammatiske afvigelser fra normsproget forekommer, da det er mundtligt sprog. Tegnsætning kan nogle gange være et fortolkningsspørgsmål. Korte pauser er markeret med

¹⁹¹ Ochsner 2006 s 32

¹⁹² Thagaard 2003 s 98

¹⁹³ Bilag 4

¹⁹⁴ Thagaard 2003s 100

” ...”. Hvor noget er udeladt skrives (...) Jeg transkriberede interviews med 6 mænd og 5 kvinder. Den yngste var 33 år, og den ældste var 67.

Jeg har valgt at bruge «køn» som en kategori at strukturere min analyse ud fra i de første spørgsmål,¹⁹⁵ da det optræder som en forskel i både arbejdsopgaver i de forskellige organisationer og i samarbejdet med ELCT. I de øvrige interviewspørgsmål har jeg ikke skelnet, men kun taget 2-3 personer, for at vise et spektrum for svarene. Jeg kunne have valgt andre kategorier så som aldersforskel, uddannelsesniveau, årsindkomst eller hvor længe, man havde været i Tanzania. Da min metode primæret er den kvalitative, er det brugen af hermeneutisk fortolkning, af de ord der bruges og handlingen i den fysiske verden, jeg har blik for. Jeg er også bevidst om mit eget køn og de udfordringer og fællesskab, det giver, når jeg interviewer nogle fra det modsatte køn eller samme køn.¹⁹⁶

DLM missionærerne havde generelt været længere i Tanzania end udsendingene fra Danmission. De, der havde været i kortest tid, havde været i Tanzania i 3 år, men havde forinden været volontører og de, der havde været længst, havde været i Tanzania i sammenlagt 16-17 år. Nogle af dem, havde været tilbage i Danmark i en årrække for at få deres børn til at falde til i Danmark, men var nu rejst tilbage igen. De udsendte fra Danmission var relativt nye i Tanzania. Et par havde været i Tanzania i 3 år, et andet 2 år og en havde været 1 år, men havde rejst og arbejdet i Østafrika igennem 15 år.

Det generelle uddannelsesniveau var højere blandt de ansatte i Danmission, lærer, teologer, kandidatuddannet og økonom fra CBS, mens missionærerne i DLM havde en meget blandet baggrund: elektriker, skrædder, tækkemand, organist, teologer og en sygeplejerske, som var sygemeldt og ikke blev interviewet. Generelt er lønniveauet for Danmissions udsendinge højere end for DLM.

DLM's ansatte var meget tydelige om, at de kaldte sig «missionærer», uanset deres arbejdsopgaver. Der tegnede sig ikke et generelt billede for «udsendingene» fra Danmission, som de kaldes på Danmissions hjemmeside.¹⁹⁷ Flere af dem gav udtryk for, at det kom an på, hvem de talte med:

¹⁹⁵ Thagaard 2003 s 105

¹⁹⁶ Ibid s 105-106

¹⁹⁷ [Link 43, Danmission/bliv-udsendt/](#)

9: Jeg kalder mig missionær eller udsendt alt afhængig af, hvem jeg taler med. Jeg prøver at tale det sprog, som passer til dem, som jeg skal fortælle, hvad jeg laver her.

10: Jeg kalder mig selv udsendt. Hvis andre vil kalde mig missionær, så må de godt det.

I resten af specialet kaldes alle oftest »missionærer», selvom jeg er bevidst om denne forskel i selvforståelse.

Der analyseres på begreberne «mission», «kald» og «diakoni». Det er missionærernes egne udtryk, der kommer på banen omkring værdigrundlag frem for kun organisationernes hjemmesider, men jeg bad også missionærerne forholde sig til disse. Jeg spurgte ind til samarbejdet med den lutherske kirke og spurgte missionærerne om fremtidige prioriteter for organisationernes arbejde. Der er mange spørgsmål i mit materiale, som jeg må lade ligge, f.eks. om deres forberedelsesforløb, overvejelser om støtten fra organisationen i arbejdet og tanker om, hvordan man selv påvirkes i mødet med lokale kristne. Selvom store dele af de fragmentariske stumper samles i analysen, er der meget mere at dykke ned i. Med de udvalgte spørgsmål søger analysen at udfolde bredden af Missio Dei i Tanzania i samarbejdet med ELCT.

6.1.1 Hvad er mission for dig?

Det var det første spørgsmål i 3. optagelse i de fleste og nok et spørgsmål, de fleste var blevet stillet mange gange før. Som vi har set i det indledende afsnit, har forskellige paradigmer levet side om side, og det er ikke et entydigt begreb. Derfor var det spændende at høre missionærer sætte deres personlige ord på begreberne.

Missionærernes udsagn fortolkes i forhold til *Missio Dei*-forståelsen. Det er på mange måder sværere at fortolke mundtlige udsagn, da de ofte er mere ureflekterede og spontane. Samtidig ligger der en stor fejkilde i fortolkningen af ordene, for forstår vi egentlig det samme ved begreberne? Jeg burde have gået tilbage til de interviewede og spurgt, om det er rigtigt forstået. Som det er nu, kommer udtrykkene til at stå for sig selv.¹⁹⁸

¹⁹⁸ Thagaard 2003 s 113

Jeg citerer først 4 fra DLM og dernæst 4 fra Danmission, to mænd og to kvinder. Citaterne er ikke dækkende for alle, men giver nuanceforskelle i personlig forståelse, som jeg kommenterer eller fortolker.

DLM:

Forkyndelsen af evangeliet har en central placering for de fleste missionærer fra DLM's forståelse af mission:

3: Mission, det er at dele evangeliet om Jesus med andre, så de kommer til tro på ham og følger ham og dermed får evigt liv.

1: Mission det er at sørge for at bringe evangeliet ud til alle folkeslag. Det er det der står i Mattæus 28 i Missionsbefalingen og det er det jeg ser som mission, det er så den korte version af det.

Hverdagslivet som medkristen har dog også en betydning:

4: Det er sådan set at leve sammen med mennesker, dele liv og de ting som man lever med i hverdagen sammen med hinanden, at leve som kristen sammen med dem, det er mission for mig.

6: Mission er at vi får bredt evangeliet om Jesus til så mange mennesker som muligt og det er også det, der er vores opgave. Men for mig er mission også at tage mig af det enkelte menneske, som måske ikke er med til at måles i statistikken over antal nåede, men at jeg i min hverdag kan få lov til at lytte til et menneske som har brug for hjælp...og hjælpe et menneske til at få opmuntring i et arbejde som vedkommende måske ikke føler sig så værdsat i. Mission er at vise næstekærlighed og vise omsorg.

Generelt har DLM missionærerne en holistisk tilgang med vægtlægning på forkyndelsen af evangeliet, udtrykt mest ved 2. trosartikel: *Evangeliet om Jesus*.

Danmission:

Danmissionens missionærer kan også udtrykke sig ekspressivt om mission som forkyndelse:

8: Mission for mig er at forkynde Guds rige på jord gennem frelsen i Jesus Kristus, hvor han kommer og giver sit liv, for at vi kan blive befriet af synd og vandre mod den kommende verden.

Men en anden ser det som ”gammeldags” og ikke som sin direkte opgave personligt, men er som missionær snarere en partner.

11: Hvis man tænker lidt gammeldags fra tidligere, så tog man ud som missionær og arbejdede i nogle stifter, man var måske præst, man kunne også være en lærer eller en læge osv. og man havde et kald fra Gud, og man var ude at sprede ordet om Guds rige, kan man kalde det. Mission i dag det er lidt anderledes... [Nu] er så det sådan set kirken selv, der driver mission, der udbygger kirken, der bygger nye kirker, udvider stiftet... Selvom man står på papiret som missionær så er ens rolle i dag anderledes end den var tidligere. Nu er man mere en partner i rollen.

At man ikke ser sin egen opgave som forkyndende, kan også skyldes den manglende kultur- og sprogforståelse, der gør, at man må bruge engelsk eller tolke, for at tale med lokale.

Mission er ikke stedsafhængigt, det er globalt - over alt.

7: Mission er at være sendt af Gud uanset hvor du er henne, om det er i Danmark eller det er Tanzania så er det mission, lige meget hvor det er... Det er primært, at jeg udfylder efter bedste evne de opgaver, jeg får lagt foran mig.

9: Mission er at vi deler evangeliet med hinanden. Mission er at vi er med til at skabe en retfærdig verden, en fredfuld verden. Jeg tager rigtig meget udgangspunkt i det løfte Abraham fik: For mig er det der mission starter.

Missionærer fra begge organisationer nævner: ”at dele evangeliet”, ”at bringe evangeliet”, ”får bredt evangeliet”, ”forkynde Guds rige på jord”, ”at vi deler evangeliet med hinanden” - den direkte forkyndende opgave som deres forståelsesramme for mission, men når der efterfølgende spørges, hvad evangeliet er, og hvad der i deres arbejdsopgaver er mission, træder forskelle tydeligere frem: Sammen med forkyndelsen af Jesus Kristus er der også at skabe fred og en retfærdig verden - og GT bringes ind i billedet.

Når de tolker deres organisations værdigrundlag ind i deres opgaver, bliver det mere nuanceret. Hos DLM står der bl.a.: ”Tydelig mission” og for Danmission bl.a.: Det dobbelte kærlighedsbud.

6.1.2 Hvordan tolker du værdigrundlaget?

Begge organisationer har nogle bagvedliggende missionsdokumenter og strategier, som organisationerne arbejder ud fra, men de er ikke en del af en kontrakt man underskriver, men noget der er indlejret i organisationen og gives i arv eller indlæres i den indlejrede praksis.

DLM:

DLM har som nævnt et strategidokument, der dækker perioden frem til 2021 og et fundamentsdokument.¹⁹⁹

Missionærerne fra DLM har klart ejerskab til værdierne og bruger klare «gamle» lutherske dogmatiske begreber «tro» og »nåde», når de skal fortolke «Tydelig mission», de vægtlægger 2. trosartikel. Evangeliet er for dem Jesuscentreret.

1: Tydelig mission det er at vi bringer evangeliet ud til dem vi er i blandt, og det synes jeg og jeg ser, det gør jeg også i Danmark, men ikke mindst her der er behov for at komme med evangeliet. Vi kan se masser af kristne mennesker her, som ikke har forstået evangeliet, som er vores mission. At vi er frelst af nåde, vi kan ikke selv gøre noget, det hele er betalt af Jesus og der synes jeg, vi har i den læremæssige og undervisningsmæssig forståelse, der har vi en opgave ind i et samfund som i Tanzania her, at bringe dem den frihed som evangeliet giver.

3: At man siger til folk hvilket budskab man har fra Gud af, Det er mere end at opbygge et venskab, det er mere end at være i dialog med folk om alt mellem himmel og jord. Man vil møde dem med evangeliet om Jesus, så de kommer til tro og følger ham og dermed får det evige liv, som han har lovet.

4: Tydelig mission er at man fortæller evangeliet for mennesker og ikke kun laver det jeg kalder indirekte mission.... i LM har vi meget med direkte mission: Fortæller evangeliet og deler troen på Jesus med andre mennesker.

¹⁹⁹ Link44, DLMs fundament

6: Tydelig mission er at vi er nødt til at vise mennesker at vi ikke er i tvivl om at det evangelium vi kommer med, er sandt og det både åndeligt og menneskeligt.

Danmission:

I Danmissionen ses ikke en entydig enighed i værdigrundlaget:

En missionær fra Danmission udtaler sig meget kritisk om forholdet mellem Danmissions hjemmesides ord og praksis især i forhold til dialogarbejdet:

8: Ordene er gode. Og missionsdokumentet, hvis du læser det, der blev lavet ved sammenføjnngen af DMS og Santalmissionen er egentligt et fantastisk godt dokument (...) Jeg har lidt fornemmelsen af at teologien er svag i Danmission lige nu, sådan så at dialogen ikke er blevet, sådan som det altid skulle være. Man kan ikke lave mission uden dialog - du kan godt lave dialog uden mission. Og jeg er bange for at Danmission nu arbejder med dialog uden mission. Man er så bange for at støde muslimer så man ikke tør sige, hvad man egentlig står for (...)

En anden nævner, at det kirkemæssige fra værdigrundlaget ikke er hans opgave, men varetages af de lokale:

11: Jeg skal jo arbejde inden for de rammer Danmission har givet mig ... Selvom jeg også arbejder med kirkeudvikling sammen med stifterne og vi støtter uddannelse af præster og evangelister – uddannelse og kapacitetsopbygning er det primært udvikling og advocacy, som jeg er involveret i. Partnerskab med kirken, kan man sige. Så det rent kirkemæssige, som jeg nævnte tidligere - det er ikke sådan, jeg ser det længere, i hvert fald ikke min rolle, for kirken i sig selv er jo stærk.

Én pointerer, at Danmissions værdigrundlag skal tolkes i forskellige kontekster, og hun gør det i forhold til Tanzania meget holistisk, det hænger sammen:

9: Men i den her kontekst ser jeg det som at vi har en kirke som er udfordret af at den vokser, og der mangler simpelthen mennesker, der kan undervise de her nye menigheder og lede de her menigheder og det har kirken brug for, at vi hjælper med. De mangler ressourcer til selv at gøre det, så vi hjælper med det. Så det er noget vi gør i fællesskab på en eller anden måde.

En anden missionær ser en meget klar arbejdsopgave i forhold til værdigrundlaget: Det er ”søjleapostolatets” menighedsopbyggende opgave, han ser som det primære:

8: I vores situation er det meget enkelt. Vi underviser i teologi og det er en måde at dygtiggøre de kommende præster til at forkynde rent og klart efter Guds ord og ikke blive trukket væk af meget mærkelig forkyndelse, der findes her. Og det der med kærlighed til næsten, da er det den måde vi lever på og er sammen med mennesker på og det er derfor, jeg tror, at det at man er sammen omkring mission, det betyder meget. Man kan skrive mange fine breve og bøger, om at man skal elske sin næste, men det er meget vigtigere, at man viser, hvordan man er sammen som ægtefæller, hvordan man omgås sine børn, dem man møder, sine venner, sine ansatte.

6.1.3 Hvad fik dig til at blive missionær? Mission og kald

I spørgeguiden spørges ind til den enkeltes personlige kald, uden det defineres, hvad der menes med «kald». Er det Gud, der kalder eller er det min næste? Er «kald» noget til alle kristne, eller er det for nogle udvalgte? Både GT og NT har eksempler på kald,²⁰⁰ men heller ikke her er der en entydig forståelse af kald og svaret på det, f.eks. oplevede Moses, Esajas, Jeramias og Jonas kald til både at gå til eget folk og krydse kulturelle grænser, Paulus og Peter fik forskellige slags syn, Silas blev kaldet af Paulus efter en uenighed i discipelgruppen.

Ved søgning på Danmissionens hjemmeside var der link til gamle missionærbiografier, men ikke en egentlig definition af kald, mens det, i Nielsens historiske fremstilling, gentagne gange berettes om missionærernes kaldsoplevelser,²⁰¹ og at det blev vurderet:

Kom der nogen, om hvilke vi havde Aarsag til at troe, at han havde indvortes og udvortes Kald til at være Missionær, saa vilde vi jo naturligviis gjerne paa bedste Maade befordre hans rejse.²⁰²

²⁰⁰ 2 Mos 3 6-10, Es 6,8; Je 1, 7-10; Jon 1,1; Ap 9, 10-19; 10, 8-48; 1536-41

²⁰¹ Nielsen 2018, 1 s 163

²⁰² Ibid s 65

DLM har i sine missionærbiografier lignende beretninger,²⁰³ og de har på sin hjemmeside flg. definition:

At være "kaldet" betyder, at Gud har udset netop dig til en helt konkret opgave, i dette tilfælde en missionærtjeneste i udlandet. Et kald kan opleves meget forskelligt. Det kan...

- være en indre overbevisning om, hvad der er Guds opgave til dig
- opleves som en nød og en indre uro for et bestemt land eller en specifik opgave
- være en lyst eller vilje til at tjene Gud i udlandet
- være et ydre kald i form af, at nogen spørger dig om en konkret opgave".²⁰⁴

Igen vil jeg lade 4 personer fra hver organisation af blandet køn fortælle om deres kald.

DLM missionærer om kald:

Ikke alle havde et klart «guddommeligt» kald som den første begrundelse, én missionær kaldte «kaldet» for eventyrlyst:

1: Oh, det er et kald. Det er sådan et underligt - det der med "Et kald", hvordan bliver det? De fleste, det ved jeg ikke rigtig hvordan jeg skal forklare det, men for vores del. Eller for min del i hvert fald, så har det noget med eventyr lidt at gøre og lyst til at se verden, den tror jeg er blevet lagt i mig, hvis ikke jeg havde haft lyst til det at rejse, når vi nu snakker om mission i andre lande end Danmark, så ville vi ikke være kommet afsted, så der er det med at være kaldet til, som vi føler vi er til den her opgave og så er vi blevet givet lysten til at opleve noget fremmed, det er nok det, der kommer nærmest hvorfor vi er endt der hvor vi er.

Flere DLM'ere havde mission med sig fra en opvækst i DLM:

3: Det var et "Guds kald til mig". Det kom som mange små dryp gennem forkyndelsen, den undervisning jeg har fået helt fra dreng af og mødet med missionærer, jeg har selv læst en del, har fulgt med. Jeg stillede mig til rådighed for

²⁰³ Ibsen 1972 s 10

²⁰⁴ [Link 45, DLM, missionærkald](#)

LM, da det var mit åndelige hjem. Så det var helt naturligt at jeg spurgte dem: Hvor kan I bruge mig.

4: For mig var det et kald til at blive missionær fra Gud, fra min ungdom, hvor Gud gennem bibelen kaldte mig til at følge ham og tjene ham og for mig var det at rejse til et fremmed land og min mand har også et kald til at rejse ud så, det var det kald, vi har mødt, og som vi har fulgt (...)

Selvom man har haft et kald i sin barndom, kan det blive væk eller skubbes til side af omstændigheder:

6: Jeg har det måske fra jeg var barn. Jeg var ikke ret gammel. Det var efter en andagt som vi havde som familie, hvor jeg kiggede ud ad vinduet og så havde jeg set en sky, som lignede Grønland, og så sagde jeg til min far kan jeg huske, at det godt kunne være at jeg skulle være missionær en gang. Men det er ikke noget, der har fyldt i min hverdag, hverken i min ungdom og i mit ægteskab, mens vi fik børn. Det var noget der kom meget pludseligt.

Nogle missionærer har været frustreret i jobsituationer i Danmark, før de henvendte sig til DLM. Flere beretter om at nære venner og menigheder har bekræftet deres kald. For de fleste gik der en forholdsvis lang forberedelsesperiode, før de kunne rejse ud. For de ældre missionærer udtrykker, at de kunne have ønsket sig at være bedre klædt på til opgaven. For den yngre missionærer, ”4”, har der både været et ophold ”en route” på et økumenisk missions College i England (All Nations Christian College) før deres udrejse, det har påvirket dem meget og i deres øjne på en positiv måde:

4: Jeg synes, jeg bliver udfordret meget på min tro på en positiv måde. Det er også en påvirkning, vi har gennem det internationale miljø. Vi ser andre kristne, andre organisationer fra hele verden, hvordan de driver mission og hvordan de er kristne, og hvordan de beder, det er hele aspektet, hvor jeg tænker, jeg er ikke blevet mere lutheraner af at være herved selvom jeg arbejder i den lutherske kirke.

Danmissions missionærer om kald:

Selvom Danmission ikke skriver om kald direkte på hjemmesiden, formulerer missionærerne sig om det, bl.a. ud fra Luthers kaldstanke i kald og stand at tjene, og de har også 3.

generationsmissionærer: Missionærer hvis forældre og bedsteforældre også var missionærer.

8: *Jeg tror ikke man kan være kristen uden at være missionær. Det er et kald som ligger til alle kristne. Vi skal ud i den verden som er omkring os og forkynde evangeliet om Jesus til al skabningen. Det er et budskab som alle kristne burde gøre og blive velsignet af, og når man gør det i Danmark som sognepræst eller som alt muligt andet, Luthers kald og stand er at man i sit arbejde er kaldet til at være noget i Guds riges sammenhæng... Jeg er født ind i ydre mission. Lige meget hvor man er i verden, så er vi kaldet til at gå ud og fortælle om Jesus. "Mig er givet al magt" - "Gå derfor".*

Der var andre kald, der kom som omvendelse i en voksenalder, med et livsforvandlende møde med Gud.

11: *Jeg så det mere som et kald. Det gjorde jeg allerede dengang, jeg gik ind i Danmission. Oprindeligt er jeg jo uddannet økonom fra CBS og har arbejdet i England i London i en helt anden verden. Men på et tidspunkt kom Gud ind i min verden, og det var der, det hele ændrede sig. Og det er det, som man kan sige er et kald.*

For andre har "kaldet" ikke relation til det at være kristen, det var en spændende jobmulighed. Jeg mærker lidt i hendes svar, at hun prøver mig af og lader sit svar farves af min person.²⁰⁵

10: *Et job med spændende udfordringer. En personlig glæde ved et udfordrende job, faktisk. Jeg tror det er primært det. Jeg tænker, er der noget, nu du spørger inden for denne kontekst om, der er noget i det kristne i mig, og det jeg tror på, hvis det giver mening?*

F: *Der er nogen der siger, at de har et konkret missionær-kald?*

Ja - og det har jeg ikke. Det - helt sikkert ikke. Jeg så et spændende jobopslag, og så søgte jeg det.

Og andre igen har i første omgang ikke været begejstret, men har fulgt ægtefællens ønske, selv om der var personlige og familiemæssige omkostninger og så efterfølgende kunnet se en mening i det:

²⁰⁵ Thagaard s 103

7: Når situationen var som den var, så kunne jeg ikke andet end se, at dette måtte være Guds vej og så måtte jeg følge den. Selvfølgelig ville jeg gerne være blevet hjemme. Jeg var glad for mit arbejde og vi havde vores børn og de havde stadig brug for at have deres forældre... Jeg tror - Vi skulle hertil.

Der er personer i begge organisationer, der oplever ”kaldet” som Guds stemme, men der er også nogle, der har mere ”menneskelige” motiver til at blive missionær såsom eventyrlyst og spændende jobmuligheder.

6.1.4 Hvad er diakoni?

Som vi så i det indledende historiske afsnit, er der forskellige diakoniforståelser, der lever side om side. Hvor missionærer før var udsendt i direkte diakoni ofte i kirkelige institutioner, hospitaler og handicapinstitutioner, er disse nu overgivet til staten, og mange diakonale opgaver udføres af lokale medarbejdere. Nu bliver det især medmenneskelig diakoni i hverdagen eller administration af diakonale opgaver, hvori de lokale har den direkte kontakt.

Jeg spurgte ikke direkte til missionærernes diakonisyn, men om de i ugen forinden havde haft diakonale opgaver: ”Kan du nævne en arbejdsopgave i denne uge, som du vil karakterisere som en diakonal opgave?”

DLM om diakoni:

Man kan ikke af DLM's budget se, hvordan pengene anvendes konkret, men der er link til forskellige diakonale projekter.²⁰⁶ Det første eksempel er om medmenneskelig diakoni, men det leder over i en beskrivelse af et samarbejdsprojekt med ELCT i Dar es Salaam støttet af DMRU (Nu kaldet CKU).

1: I højeste grad, vi har- bare det at være leder her på grunden tænker jeg meget ind i de mennesker, der er her. De skal være glade ved at være her. Det tænker jeg lidt, for min del også en opgave ind i det, og så er vi gået ind i et projekt støttet af DMRU omkring et diakoniprojekt, (...), hvor man går ud i menigheder og lærer dem ved bibellæsning og ved undervisning igennem bibelen, hvordan vi kan bruge vores

²⁰⁶[Link 46, DLM, Diakoniprojekt](#)

gudgivne ressourcer, som vi har omkring os, til at hjælpe ind i det samfund både i kirken og det samfund, der er omkring kirken, hvordan vi får et bedre liv. Og det er set som diakoniproces ikke projekt, men som en transformation ind i kirken: Hvordan hjælper vi os selv til bagefter at kunne hjælpe andre mennesker. Det er diakoni for mig i første række.

Her ses en ”empowerment”-forståelse af diakoni: Hjælp til selvhjælp for igen at række ud til andre. Når kirken er medinddraget i diakonale udviklingsprojekter, er der nogle institutioner, der styrkes og hjælper projekterne til at blive mere bæredygtige, når de forankres i ELCT.

Det andet eksempel er også i samarbejde med ELCT, her er det i Iringa stift på den tidligere Danske kostskole for missionærbørn, der nu er blevet et kursuscenter for kirken:

2: Når vi holder et ægteskabskursus og dermed taler meget med de der kursister om, hvad det kristne ægteskab er, det handler meget om dagliglivet - 24/7 Hvad vil det sige at være kristen og ægtefælle, hvordan er livet ægtefællerne imellem i forholdet til kaldet, i forhold til arbejdet al ting - det er i min optik en eller anden form for diakoni. Der har vi ikke specifikt med det at blive kristen at gøre, men det at leve som kristen med de 1000 udfordringer det har positivt ind i ens liv.

Myndiggørelsen i ægteskabet gennem et fælles bog – og kursusprojekt mellem en tanzanisk biskop og hans kone og et dansk DLM-par ”Ndoa yenye furaha” - (et ægteskab med glæde) - Det begynder med undervisning af præstepar, der kommer på retræte i Iringa og skal brede sig ud i menighederne, så både mænd og kvinder opbygges.

Også i Arushaområdet er DLM involveret i diakonalt arbejde gennem ELCT’s afdeling for køn, der har et projekt for masaikvinder:

4: Nogle gange har vi jo diakonale opgaver når vi underviser i noget med helbred og sundhed og når vi hjælper mennesker med fysiske ting. Og andre gange så må jeg undervise piger i noget med kroppen eller hvordan de nu er sammensat, så er det måske mere en diakonal opgave.

Her taler missionæren, der underviser masai-kvinderne om kvindelig omskæring, der stadig foregår, selvom det er forbudt og underviser skolepiger om menstruation og uddeler vaskbare hygiejnebind, så de stadig kan komme i skole, selvom de bløder.

En missionær med administrative opgaver ønsker at have mulighed for mere diakonalt arbejde:

6: Det gibber lidt i mig når jeg hører vores kolleger, når de er ude i landsbyerne i forskellige projekter. At det er ikke det der fylder vores hverdag. Men som en af mine kolleger sagde: "H..., Du er nødt til at se det sådan, at hvis ikke du udfører den opgave, som du udfører i din dagligdag, så havde vi kunnet være der, hvor vi er.

Ikke alle ser sig i en diakonal opgave, nok forstået i institutionel forstand, for denne missionær åbnede i høj grad sit hjem for andre- og er "gæstfrihed" ikke også diakoni? Det var i hvert fald noget, jeg mødte overalt både blandt missionærerne og tanzaniere.

Danmission om diakoni

Når man skal vurdere, hvad der vægtes, er en kendt målestok: "Følg pengene": I Danmissions budget for 2019 blev pengene til Tanzania delt efter flg. fordelingsnøgle i prioriteret rækkefølge:²⁰⁷

Det største projekt: Shauku er støttet af Danida med næsten 2 mio. Det beskrives med få ord som et projekt for rettigheder for kvinder og børn, og der tilføjes "og børn med albinisme". Projektet handler om landsbykomitéer og fortalervirksomhed for et fredeligt og retfærdigt samfund. I projektet understøtter kirkeudvikling, dialog og fattigdomsbekæmpelse hinanden. Den lutherske kirke i Tanzania er stærk, når dens stifter holder sammen, deler erfaringer og taler med én fælles profetisk stemme. Det kan få magthaverne til at lytte og reagere.²⁰⁸

Det næststørste projekt er dialogprojektet Zanzic på Zanzibar og Upendo skolen i samarbejde med ELCT, det drives af egne midler sammenlagt 740.000 kr og derudover 33.000 kr fra Danida. Den udsendte fortæller om arbejdet:

10: Vi laver rigtig mange diakonale opgaver. Vi har blandt andet en skole jo, hvor vi uddanner piger, og giver dem uddannelse, så de bagefter kan komme ud og få et job. Det er en kæmpemæssig diakonal opgave at give fattige piger mulighed for en uddannelse og et job. Vi laver også jobtræning for unge mennesker og sådan nogle

²⁰⁷ [Link 47, Danmission/Årsberetning /TZ](#) s 16-20

²⁰⁸ [Link 48, Danmission/SHAKU](#)

ting. Der er en del af vores opgaver der løser en diakonalopgave og det er meget, meget "walk the talk" som kristne.

Her taler en udsending, der har det administrative ansvar for de diakonale opgaver, Der er ikke "hands on", men igen empowerment-tanken her til unge fattige piger og jobtræning til unge.

De tredje største projekter er, hvis de tælles sammen støtten til Karagwe Stift af egne midler på over 600.000, der er der også en holistisk tanke bag:

9: Ja, det kan man næsten ikke andet end sige. Vi var ude at undervise i Stewardship, og "stewardsship" er jo forvalterskab, at du har fået givet alt af Gud og du må forvalte dit liv og bruge det på en ordentlig måde, og du må også tage dig af din familie og du må også lave noget forretning og bruge penge i Guds rige og bruge penge i din familie, men bruge dine ressourcer - er det ikke også diakoni? Jeg ved det ikke. Jeg opdeler det ikke sådan der.

«Stewardship-tanken» knytter an ved skabelsesteologien og 1. trosartikel, men missionæren bryder sig ikke om terminologien med at opdele mission og diakoni. Fattigdomsbekæmpelse er begge dele. Det er holistisk mission.

6.1.5 På hvilken måde samarbejder du med ELCT?

Under dette spørgsmål havde jeg forventet at se en tydelig forskel mellem de to organisationer, da DLM i Danmark ofte har en kompromisløs holdning til Folkekirken og ca. 1/3 er medlem af en frimenighed.²⁰⁹ I Tanzania arbejder DLM stadig tæt sammen med ELCT. Begge organisationer har ansatte, der er direkte under et stift. Den tætte forbindelse har noget at gøre med, hvordan arbejdstilladelser og visum udstedes. Det letter processen, hvis den lutherske kirke står bag. Hvor missionærerne tidligere var ledere, er de nu partnere, hjælpere eller mellemledere og har lokale over sig.

4: Jeg arbejder hovedsageligt i kirken. Jeg følger jo altid med kirkens folk. I og med jeg gør det så - Jeg er jo ikke den der går foran, jeg er jo altid den der følger med min

²⁰⁹ [Link 49, kristeligt-dagblad/LM og folkekirken](#)

kollega. Jeg er jo hendes, kan du sige "hjælper", det er hende, der er leder og jeg er medhjælper.

10: Jeg er sekunderet af ELCT, de er min arbejdsgiver. Det er dem jeg har mit arbejde igennem. Jeg er direkte en del af strukturen i det stift der hedder Eastern Coastal Dioceses: Øst og Kyst stiftet, og der indgår jeg, når der er møde med mellemledere, så indkaldes jeg på lige fod med andre mellemledere og skal rapporter ind og snakke med min chef på samme måde som andre folk skal. Så jeg er direkte af det.

Der er dog nogen, der problematiserer pengenes betydning ind i samarbejdet. Det kan passivisere modtagerne og fratage dem ejerskab til projekterne:

5: Vi har en konto, som kører under stiftet, så alt, hvad der hedder økonomi, kører under stiftet dybest set. Men det er mig, der sidder med det (...). Ud over det har vi også, at formanden for MUWA er vicebiskoppen, og ham har jeg selvfølgelig. Hvis der er nogle problemer, har jeg møder sammen med ham. Så vi har et samarbejde, men jeg ser mange gange, når der er et projekt, hvor hvide, de vestlige folk står i spidsen, så blander de sig ikke ret meget. Så ved de, at så længe de står i spidsen for det, kommer der også penge ind på kontoen, og så kører det. (...), så er det, de skal overtage det, og så har de overhovedet ingen ejerskab.

6.1.6 Hvad skal efter din mening opprioriteres, hvis der var flere midler?

Det var et lidt kryptisk spørgsmål, men det var min hensigt at få missionærerne til give udtryk for, hvilket arbejde, de fandt vigtigst, og om der var forskel organisationerne i mellem.

Alle i DLM nævnte undervisning på en eller anden måde: Til præster og evangelister, søndagsskolelærere, der kunne undervise børn, masaikvinder - men det blev også nævnt, at andet skal opprioriteres:

4: Det er svært, for alle opgaver er vigtige, de går hånd i hånd kan man sige, men i og med at man har mere undervisning og kvindearbejde og de der teologiske stillinger skal man måske opgradere den diakonale del, fordi jeg tror det skal fylde lige meget i en missionsorganisation synes jeg.

I litteraturarbejdet Soma Biblia var de åbne for nye måder at evangelisere på, når konteksten ændres, må man også finde nye veje til budskabet.

3: Jeg er personligt til bøger, men vi prøver andet også: f.eks. bibelfortælling som animationsfilm, radio på nettet mod kvinder. Vi skal møde mennesker, der hvor de er. De unge er på telefonen, så må vi møde dem der.

Der har været et stort projekt, der fortæller Guds historie gennem animation, hvor der er brugt tanzaniske skuespillere.²¹⁰ Det er første gang, der er lavet animationsfilm i Øst Afrika, og serien består af 20 episoder fra skabelsen til nyskabelsen, den er på kiswahili, men det er tænkt at den skal spredes til Mellemøsten og andre steder.²¹¹

Danmissions ansatte prioriterer også undervisning højt. De ansatte ved bibelskolen ønskede at teologiundervisningen blev prioriteret indtil lokale, der har mastergrad, kan tage over. Og praktisk teologi, med kontekstualisering af evangeliet, f.eks. gennem lokal musik og drama, ses også som vigtigt. En tredje missionær udtaler:

10: Det er de ting, vi laver i kirkeudvikling - det kan jeg se, at vi for færrest penge når længst. Det er det rent faktisk. Så det vil give mening at lade dem blive brugt der. Det, som jeg tror på, er ikke at give direkte penge, men at give penge til undervisning af mennesker, der gør, at de forandrer deres tankegang og begynder at arbejde i en ny retning. Det er den slags penge, der giver mening.

Kirkeudvikling er det ene af tre ben, som Danmissions arbejde står på, og den er efter flere missionærers mening i en periode blevet underprioriteret i forhold til fattigdomsbekæmpelse og dialogarbejdet.

6.2 Sammenfattende fragmenter fra interviewet og feltarbejdet

Der er mange spørgsmål, jeg har måttet lade ligge, og hvis tiden og coronasituationen var anderledes, kunne jeg have fulgt op med et supplerende interviews, om jeg har tolket dem «rigtigt». Det har jeg ikke haft mulighed for. Ordene er sagt i en bestemt kontekst, med en betoning og gestik,

²¹⁰ [Link50/Soma/Biblia/Animationsprojekt](#)

²¹¹ [Link 51, Soma/Biblia/Animation/vision](#)

jeg ikke har gengivet. Det følgende «resumé» yder ikke materialet retfærdighed, men prøver at indfange bredden i arbejdsopgaverne og udfordringerne missionærerne står i, og jeg har forsøgt at samle observationerne under nogle overskrifter. Det bliver en polyfoni af forskellige indtryk og udtryk jeg prøver at lade komme til udtryk. Med Mortensens udtryk:

”... fragmenteret og disse traditionens og refleksionens stumper og stykker kan bruges til at henvise til hinanden. Mens man samler brokker, udfordres man til at danne sin egen mening og opfordres til at udkaste sin egen missionsteologi”.²¹²

Jeg spurgte indledningsvist ind til missionærernes normale arbejdsopgaver, men bad dem også være konkrete i forhold til ugen, der lige var gået, og om den var typisk eller meget anderledes. Dette satte jeg sammen med observationer i felten og fremstillinger af arbejdsopgaver uden for interviewets rammer. Min hensigt var at lade missionærerne fortælle frit fra deres hverdagsliv.

6.2.1 Mission i samarbejdet med ELCT

Der var ikke meget direkte mission fra missionsorganisationerne, hvis man med det, mener evangelisering til ”ikke-kristne” eller ”Martyria”- vidnesbyrd. DLM’s arbejde blandt nomader er nok det, der kommer nærmest den forståelse, hvor en af missionærerne nogle gange tog ud med et team og viste film og prædikede for nomader. Generalsekretæren i Iringa fremlagde på retræten stiftets strategiske plan frem til 2028. Deres første prioritet var mission og evangelisering. Dernæst kom ressourcemobilisering, og tredje prioritet var diakoni. Han sagde, at der stadig var brug for missionærer til at krydse kulturelle grænser og til at oplære bantu-folk (jordbrugere) til at nærme sig nomader. Der sås også et behov for at krydse kulturelle grænser især til muslimer langs kysten. Oplæring af børn i form af undervisning til søndagsskolelærere, var også et ønske fra ELCT. Han gav udtryk for at der fortsat var brug for missionærerne til partnerskab og medvandring. Mit indtryk, fra samtalerne med biskopperne fra Bukobaområdet, var det samme.

Danmissions dialogarbejde på Zanzibar er ikke direkte forkyndende for muslimer, men en sameksistens og et forståelsesarbejde, der gør det muligt for de kristne dér at udleve deres tro.

²¹² Mortensen 2012 s 8

10: Jeg tror på Missionsbefalingen og synes, det er superdejligt og godt, men jeg er ikke personligt der, hvor jeg kan gå og prædike og dele bibler ud. Så for mig personligt er min personlige måde at gå til mission ligesom "walk the talk" opføre os som kristne og vise tydeligt, jeg er kristen og det er sådan, jeg agerer i verden.

Mission som forkyndelse: "Kerygma" fremkom gennem undervisningsopgaver "Didake" til præster, evangelister og kirkeledere som mellemmand. DLM havde den slags opgaver i Iringa og Kiabakari, mens Danmission havde missionærer til bibelundervisning i Nyakato-bibelskole i Mwanza og i Karagwe. Til ELCT's gudstjenester blev missionærerne kun brugt i begrænset omfang i forkyndelse (sprogveskigheder), men nogle gange til liturgien. Derudover støttede begge organisationer lokale kirkeprojekter direkte og gennem LMC med lokale ansatte. ELCT har også et missionsarbejde i nabolandene og et studieprogram, der gav studerende fra andre lande mulighed for at komme på bibelskole i Tanzania.

DLM har et stort samarbejde til et selvstændigt litteraturarbejde gennem "Soma-Biblia", der sælger kristne bøger og bibler og driver forlagsvirksomhed. Nuværende og tidligere missionærer udgiver, redigerer og udvælger bøger til distribution- og ELCT's kalender har en stor betydning ud i de enkelte hems andagtsliv, i "Jumias" og i kirker. Troen på ordets magt knytter til ved det gamle lutherske missionsparadime: "Sola Scriptura" og litteratur på modersmålet.

6.2.2 Diakoni i samarbejdet med ELCT

Der var meget lidt af missionsarbejdet, der kunne karakteriseres som direkte diakoni (en enkelt arbejdede på et hospital), mens meget var støtte (økonomisk, administrativt og undervisningsmæssigt) til andre, der drev diakoni og mission. Kirken har et vidt forgrenet diakonalt arbejde, og der var et udpræget ønske hos DLM om at involvere sig mere i formaliseret diakoniarbejde, da der sås et behov. Der er dog sket en ændring i tanken om diakoni, så det ses mere som transformation:

1: Hvordan vi kan bruge vores gudgivne ressourcer, som vi har omkring os, til at hjælpe ind i det samfund både i kirken og det samfund, der er omkring kirken, hvordan vi får et bedre liv. Og det er set som diakoniproces ikke projekt, men som en transformation ind i kirken.

De adspurgte var meget bevidste om at drive medmenneskelig diakoni i forhold til ansatte og mennesker i dagligdagen, man kom i berøring med (hvor jeg selv nød godt af deres gæstfrihed). Flere havde administrative opgaver, hvor der var meget kontorarbejde eller personaleledelse, men der var en forståelse for at være i "forsyningstropperne" for at andre kunne gøre deres arbejde, det kunne også forstås som diakoni.

6.2.3 Partnerskab og medvandring

Jeg spurgte også til fællesskabet med den lokale menighed (koinonia). Det var meget afhængigt af missionærernes sprogkunderskaber. Både missionærer fra DLM og Danmission prøvede at slutte op om lokale gudstjenester mindst en gang på månedlig basis, men det var ikke der, de hentede "åndelig føde" eller tankede op. Det generelle billede blandt både DLM og Danmission var, at de i ringe grad fik noget ud af forkyndelsen i ELCT, der var meget moraliserende frem for "det frie evangelium", men at de holdt af liturgien og bønssfællesskabet. Både Danmissions udsendinge og DLM værdsatte og prioriterede andagtsfællesskabet med de lokale medarbejdere.

9: Vi deltager, men vi er aldrig blevet spurgt om at vi vil lede andagten, men vi deltager altid i det så vidt vi er her. Og det kører efter sit ritual og der er nogle gange nogen, der siger noget efter en fast bibellæsning. Det er også et fællesskab, og jeg tror det betyder rigtig meget for stiftets ansatte, at vi også tager del i det og at de også kan mærke, at vi er en del af kirkens indre liv og at vi gør det sammen med dem.

Jeg er blevet bevidst om at ELCT er blevet en selvstændig kirke, der på mange måder stiller krav til sine samarbejdspartnere og ved, hvem man skal spørge om hvad. ELCT har strategier og visioner for mission og diakoni og efterspørger specifikke kvalifikationer og relationskompetence hos missionsorganisationerne og af missionærerne. Generalsekretæren fra ELCT fremlagde et strategidokument og for dette stift var det "Mission", der havde første prioritet, og derfor takkede han DLM for samarbejdet. Penge til f.eks. brøndboringer, der også var vigtigt, kunne de få fra andre lutherske organisationer. Ved det årlige LMC-møde,²¹³ der samler biskopperne og missionsorganisationerne (ca 50-75 personer i alt), foregår der forhandlinger med ELCT og dens

²¹³ [Link 15, LMC](#)

partnere om tildeling af ressourcer og prioriteringer. ELCT har selv veluddannede ansatte i kirken, men generalsekretæren mente, at man i partnerskab fortsat havde meget at lære hinanden.

6.2.4 Gudstjenesten i ELCT og missionærene

Selve gudstjenesten har ændret sig inden for de senere år. Der er f.eks. sket meget i forhold til musikken under gudstjenesten og brug af moderne teknologi, og samtidig mærkes et pres fra de mere karismatiske retninger af kirkelivet, således at der f.eks. i Dar es Salaam er kommet et led ind i gudstjenesten med eksorcisme og bøn for syge. Kirken er afhængig af indsamlede midler, og der er derfor et stort fokus på penge og indsamling til gudstjenester. Der er stor forskel på de velhavende bykirker i Dar es Salaam, der ved en uges indsamling i kirken kunne modtage 70 mio. shilling (250.000 kr.) og en fattig landsbykirke i Karagwe, der ikke har råd til at lønne sin præst. For de fleste af missionærene var det at gå i kirke en del af arbejdet og ikke en praksis til åndelig optankning. Der var enkelte missionærer, der havde sprog nok til at kunne indgå i et lokalt ”Jumia”, det havde de et godt udbytte af.

Missionærene ”tankede op” ved andet end gudstjeneste: Personlig andagt, internettet, løb og kor og internationale gudstjenester. Disse var ofte tværkirkeligt evangelikale.

1: ...men med vore sprogkundskaber, som de er, vil jeg sige at undervisningen, det er ikke derfra, jeg henter mit åndelige ståsted. Jeg vil gerne være med til at flytte kirken lidt hen i den retning, jeg synes er den rigtige, ved at vi skal have et frit evangelium forkyndt mere også i den tanzaniske kirke, og hvis jeg vil være med til at præge det, så skal jeg selvfølgelig også komme i den kirke og have et samarbejde med den kirke, og det ønsker jeg også at gøre, men jeg bliver selvfølgelig også nødt til at tænke på mig selv og mit eget åndelige liv ind i den situation, så det vil blive en sammenblanding af et internationalt miljø sammen med et lokalt luthersk miljø, vi vil bevæge os i.

Mange af missionærene gav udtryk for, at de holdt af den genkendelige liturgi i gudstjenesten:

3: Liturgien og sangene, der er rigtig godt indhold. De sidste tre år i Arusha har jeg ikke fået så meget. Mange prædikener handler om meget andet end evangeliet. Presseri på pengeområdet, man skal være sådan og sådan. Det bliver moral i stedet for kristen tro.

6.2.5 Kvinders rolle i ELCT og i missionarbejdet

En udpræget forskel imellem de to organisationer er i synet på kvinders rolle i kirken.

De kvindelige missionærer i DLM har ikke det, de forstår som «Hyrdefunktion». Jeg så kvinderne i undervisningsopgaver, administration og diakonale opgaver.

I DLM's fundament står der om tjenestedeling:

... Det er derfor vigtigt, at opgaver som indebærer et hyrde- og/eller et læreansvar, varetages af mænd... (efterfølgende listes opgaver, som kvinder kan varetage ...)

Det giver nogle udfordringer for DLM, idet der nu i næsten alle stifter er kvindelige præster. LM kan ikke bestemme, at de nationale kirke ikke må have kvindelige præster. De kan argumentere for deres synspunkt og bede kirken respektere, at LM ikke vil levere danske kvinder som præster til ELCT.

Det, der traditionelt er blevet kaldt «kvinde-arbejdet» i ELCT nu har til skiftet navn til «Idara ya Jinsia» (afdelingen for køn),²¹⁴ idet man også prøver at lave tilbud, der skal tiltække mændene. DLM-missionæren, der arbejdede der, ser et stort behov for især at hjælpe masai-kvinder, der mange steder bliver undertrykt, også fordi de er analfabeter.

Det er som nævnt nyt i ELCT at ordinere kvindelige præster, og i de 30 år, der er gået siden jeg første gang var i Tanzania, er der generelt sket en stor empowerment blandt kvinder i civilsamfundet og navnligt i kirken. De første kvinder blev ordineret i Karagwe i 2003. På synoden i 2004 vedtog man knebent, at Nordveststiftet ved Bukoba kunne ordinere kvinder, og de første der blev ordineret i 2006. Bogen: "Breaking the Silence" fra 2021 beskriver denne udvikling for kvinderne i ELCT. Nu udgør kvinder 10 % af de ordinerede præster. Danmission har spillet en aktiv rolle i den proces. En udsending fra Danmission problematiserer det:

9: Vi har også en diskussion om uddannelsen af præster gennem LMC. Hvor LMC samlet cirka uddanner 100 præster i hele ELCT ca. 4 til hvert stift hvert år jævnt hen. Og så siger LMC, det bliver de enige med hinanden om at sige: "Nogle af dem skal

²¹⁴ [Link 52, ELCT/Gender/departement](#)

være kvinder”- Har vi lov til det? Det kan man godt diskutere. Har vi lov til komme med det? Det er vores betingelser. Hvis I vil have vores penge, så skal ifølge os - Det er jo et ”clash”. Vi har en interesse som de måske ikke har. Det er noget med at ”push” dem i en retning.

I den første gudstjeneste, jeg deltog i, var der 4 mænd og en hvid kvinde som præst. Jeg troede, hun var en missionær, der indgik på lige fod med de andre præster, men det viste sig senere, at hun er tanzanisk gift og ordinært ansat. I kirkerne var der et overtal af kvinder til gudstjenesten. De var også i overtal som «wazee wa kanisa» (kirkeældste) og i de fleste kor. Kun en af de kvindelige missionærer i Danmission var teolog. Hun følte en nær samhørighed med de andre præster og var nogle gange liturg. Ellers var hun underviser på bibelskolen, der havde en kvindelig teolog som leder. Den kvindelige præst, jeg besøgte, sagde, at det havde været uproblematisk at komme til Mwanza, men at hendes eget stift endnu ikke havde åbnet for kvindelige præster, så der foregår stadig en diskussion.

6.2.6 Fremtidsperspektivet og missionærerne

Jeg spurgte til, hvor længe missionærerne påtænkte at blive i Tanzania, og der var det et generelt billede, at missionærerne fra DLM har en længere tidshorisont, og at DLM stadig ønsker at støtte arbejdet der. DLM har en god erfaring med ”genbrugsmissionærer”, missionærer der er kommet tilbage efter at deres børn er blevet voksne. Inden for de næste år, er alle missionærerne fra Danmission rejst tilbage til Danmark, og det er usikkert, hvad Danmission vælger at gøre fremadrettet. DLM udbygger sit kursuscenter i Iringa til retrætecenter i samarbejde med ELCT og har styrket diakoniarbejdet med en nyansat missionær. Også masai-arbejdet har fået en nyansat, og i Soma-Biblia er der kommet et erfarent missionærpar, der tidligere har været 14 år i Tanzania og i alt har arbejdet for DLM i over 40 år. Desuden ansætter DLM også missionærer fra Norge og Sverige til f.eks. undervisningsopgave på bibelskolen i Kiabakari.

6.2.7 Hvad tager missionærerne med tilbage til Danmark?

Jeg spurgte, hvad missionærerne har lært i mødet med Tanzania og tanzanisk tro. Svarene var meget forskellige, de var overvejende positive, men ikke helt så «transformative» som jeg havde forventet. For mig personligt er der et «før og efter mit volontørophold». Det blev også udtrykt, at det kunne være svært at komme hjem, især for børnene:

1: Jeg tror, vores tankegang i forhold til det, hvordan man tænker det at give og det at modtage. Glæden ved at give i forhold til at modtage har, tror jeg, fået en positiv drejning på den måde, at der er en stor velsignelse i at give og hjælpe, ikke kun penge eller ting men også det at give sin hjælp. Og gøre en forskel for andre mennesker, se andres behov, det tror jeg har været med til at ændre os.

4: Jeg vil gerne bringe denne umiddelbarhed til Gud og "spredte glæde" om Gud, med mig til Danmark.

5: Så langt hen ad vejen synes jeg, at de lærer os rigtig meget. Det er lige fra liv, eller hvordan man begår sig eller... Nogle gange kan man i den vestlige verden have noget så travlt, men det lærer de os også at få lidt styr på og komme lidt ned i gear, og det, synes jeg, er en stor velsignelse.

6: Det var ikke så meget dansk kultur, vi havde inde under huden det første år, vi var hjemme, der var mange ting, vi skulle lære, der var mange ting vores børn skulle lære og forstå. Hvorfor tager man sig ikke mere af hinanden, og hvorfor er der nogen, der mobber hinanden? Det var noget nyt for dem med mobning, det var de ikke vant til herudefra.

Danmissionens missionærer nævnte især bøn, som noget, de ville tage med tilbage:

7: Det at man er kristen og troende og kan sige Jesu navn hvor som helst og når som helst, og man kan bede, altid, det er blevet en virkelighed hernede. Meget mere end det var før.

9: Hvordan man udfolder sin tro, hvordan, der er meget bøn. Bøn er noget der fylder rigtig meget hernede i forhold til den kultur, vi kommer fra Og det spekulerer jeg meget på, hvordan vi kan implementere det - hvad er det, jeg kan lære af det. Skal jeg lære, er der noget frimodighed. Jeg tror nogle gange, vi er lidt blufærdige, det er noget, jeg tænker, jeg vil tage med hjem, have en større frimodighed omkring det at kunne bede.

Der var en enkelt udsending, der beskrev det som to verdener, der næsten ikke havde noget med hinanden at gøre:

10: Jo, det er mere udlevet kropsligt på Zanzibar, og meget mere med høj sang, høje bønner og sådan nogle ting, de der lidt mere synlige ting, (...). På den måde udøver jeg min tro forskelligt, for jeg går med på deres, men det er lige så meget, fordi at nu er man der og skal være det, så skal jeg ikke sidde i et stille rum og fordybe mig.

6.2.8 Missionærene i krydspres

Jeg har set, at der var store variationer i, hvor meget missionærene involverede sig i deres lokale kirkes arbejde og fællesskab. Missionærene/udsendingene står i relation til det civilsamfund, de er en del af og den lokale kontekst, de indgår i. De fleste af dem bor på "missionscompound" bag hegn med vagter, og har, ud over arbejdsfællesskab, ikke så meget berøring med lokale tanzanier, da det tager tid at opbygge relationer. Jeg mødte dog enkelte blandede par, der boede lokalt. Nogle af dem er gode "brobyggere". Hvor længe man har været i Tanzania, sprogkunderskaber og arbejdsopgaver er faktorer, der har betydning for, hvordan man ser sig som missionær, og alle disse relationer og deres indbyrdes forhold til hinanden og til den enkelte missionær kan ses som et krydspres, der skal navigeres i.

3: Vi har gode relationer. Vi føler os hjemme med præsteparrene. Vi bliver aldrig afrikanere, men mødes i troen på Jesus. Jeg har større fællesskab med dem end med mange danskere, som jeg har en kulturel og historisk relation til og sprog med.

Til de internationale gudstjenester ses tydeligt de forskellige vilkår "de udsendte" lever under. Der kan være "eksperter", der med en Danida-bevilling i ryggen lever i luksus. DLM og Danmission har en økonomisk sikkerhed gennem organisationerne dog med ulige ansættelsesforhold, mens "trosmissionærene" er afhængige af givernes velvilje og må sende positive historier hjem. Det er et pres at leve under, men blev også oplevet som en velsignelse – og så er der lokale tanzanier, hvoraf 90 % lever under fattigdomsgrænsen. Hvordan skal man navigere i det som rig vesterlænding, når man kommer tilbage til Danmark, selvom man har haft materielle afsavn og måske også har sat sin "karriere" på stand by. Kan man overhovedet finde en plads på det danske arbejdsmarked igen?

4: Det eneste, vi har at komme tilbage til, er vores børn og vores familie og vores hus, men vi ved ikke, hvad vi skal lave. Det er frygteligt at komme tilbage til Danmark og ikke have noget arbejde. Det er det faktisk. Det er virkelig frygteligt. Vores hus er udlejet.

De to organisationers ledelser beskriver rammerne for organisationernes arbejde,²¹⁵ men er nødt til at tilpasse strategier i forhold til givere, frivillige (i bl.a. genbrugsbutikker), staten i form af Danida og DMR, partnerkirken ELCT, og hvem de kan få ansat. Missionærerne/ de udsendte er også i krydspres, for hvordan tolker de deres missions- og diakonisyn i forhold til deres daglige arbejde og deres stillingsbeskrivelse, og hvordan kommunikerer de om det? De mennesker, der støtter organisationerne, er med til at skabe et pres, da den folkelige forankring er fundamentet for arbejdet både i form af indsamlede midler og frivilligt arbejde. ELCT er også i krydspres, den må spørge de forskellige organisationer om økonomisk hjælp til forskellige projekter, men må tilpasse ansøgningerne til donorenes krav. Der er skrevet om, hvordan mission er partnerskab – hvordan kan dette ses, når magtforholdene er ulige?

9: Ja, det er det vi kalder partnerdilemma, vi er ude i, det der med at vi har en agenda og vi har nogle penge og så kan vi synes at de skal det her. Hvornår er det noget vi bestemmer og hvornår er det de bestemmer, og hvem bestemmer egentligt over de her penge. Det synes jeg er en rigtig, rigtig svær diskussion.

6.2.9 ELCT's udfordringer

Som det fremgår af fotobogen besøgte jeg også familien Katabaro, der privat driver en skole, og jeg blev inviteret hjem til aftensmad, hvor vi diskuterede både ELCT og Danmissions arbejde. Med udgangspunkt i Brighton Juel Katabaros artikel i anledning af reformationsjubilæet om den lutherske arv i ELCT vil jeg opregne nogle af de presserende udfordringer, der er for kirken og kommentere dem med egne observationer. Katabaro nævner først:

Økonomiske udfordringer: ELCT støttes ikke af staten og er derfor afhængig af medlemmerne, som jeg beskrev ved kirken i Dar es Salaam og i Karagwe.

*In many rural congregations, the income fluctuates drastically, depending on the economic situation of the people.*²¹⁶

Læremæssige udfordringer: I følge Katabaro er der på trods af ELCTs anerkendelse af de lutherske bekendelser en del præster, der imiterer og propaganderer for pentekostal-karismatisk lære og

²¹⁵ [Link 27, dlm.dk/lm-international](https://link.27.dlm.dk/lm-international)

²¹⁶ Katabaro 2017 s 32

praksis på en usund måde, som han eksemplificerer. Han mener især fremgangsteologien er trængt ind de sidste 30 år:

Its protagonists put emphasis on material blessings or/and miracles, claiming that christians, saved by virtue of their faith in Jesus and by paying tithes and great offerings, must receive material blessings from God and have lifelong succes.²¹⁷

Han nævner, at det især sker i byområderne, og det oplevede jeg også til gudstjenesten i Mbezi, hvor det forkyndte ord fyldte meget mindre end bønner for syge og uddrivelsen af ånder, og at der var stort fokus på penge.

Udfordringer i liturgi, sange og bønner:

Katabaro henviser til ELCTs salmebog, der indeholder sange, bønner og liturgi, der har rødder i den globale lutherske kirke. Der er en orden, man bør følge. Men igen nævner Katabaro, at dette udfordres i bykirkernes bønsspraksis:

One cannot see the difference between them and the Pentacostal churches. Prayers are often said very loudly, and all the participants pray at the same time and with loud voices.²¹⁸

Udfordringer med helbredelsesbøn og dæmonuddrivelser

Katabaro siger, at ELCT's praksis over for syge, gamle, handicappede og trængende, er at man besøger dem, taler med dem og udøver sjælesorg. Præsten kan bede for den syge og give nadver. Ofte vil kirkens folk assistere med at komme til lægen eller på hospitalet. I nogle kirker, hvor præsten hævder at have helbredelsens nådegaver:

[They are] trying to conduct prayer healing for sick people to the extent of delaying the sick people to go to see a doctor, sometimes that endanger people's lives.²¹⁹

²¹⁷ Ibid s 33

²¹⁸ Katabaro 2017 s 34

²¹⁹ Ibid s 35

Det var denne praksis jeg så i Mbezi, hvor alle præsterne stod med løftede hænder og råbte ”Gå ud”: (på kiswahili: ”Achia”), med håndspålæggelse og høje råb.

Katabaro advarer mod at forlade kirkens teologiske fundament, men den skal fortsat tjene sit samfund:

*The church is striving to serve its members holistically. Thus, apart from engaging in spiritual ministry, it also provides social, advocacy and economic services, aiming at ensuring that people have life in abundance, which entails the soul, the mind, and the body.*²²⁰

Han nævner de institutioner kirken traditionelt har stået bag, som eksempler på hvordan kirken har tjent samfundet. Afslutningsvis medgiver han, at samfundet ændrer sig og at ELCT også skal ændre sig, men konkluderer; ”It is dangerous for the Church to imitate things that endanger its basic teachings”.²²¹

7 Kritisk diskussion af hvordan organisationerne forvalter teori og praksis

Ind i denne 121 år gamle store voksende kirke med alle dens udfordringer arbejder DLM og Danmission. Da jeg indledte min undersøgelse, var min forforståelse, at der kunne opstilles en model og beskrives en «typisk» DLM-missionær og en «typisk» udsending fra Danmission. Som jeg så det og i Ehlers analyse, har de to organisationer i Danmark forskellige missionssyn.

Formelt sidestiller Danmission diakoni og mission og ser diakonalt arbejde som et legitimt formål i sig selv frem for at anskue den som en del af missionen. Dette er en fundamental forskydning. I selskabets praksis ser man også i dag et langt større fokus på at afhjælpe fysisk og social nød, og dialogarbejde vægtes i nogle dele af Danmission højere end det klassiske missionsarbejde. Overordnet kan man sige, at DMS/Danmission og LM i grove træk begyndte side om side men især siden anden verdenskrig gradvist har bøjet af fra hinanden og taget ret forskellige veje i missionsarbejdet.

²²⁰ Katabaro 2017 s 32

²²¹ Ibid s 36

Mit møde, med felten og missionærene dér, fik mig til at revidere min opfattelse. Selv om organisationerne hjemme havde forskellige værdigrundlag, fortolkede missionærene det forskelligt i felten.

I den antropologiske metode sker det ofte i «runddansen» med materialet,²²² at der opdages bestemte mønstre eller spor. Jeg fandt ikke en entydig sammenhæng mellem missions- og diakonisyn og hvilken organisation, man var udsendt for. For de fleste var det et langvarigt personligt kendskab til en organisation, der fik dem til at stille sig til rådighed, men kaldet til tjeneste kom primært fra Gud, og det var Guds mission, de var en del af, selvom de udtrykte det forskelligt i ord og handling.

4: ... her hvor du har Gud som din arbejdsgiver. Før var du interesseret i at få penge på din konto. Det er ikke det, det handler om her. Vi tror og beder om at få kraft igennem Gud og Jesus stå igennem de opgaver vi får, og vi føler os velsignet ved at være der, hvor Gud vil have, vi skal være, og det føler vi, vi er.

Oplevelsen med maskerne og min egen erkendelse, der opstod i brugen af zebra-metaforen, har jeg søgt at udfolde i det følgende. Hvem er de forskellige missionstyper, og hvordan er de involveret i fortællingen?

I bibelen bruger Jesus selv metaforer og lignelser, når han skal beskrive den kristne menighed: »Jeg er vintræet – I er grenene».²²³ Og Paulus bruger billedet med legemet og lemmerne,²²⁴ og han udfolder en række af nådegaver,²²⁵ der hører til i den kristne menighed.

7.1 Missionærtyper og personligheder

Det er kendt viden, at i enhver organisation og ethvert team er der nogle mennesketyper,²²⁶ nogle personligheder, nogle fagligheder og sammen med organisationens værdisæt skal de spille sammen mod et fælles mål. I Guds mission, *Missio Dei* er Gud arbejdsgiveren, og vi med det, vi har at «bringe til bordet», bliver en del af fortællingen. I indledningsafsnittet beskrev jeg, ved hjælp af

²²² Szulvicz 2015 s 93

²²³ Joh 15, 5

²²⁴ 1 Kor 12

²²⁵ Ef 4, 7-16

²²⁶ [Link 53, Enneagram/mennesketyper](#)

Mogensens 9 missionsmetaforer, det nye postmoderne økumeniske missionssyn, der kunne være et alternativ til det «imperialistiske nord-syd-perspektiv».

Til hver af dem vil jeg med brug af min empiri knytte en typologi i form af en dyremetafor - og vil supplere med flere. Metaforer er udtryk, der er særligt indholdsrige, fordi de giver visuelle fremstillinger af tekstens budskab.²²⁷ Typologier er forenklinger, og jeg har udvalgt enkelte egenskaber ved de nævnte dyr, som jeg fremhæver og har udeladt en masse andre.

Dyretypologierne ses som forskellige roller missionærerne kan have eller egenskaber man har, og ofte har man flere roller på en gang i en fortælling. Det er heller ikke en udtømmende liste. Der kan i nye fortællinger bruges nye dyr. Thagaard er opmærksom på, at den fortællende stil i den narrative fremstilling og brugen af billedsprog kan være vanskelig at forene med de akademiske krav til dokumentation og højt præsentationsniveau.²²⁸ Her gøres alligevel et forsøg på at formidle forståelsen for, den mangfoldighed af missionærtyper, der er en del af Guds mission i verden.

Til hver af rollerne knyttes et eller flere citater eller en feltobservation. Af bilag 7 fremgår nogle af de overvejelser, jeg gjorde, da jeg udvalgte de forskellige dyr efter deres egenskaber eller funktion. Metaforerne er overførbare til andre kontekster.

*Personer med erfaringer med de fænomener, der studeres, kan genkende sig selv i de tolkninger, der fremlægges i teksten.*²²⁹

7.2 Missionstypologier og dyremetaforer

Dyrene jeg valgte som metaforer, var hovedsageligt de dyr, der fremgik i legen-historien på missionærretræten, og som ses på specialets forside. De fleste havde vi, i den tanzanianske kontekst, et klart billede af fra safariture i området og sejlads omkring Zanzibar.

Giraffen: knyttes til missionsmetaforen at «Se»

- har det store overblik, men også sans for det nære og sørger for at få nærende føde til sig selv. Giraffen ser den enkelte i flokken.

²²⁷ Thagaard s 204

²²⁸ Ibid s 20

²²⁹ Ibid s 194

6: Mission er (...) at hjælpe et menneske til at få opmuntring i et arbejde som vedkommende måske ikke føler sig så værdsat i. Mission er at vise næstekærlighed og vise omsorg.

Hunden knyttes til missionsmetaforen «At bede»

- lever i bøn til Gud både alene og sammen med andre.

7: Det at man er kristen og troende og siger Jesu navn hvor som helst og når som helst, og man kan bede, altid, det er blevet en virkelighed hernede. Meget mere end det var før.

Musen knyttes til missionsmetaforen at gæste

- Mange af missionærerne italesatte selv at de var gæster:

5: Vi er gæster i det her land. Det er ikke os, der skal gokke dem oppe i hovedet og sige, gør lige det og det. Det er ikke vores pligt at gøre det. Det kan vi ikke og det skal vi ikke.

Delfinen knyttes til missionsmetaforen at "lytte"

- lytter før han/ hun taler. De er opmærksomme på medmennesker omkring dem og deres behov.

2: Man skal kunne lytte. Og det vigtigste er, at tanzanierne får tillid til en. Hvis de ikke har det, kan man lige så godt rejse hjem.

Arbejdsbien knyttes til missionsmetaforen «at dele»

- fortæller om glæden ved at dele med andre:

1: Den mulighed der var for at give et menneske en lille gave, hvor man så får oplevelsen af det at give er en større gave end det at modtage en gave. Det tror jeg har været med til at forandre vores liv".

Papegøjen knyttes til missionsmetaforen «at fortælle», teologer, undervisere

- Taler det sprog, der er talt til dem.

8: LM har en utrolig trofasthed i forkyndelsen af Jesus Kristus som verdens frelser. Deres svage punkt, det er alle pietisters svage punkt- det er første trosartikel. De tror nok på det, men det spiller ikke ind. Jeg tror ikke nogen LM'er vil forkynde, som jeg gør, med det profetiske "Toledot": Himmels og Jordens skaber. En god stærk forkyndelse af Jesus som verdens frelser, det ved jeg de gør (...)

Slangen knyttes til det «at hele»

- Læger, sygeplejersker og jordemødre og undervisning i det sundhedsfaglige

4: Nogle gange har vi jo diakonale opgaver, når vi underviser i noget med helbred og sundhed og når vi hjælper mennesker med fysiske ting. Og andre gange så må jeg undervise piger i noget med kroppen eller hvordan de nu er sammensat, så er det måske mere en diakonal opgave

Aben knyttes til det «at invitere»

- der inviterer til fest men også med invitationen i budskabet:

1: Vi kan se masser af kristne mennesker her, som ikke har forstået evangeliet, som er vores mission. At vi er frelst af nåde, vi kan ikke selv gøre noget, det hele er betalt af Jesus, og der synes jeg, vi har i det lærermæssige også undervisningsmæssig forståelse, har vi en opgave ind i et samfund som i Tanzania at bringe dem den frihed, som evangeliet giver, ja, det er en af de ting, der er, og så det hele menneske ind i det også...

Nattergalen knyttes til missionsmetaforen «at lovsynge»

8: Sukumafolk har sangen med, det har hayafolkene ikke... Hvis man kan få den kultur, fortællesangen til at blomstre op i kirken, så tror jeg den lutherske kirke har noget rigtig godt at give og så kan sukumakulturen give det videre igen, det er flot musik de har, tone lyd. Kontekstuel forkyndelse, det er der, jeg står.

Ud over de nævnte 9 er der mange andre masker, missionærerne påtager sig eller bliver iført. I forskellige team-buildings kurser bruges dyremetaforer som leder-typer eller samarbejdstyper. De her nævnte er egne assosiationer, men tegner et illustrativt billede udbygget med citaterne fra interviews.

Ugler: Administrative opgaver

10: Så en typisk arbejdsuge er, at jeg møder ind der og snakker med mine medarbejdere, hvis jeg er på kontoret, så laver vi administrative ting, jeg hjælper med, jeg skriver rapporter og så har jeg skype-møder.

Elefanter: Dem der mangler lidt kulturforståelse

2: I den første periode gør man mere skade end gavn. I den anden periode går tingene op. I den tredje periode giver det bonus. Mange oplever ikke hvor mange ødelagte glas der ligger, når man forlader butikken.

Kamæleoner: Tilpasser sig omgivelserne

1: Man skal leve sig ind i den kontekst man er i, man skal ikke støde mennesker i en retning der gør at man fjerner sig fra dem ved at gøre nogen ting, man ikke vil have, at man gør i den kontekst.

Termitter: Byggefolk, praktikere:

7: ... den "ekstraopgave" at være "Estate manager", en slags pedel. Han står for bygninger, udvidelser og den slags ting.

Æsler: Transportdyr:

4: Og fordi jeg måske har en mulighed med en bil, så kører jeg til det ene eller det andet.

Ko: En der kan «malkes»

4: Kirken vil rigtig gerne have, at man skaffer penge, penge og penge til kirken. Og det har jeg sagt til den fra starten, det sagde jeg til LM fra starten. Jeg er ikke sådan en der skaffer projekter til kirken i en uendelighed.

Jeg kunne nævne andre, og så tegnes der måske også nogle mere negative billeder på nethinden: Får, flagermus, næsehorn, gribbe og hyæner m.fl. Det er ikke altid et rosenrødt billede, der tegnes af missionærernes indbyrdes samarbejde, og ofte har der været konflikter mellem kirkens folk og missionærerne.

2: Det aller, aller sværeste som missionær er samarbejdet med de andre missionærer. Der bliver man sat ind i en kontekst med danske, norske missionærer, og man tror at al ting er fryd og gammen, og da viser det sig, at det er det ikke. Man ser så forskelligt på nogle ting. Det kan være voldsomt svært. De er de nærmeste kolleger og venner. Dem man holder bedemøde sammen med.

Kirkehistorien vidner om ufuldkomne kristne fællesskaber, splittelser og fald. Sådan var Jesu disciple og sådan er den kristne menighed i dag. Men det er dem, Gud har valgt at sende.

7.3 Missionær i det 21. århundrede

Når jeg analyserer min empiri og ser på den brogede flok af missionær-typologier og roller, ser jeg bagved nogle mennesker, der er rejst til Tanzania med et fælles formål - de har krydset grænser for at indgå i den store fortælling om Guds mission. I denne fortælling skal missionærerne i følge Sundkler stå i fodnoterne²³⁰ og de lokale kristne have hovedrollerne.²³¹ De har som oldkirkens kristne spredt evangeliet gennem en holistisk mission. Overalt hvor kirken vokser, sker det i kraft af lokale kristne og evangelister, der har båret evangeliet med sig. Ellerbek beskriver en model, der stadig holder:

Det begynder med en visionær person, der bringer evangeliet, og næsten altid en fra deres egen stamme eller kulturkreds. Dernæst samles en lille gruppe til nært socialt og åndeligt fællesskab. Det bliver til en menighed, der vokser, både i deres landsbymiljø [lokalområde] og skaffer ledere til knopskydning til nye områder.²³²

Hvad er så missionærernes rolle, når de ikke skal have hovedrollerne? Iversen har ti teser om den tværkulturelle missionærs diakontjeneste, hvoraf jeg opregner 3: «1. Missionærer er privilegerede kristne, som er sat fri til primært at være kristne, 2. Ligesom diakonen Jesus Kristus er enhver kristen kaldet til at være en Guds diakon for mennesker på vores vej. 3. Missionæren lever hele tiden i dialog og diapraksis med lokale medkristne og ikke-kristne». Desuden kalder Iversen

²³⁰ Iversen 1995 s 142

²³¹ Iversen 2005 s 36

²³² Ellerbek 1989 s 21-22

missionæren for: Gæstemedborger, medvandrer, grænsegænger, ambassadør, brobygger, forbeder og repræsentant.

Iversen spørger, om vi skal bibeholde titlen, missionær. Selvom han har nogle kritiske overvejelser, fastholder han tanken om missionæren som en udsendt kristen snarere end udsendt fagperson.

Det er her, hvor den udsendte ved siden af alle sine medbragte kompetencer pludselig får forærende fremmedhedens nådegave, at den udsendte kan opdage, at han eller hun nu er – missionær.²³³

I min «heureka» oplevelse i maskelegen i Tanzania fik jeg lagt en vigtig brik i min missionsteologi. Hvordan er en missionær? Vi er mennesker, der i mangfoldigheden, skrøbeligheden og fejlbarligheden, er med i Guds mission.

8 Konklusion

Jeg har i denne opgave, igennem en analyse af empiri fra et feltarbejde i september/ oktober 2019, undersøgt missions- og diakoniforståelser i to danske missionsorganisationer i Tanzania, der samarbejder med ELCT.

Jeg søgte først at indkredse missions- og diakonibegrebet historisk og redegjorde for, at der med det brede «Missio Dei» begreb var skabt konsensus for en mere holistisk måde at tænke mission på i det 21. århundrede. Igennem LWF's dokumenter om mission og diakoni inspireres kirken globalt til at forholde sig til den kontekst, den befinder sig i. I kontekstanalysen af Tanzania skal landets diversitet bemærkes. ELCT er igennem LWF en indflydelsesrig kirke med store udfordringer. De to missionsorganisationer, DLM og Danmission, har begge haft et langt partnerskab med kirken, men har forskellige strategier, midler og værdigrundlag. Jeg søgte forgæves at lave en homogen typologi for missionærerne ud fra organisationernes missions- og diakoniforståelse og missionærernes tolkninger deraf. Jeg bemærkede, at de fleste missionærer referede til Gud, som deres opdragsgiver og ikke den organisation, de var ansat i. I stedet tegnedes en del problemstillinger, man som missionær må forholde sig til i den tanzaniske kontekst. I en pluralistisk verden må missionærbilledet også udvides, og til det brugtes nogle dyremetaforer som illustration for den mangfoldighed og kreativitet, der er i Guds fortælling, og hvor alle har en rolle, der passer Ham.

²³³ Iversen 2005 s 48

Der argumenteredes for at historien om ELCT's vækst gik gennem hverdagsmission i nærområder og med grænsegængere, der bringer historien videre. Kirkehistorien i Tanzania skrives primært af de lokale kristne tanzanier. Her må nogle som Kibira og Mushemba gerne fremhæves, mens missionærernes rolle kan henvises til fodnoterne. I det personlige møde kan vi «smitte» videre med det, vi selv er smittet af, fra Guds hjerte til vort hjerte og fra vort hjerte til vor næste. «Møde» må i denne forbindelse tolkes bredt, da det ikke er betinget af et fysisk møde, men ofte befordres af det.

9 Perspektivering

Konteksten for dette speciale er den globale coronapandemi, der har vist, hvordan smittekæder virker. Vi blev mindet om, at vi hører sammen og blev tvunget til at tænke nyt om det at være kirke på. Vi kunne ikke længere mødes, som vi plejer, men måtte tænke nye mødeformer.

”Når Gud møder mennesker - Missionsdokument 2020” er et studiedokument og udkom midt under pandemien,²³⁴ men har været undervejs gennem nogle arbejdsgrupper under DMR. Dokumentet har ikke nogen officiel status i DMR-regi. Det er et bud på, hvordan mission kan forstås i mødet med en dansk-vestlig kontekst og mennesker her. Heri gives en samtidsanalyse og et handlingsoplæg, hvor der bl.a. peges på flydende kønsidentitet, mødet med det fremmede, klimakrisen, socio-økonomisk ulighed og en post-sekulær spiritualitet.²³⁵

Vi står over for andre udfordringer i en dansk kontekst end Tanzania gør i sin, men hvor vi er, skylder vi at: ”se”, ”reflektere” og ”handle”,²³⁶ med et holistisk-integreret missionssyn.

Hvordan skal vi forstå mission i dag i en multireligiøs kompleks verden, hvor vi måske ikke kan mødes fysisk? Hvordan er fremtidens mission? Hvordan bliver vores missionsteologi i denne ”flydende mosaik”.²³⁷

Mit svar må være i mangfoldigheden fra hjerte til hjerte. Når vi ”smittes” af Guds kærlighed, smitter vi selv videre. Alle de forskellige missionstyper hører med i den store fortælling, når vi personligt og som kirke har hørt og mødt ham, der kalder.

²³⁴ Ny Mission, no.39, 2020

²³⁵ Ibid s 15-19 ff

²³⁶ DiC s 59

²³⁷ Mortensen 2012 s 59

Hvis vi i dag har set, hørt og lært den treenige Gud at kende, som han åbenbares i Kristus ophøjet på korset og opstanden, sendes vi som ham til den verden, der er omkring os med vores personlige vidnesbyrd i kærlighedens smittende tvang.²³⁸

Vi må bruge, det vi er til at se, bede, gæste, lytte, dele, fortælle, hele, invitere og synge i den kontekst, vi er sat i. Nutidens missionærer kan komme fra de voksende kirker i det globale syd, det kan være flygtningen, det kan være din nabo. Det er hende eller ham, der siger: ”Kom og se” - Det er Kristus-vidnesbyrdet, og dog er det ikke alt:

”Slutpunktet i evangeliets missionsteologi er ikke Jesus, men Faderen. Faderen er den eneste, som ikke er sendt. Han er oprindelsen og målet for alle vidnesbyrd i evangeliet”.²³⁹

Mission i dag er: ”Fra alle steder og til alle steder”.²⁴⁰ Det er Guds mission, *Missio Dei*, Guds treenige sendelse i verden i og med sin kirke – du og jeg.

²³⁸ Joh 4 29, 2Kor 5, 15, 1 Joh 4, 19, Luk 5,45

²³⁹ Nissen 2010 s 170

²⁴⁰ Kajgaard, Nielsen og Jørgensen 2020 s 13

10 Litteraturliste

Bosch, David J , *Transforming Mission*, Paradigm Shifts in Theology of Mission (2019) [1991] Orbis Books, New York, 8. udgave.

Buber, Martinn, *Jeg og du*, (1997) Hans Reitzel.

Buberwa, Elisa.ed. *Karne Ya Injili Katika Dayosisi ya Kaskazini Magharib*. Kamati ya Jubili Karne 2010, North Western Publishers, 2010.

Christensen, Jens Ole, Ditte Olsen, og Peter Olsen. *Fra tropehat til iPad, glimt fra hundrede års missionshistorie*. (2011) 1. oplag. Hillerød: LogosMedia.

Ehlers, Søren Strømme. 2019. "Luthersk Missions Internationale arbejde fra 1911 til 2019", Kandidatspeciale i teologi, *eMissio* 4 (2019), 185-262.

Ellerbek, Finn Allan *Karagwe Diocese*. (1992) Copenhagen: Academic Press.

Ellerbek, Finn Allan 1989 *Træk af Karagwe Lutherske Stifts historie*, LIC-forelæsning på Københavns Universitet, Mission årg 100.

Hansen, Flemming. "*Dansk resumé af Mission, Church and Tradition in Context*". Ph.d.-afhandling, Aarhus Universitet, 2001-2004. <http://www.flemminghansen.net/wp-content/uploads/Dansk-resum%C3%A9-af-Mission-Church-and-Tradition-in-Context.pdf>.

Harbsmeier, Eberhard og Hans Raun Iversen, *Praktisk Teologi*, (1995). København: Anis.

Hastrup Kirstine, *Ind i Verden: En grundbog i antropologisk metode*, (2003) Hans Reitzels forlag.

Henschens, Daniel, *Da danskerne ville omvende verden - Historien om missionsbevægelsen*, (2019), Gads Forlag.

Ibsen, Søren, *Et tilbageblik over 40 års virke i Tanzania 1922-1962*, (1972) Forlaget Savanne.

Iversen, Hans Raun, *Er alle missionssekskabers tværkulturelle udsendinge missionærer? I Missionær i det 21. århundrede* (2005), Ny Mission, DMR med Unitas forlag.

Iversen, Hans Raun, *Ny Praktisk teologi*, Kristendommen Kapitel IV Diakoni (2018) København, Eksistensen.

Iversen Hans Raun *Kirkens grundlæggende livsytringer*, i Eberhard og Hans Raun Iversen, *Praktisk Teologi*, (1995). København: Anis.

Iversen, Hans Raun, *Tanzania Tur/retur, syv tekster om socialisme og mission*, (1981) FK-Tryk.

Jørgensen, P.S., Rienecker, L. og Skov, S. (2013) *Specielt om specialer – en aktivitetsbog*. Samfundslitteratur, 4. udgave, 2. oplag. Samfundslitteratur.

Katabaro, Brighton Juul, *The Lutheran Heritage in the Evangelical Lutheran Church in Tanzania*, i Mission, no.33, 2017, DMR, Aka Print, Århus.

Keshomshahara, Abednego, *A Theology of Poverty Reduction in Tanzania*, (2008) Central Tanganyika Press.

Kibira, Josiah, *Missionsfronten i Tanzania i Dag, Kirke og udvikling* (1984), DMS forlag.

Larson, Per. *Bishop Josiah Kibira of Bukoba*. Kenya: Act print Ltd, 1994.

Lindhardt, Martin: *Pentecostalism and the Encounter with Traditional Religion in Tanzania, Combat Congruence and Confusion*, (2017) i PentecoStudies March 2017.

Magalusa, Alex. *Umoja na utambulisho wetu*. Moshi: Moshi Lutheran Printing Press, 2013.

Mwombeki, Fidon. “Partnerskab i mission og udvikling mellem missionsselskaber i Nord og kirker i Afrika” I *Diakoni og Udvikling i kirke og mission*. Unitas forlag, 2007.

Mwombeki, Fidon *The Gift of Grace*. Minneapolis: Fortress Press, 2005.

Mogensen, Mogens, *I begyndelsen var missionen*, (2007), Forlaget Intercultural.

Mogensen, Mogens, *Kristendom i en brydningstid*, (2019), Forlaget Intercultural.

Mogensen, Mogens: *Missionsmetaforer*, (2019), Eksistensen.

Mortensen, Viggo: *Hvad hjertet er fuldt af: en håndbog om mission* (2012), Forlaget Anis.

Nielsen, Harald: *Det Danske Missionsselskabs historie Bind 1 + 2*, (2019), Akaprint, Aarhus.

Nielsen, Harald: *Missionssyn gennem 200 år*, (2021), Eksistensen.

Nissen, Johannes, *Diakoni og menneskesyn*, (2015), Aros forlag 1.udgave, 3. oplag.

Nissen, Johannes: *Vejen, sandheden og kærligheden*, (2010), Forlaget Univers.

Niwagila, Wilson. *From the Catacombs to a Self-Governing Church*. Hamburg: (1991) Verlag an der Lottbek.

Ochsner, Knud, *Hånd i hånd*. (2006) Unitas forlag.

Ochsner, Knud, *Kagera*. (1977) Nyt Nordisk Forlag.

Rweyemamu, Josephat A. *Askofu Samson B Mushemba- Hazina itakayodumu* (2017) Moshi Lutheran Printing Press.

Pocook, Michael et. al. *The changing face of world missions*, (2005), Baker Academic.

Pors, Kristine Kaaber. "At Tilegne Sig Kristendommen - En Analyse Af de Historiske Forudsætninger for Tilegnelsen Af Kristendommen (2000) Antropologisk speciale, np, KU

Sahlberg, Carl Erik, *From Kramf to Rugambwa-a church history of Tanzania*, (1986) Evangel Publishing house 1986.

Stark, Rodney, *Cities of God*, (2007) HarperOne.

Sundkler & Steed. *A History of The Church in Africa*. (2000) Cambridge University Press,

Szulevicz, Thomas, *Deltagerobservation*, i *Kvalitative metoder en grundbog*, 2 udgave, Svend Brinkmann og Lene Tanggaard eds, (2015) Hans Reitzels Forlag.

Tayler, John V: *Det fortsatte Mandat*, 2000, Unitas Forlag.

Thagaard, Tove: *Systematik og Indlevelse* (2017). Akademisk Forlag.

Toft, Peder, Hakon Christensen, og Leif Bach Kofoed, red. *Alle tiders mission! Luthersk Mission gennem 150 år, 1868-2018*. (2018) Hillerød: Luthersk Mission.

Wright, Christopher J H, *The Mission of God: Unlocking the Bible's Grand Narrative*, (2018).

Wright, Christopher J H, *Guds folks mission - en bibelteologi for kirkens mission*, 2013, Lohse.

10.1 Internetadresser:

Alle links er hyperlinks og kan tilgås ved at klikke på dem. De står for overskuelighedens skyld i den rækkefølge, de forekommer i specialet. De er alle tilgået d 19/7 2021. I fodnoterne henvises til første gang linket forekommer.

Navn	adresse
Link 1, Lousannepagten	https://lausanne.org/da/lausannepagten/lausannepagten
Link 2 kristeligt-dagblad/civilisationernes-sammenstød	https://www.kristeligt-dagblad.dk/kronik/civilisationernes-sammenst%C3%B8d-er-rykket-n%C3%A6rmere
Link 3, Mission-in-Context-2004	https://www.lutheranworld.org/sites/default/files/DMD-Mission-in-Context-EN-low.pdf
Link 4, Diaconia-in-Context-2009	https://www.lutheranworld.org/sites/default/files/DMD-Diakonia-EN-low.pdf
Link 5, folkekirken-arbejder/socialt-arbejde	https://www.folkekirken.dk/folkekirken-arbejder/socialt-arbejde
Link 6, Oxfordreference: glocal	https://www.oxfordreference.com/view/10.1093/oi/authority.20110810105005976
Link2 globalis.dk/Lande/tanzania	https://www.globalis.dk/Lande/tanzania
Link 8, um Landepolitik, Tanzania DK	https://um.dk/da/danida/lande-og-regioner/prioritetslande-landepolitikker/tanzania/
Link 9, globalnyt.dk Præsidentskifte	https://globalnyt.dk/content/drastiske-forandringer-i-tanzania-men-stikker-de-dybt-nok
Link 10, DMR_Medlemmer	https://www.dmr.org/images/Dansk_Missionsr%C3%A5ds_Medlemsstatistik_2018.pdf
Link 11, cku	https://cku.dk/om-os/
Link 12, cisu	https://www.cisu.dk/om-cisu/om-cisu-civilsamfund-i-udvikling
Link 13, Moyo Kwa Moyo	https://www.facebook.com/Moyo-Kwa-Moyo-DK-176945935675903/about/?ref=page_interna
Link 14, ELCT	http://www.elct.org/glance.html
Link 15, LMC	http://lmc.or.tz/who-we-are/
Link 16, LWF, Tanzania	https://www.lutheranworld.org/country/tanzania
Link 17, LWF	http://lmc.or.tz/who-we-are/

Link 18, learnreligions.christianity-statistics	https://www.learnreligions.com/christianity-statistics-700533
Link 19, Mushemba	https://www.gpenreformation.net/news/burial-of-the-retired-bishop-dr-samson-mushemba/
Link 20, -anne-burghardt-new-general-secretary	https://www.lutheranworld.org/news/lwf-elects-estonian-anne-burghardt-new-general-secretary
Link 21, common-vision-joint-service	https://www.lutheranworld.org/news/lutherans-and-catholics-common-vision-joint-service
Link 22, lms aarsregnskab 2018 -19	https://www.dlm.dk/sites/default/files/nyheder/artikel_om_lms_aarsregnskab_2018 - tm08-2019.pdf
Link 23, lausannepagten	https://lausanne.org/da/lausannepagten/lausannepagten
Link 24, DLM	https://lausanne.org/da/lausannepagten/lausannepagten
Link 25, denstoredanske.lex: DLM	https://denstoredanske.lex.dk/Luthersk_Missionsforening
Link 26, dlm./missionshistorie/ lms-tilblivelse	https://dlm.dk/index.php/missionshistorie/luthersk-missions-tilblivelse
Link 27, dlm.dk/lm-international	https://dlm.dk/lm-international
Link 28, emissio. Ehlers speciale 2019	https://www.emissio.net/index.php/emissio/article/view/16
Link 29, dlm.strategi_2017-2021	https://www.dlm.dk/sites/default/files/Om_os/strategi_2017-2021_udgave_5_061016.pdf
Link 30, dlm/kernevaerdifolder	https://www.dlm.dk/sites/default/files/Om_os/kernevaerdifolder_2012.pdf
	Link 31, danmission.dk/hvem/historie/
Link 32, kristeligt-dagblad./Danmission-200-aars-jubilaem	https://www.kristeligt-dagblad.dk/nordens-aeldste-missionsselskab-fejrer-200-aars-jubilaem-her-er-dets-historie
Link 33, Danmissionhttps://danmission.dk/on	https://danmission.dk/
Link34, kristeligt-dagblad.kritik Danmission/jubilæum	https://www.kristeligt-dagblad.dk/kirke-tro/kritik-missionsarbejdets-identitet-er-under-pres
Link 35, kristeligt-dagblad.nærhed, nærværd,handling	https://www.kristeligt-dagblad.dk/moderne-mission-er-naerhed-naervaer-og-handling
Link 36, DLM, Indsamling 2021	https://dlm.dk/nyt/lm-satser-paa-rekordstort-indsamlingsbudget-i-2021

Link 37, /medwatch, Flagremus, corona	https://medwatch.dk/samfund/article12866260.ece
Link 38, metodeguiden.going-native	https://metodeguiden.au.dk/going-native/
Link 38, Video fra konferensen i Iringa,	https://metodeguiden.au.dk/going-native/
Link 39, Høstgudstjeneste Mbezi 29/9 19	https://www.youtube.com/watch?v=_tZnzQyOW_4
Link 40, danmission./diakoni-tanzania/	https://www.youtube.com/watch?v=_tZnzQyOW_4
Link 41, LMC	http://lmc.or.tz/who-we-are/
Link 42, ELCT, Ubuntu	http://www.elct.org/news/2018.09.001.html
Link 43, Danmission/bliv-udsendt/	https://danmission.dk/hvad-gor/bliv-udsendt/
Link44, DLMs fundament	https://www.dlm.dk/sites/default/files/Om_os/fundamentet_2017-2021_udgave_4_061016.pdf
Link 45, DLM, missionærkald	https://dlm.dk/lm-international/rejs-ud/hvad-er-missionaerkald
Link 46, DLM, Diakoniprojekt	https://dlm.dk/stoet/hvad-gaar-pengene-til
Link 47, Danmission/Årsberetning /TZ	https://issuu.com/danmission/docs/r2_issuu
Link 48, Danmission/SHAKU	https://blog.danmission.dk/aml/hvor-du-vander-vil-planten-gro/
Link 49, kristeligt-dagblad/LM og folkekirken	https://www.youtube.com/watch?v=iPq3GvxMcE0
Link50/Soma/Biblia/Animationsprojekt	https://www.youtube.com/watch?v=iPq3GvxMcE0
Link 51, Soma/Biblia/Animation/visi on	https://www.youtube.com/watch?v=iPq3GvxMcE0
Link 52, ELCT/Gender/departement	https://elctnec.or.tz/en/mission-and-evangelism/
Link 53, Enneagram/mennesketyper	https://netspirit.dk/enneagrammet/

10.2 Diverse erklæringer og dokumenter

Når Gud møder mennesker: Missionsdokument Dk-2020, Ny Mission, no.39, 2020 DMR.

Mission in Context (MiC) 2004 LWF:

<https://www.lutheranworld.org/sites/default/files/DMD-Mission-in-Context-EN-low.pdf>

Diakonia in Context (DiC) 2009 LWF:

<https://www.lutheranworld.org/sites/default/files/DMD-Diakonia-EN-low.pdf>

Sekundære erklæringer: <https://www.interchurch.dk/materialer/teologiske-dokumenter>

10.3 Forkortelser

AACC	All Africa Conference of Churches	
BDM	Brødremenighedens danske mission	
BMS	Berlin Mission Society	Berlinermissionen
BNP	Brutto national produkt	
CCM	Chama Cha Mapinduzi	Revolutionspartiet
CKU	Center for Kirke og udvikling	Før: DMRU
CMS	Church Missionary Society	
DiC	Diakonia in Context	Diakoni I kontekst
DLM	Danish Lutheran Mission	Luthersk mission
DMR	Dansk Missionsråd	
DMRU	Dansk Missionsråds udviklingsafdeling	Nu: CKU
DMS	Danish Mission Society	Dansk Mission Selskab
CBS	Copenhagen Business School	
CISU	Civilsamfund i udvikling	
ELTC	Evangelical Lutheran Church of Tanzania	Den lutherske kirke i TZ
ER	Etik og religionsfilosofi	
FBO	Faith Based Organizations	Trosbaserede organisationer
KH	Kirkehistorie	
LM	Luthersk Mission	
LMC	Lutheran Mission Cooperation	Luthersk samarbejdsforum
LWF	Lutheran World Federation	Det Lutherske Verdensforbund

NGO	Non-Governmental Organization	
MiC	Mission in Context	Mission I kontekst
MKM	Moyo Kwa Moyo	Hjerte til hjerte
TZ	Tanzania	
WCC	World Council of Churches	Kirkernes Verdensråd
ZANZIC	Zanzibar Interfaith Center	

11 Bilag

Bilag 1:	Fotobog + supplerende billeder
Bilag 2:	Feltdagbog med supplerende feltrapport
Bilag 3	Biografier af Tanzaniske informanter + liste af danske informanter der i specialet er kaldt ved nummer.
Bilag 4	Spørgsmål til semi-struktureret interview
Bilag 5:	Mail fra Henchen d17/2 2020
Bilag 6	Udvikling af dyre-metaforer

12 Appendix

Jeg afslutter med dette billede, der illustrerer mission fra hjerte til hjerte. Begge hjerter bliver forandret i mødet.

De første ord jeg lærte på kiswahili var en sang:

Mungu ni pendo apenda watu

Mungu ni pendo, anipenda

Sikilizeni, furaha yangu

Mungu ni pendo, anipenda

Oversat betyder det:

Gud er kærlighed, han elsker mennesker

Gud er kærlighed, han elsker mig. Lyt til min glæde,

Gud er kærlighed, han elsker mig

Disse ord delte jeg med manden i toget med et stort kors om halsen.

Biskop Mushemba sagde: «Karibu Tanzania» - Fortællingen fortsættes...

